

Protokoll fört vid enskild föredragning

Regeringskansliet

Enheten för rättsliga och internationella frågor, Rk1a

Beslutande
Vicepresident
Harry JanssonFöredragande
T.f. rättssekreterare
Rasmus LindqvistJusterat
OmedelbartHarry Jansson
.....Rasmus Lindqvist
.....**Nr 150**Lagstiftningspromemoria om
förutsättningarna för röstning via internet
i samband med lagtingsvalet 2023.**ÅLR 2021/4326**

560 Rk1a

BeslutLandskapsregeringen beslöt överföra lagstiftningspromemoria till lagberedningen för
lagstiftningsåtgärder, bilaga 8.

Utdragets riktighet bestyrker: Mariehamn, landskapsregeringen, den 25 augusti 2021

Rasmus Lindqvist
T.f. Rättssekreterare

Förutsättningarna för röstning via internet i samband med lagtingsvalet 2023

LAGSTIFTNINGSPROMEMORIA

Dnr: ÅLR 2021/4326

Datum: 23.8.2021

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
2 Definition av internetröstning	4
3 Bakgrund	4
3.1 Internetröstning utreds första gången.....	4
3.2 Internetröstning utreds andra gången.....	5
3.3 Ny vallag.....	6
3.4 Valet 2019.....	7
4 Omvärldsanalys.....	10
4.1 Finland.....	10
4.2 Sverige.....	11
4.3 Estland	11
4.4 Grönland.....	12
4.5 Världen.....	13
5 Intervjuer med sakkunniga	14
5.1 Sakkunniga	14
5.2 Sammanfattning av intervjuvaren	14
5.2.1 Reflektioner rörande valet 2019	14
5.2.2 Förutsättningarna för att ordna internetröstning i kommande val.....	15
6 Tekniska risker.....	16
6.1 Bakgrund	16
6.2 Centrala begrepp.....	17
6.3 Vem, vilka eller vad utgör ett hot?.....	17
6.4 Vilka metoder används?	17
6.5 Vilka specifika hot finns mot åländska elektroniska valsistem?	18
6.6 Hur kan hot och risker förebyggas?	21
7 Kostnader.....	22
8 Fördelar med internetröstning	23
9 Överväganden och förslag	24
9.1 Internetröstning i samband med valet 2023	24
9.2 Internetröstning i framtida val.....	25

9.3 Lagstiftningen	27
9.4 Förslagets verkningar	28
9.4.1 Ekonomiska konsekvenser	28
9.4.2 Samhälleliga konsekvenser	28
9.4.3 Övriga konsekvenser	29
10 Ärendets beredning	29
11 Sammanfattning	30

1 Inledning

I enlighet med 18 § 1 och 4 punkten självstyrelselagen (1991:71) för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om val av lagtingets ledamöter och kommunala val. Närmare bestämmelser om val finns i vallag (2019:45) för Åland (vallagen). Enligt 5 § vallagen förrättas val genom att det anordnas förtidsröstning och röstning på valdagen. Landskapsregeringen och kommunerna anordnar gemensamt förtidsröstning och kommunerna ordnar röstning på valdagen. I 6 § 1 mom. stadgas att förtidsröstning anordnas på förtidsröstningsställen som antingen är allmänna förtidsröstningsställen eller inrättningar. Enligt 6 § 4 mom. kan förutom på förtidsröstningsställen även förtidsröstning ske per brev eller via internet på det sätt som lagen anger. Enligt 58 § 3 mom. har den som är röstberättigad men inte har sin hemkommun på Åland den 1 september valåret, rätt att förtidsrösta i lagtingsvalet via internet i enlighet med lagens 10 kap.

I vallagens 10 kap. finns bestämmelser om förtidsröstning via internet. Enligt 78 § ska förtidsröstning via internet anordnas i lagtingsval om ett tillförlitligt system för elektronisk röstning via internet finns till förfogande. Om landskapsregeringen senast fyra månader före valdagen inte har tillgång till ett tillförlitligt system som kan användas för elektronisk röstning via internet, ska beslut fattas om att förtidsröstning via internet inte anordnas. Enligt detaljmotiveringen åligger det landskapsregeringen att försöka skaffa sig tillgång till ett system för röstning via internet men om detta visar sig omöjligt till en acceptabel kostnad eller av något annat skäl ska landskapsregeringen fatta beslut om att röstning via internet inte ska anordnas i kommande val.¹

Enligt 79 § ska ett system för elektronisk röstning via internet betraktas som tillförlitligt om det motsvarar vedertagna normer för elektronisk röstning via internet och om det uppfyller följande grundläggande krav: 1) systemet ska garantera att valhemligheten bevaras under hela processen, 2) systemet ska säkerställa integriteten hos systemet och hos förteckningarna över de röstberättigade och kandidaterna, 3) systemet ska tillämpa en säker identifiering och autentisering av de väljare som använder det, 4) endast väljare som har rätt att rösta via internet ska ha tillträde till systemet och kunna rösta i det, 5) en röst ska kunna ändras av den som har avgett rösten, 6) en väljare ska ha möjlighet att utöva sin rösträtt genom att ange en uppställd kandidats nummer, eller genom att välja det alternativ som anger att han eller hon utövar sin rösträtt utan att ge sin röst åt någon av de uppställda kandidaterna, 7) den som har röstat ska kunna verifiera att den avgivna rösten lagras i den elektroniska valurnan som avsetts, 8) det ska vara möjligt att på ett sätt som är fristående från systemet verifiera att a) de röster som räknas har avgetts av väljare som är röstberättigade och, b) att alla röster som har avgetts av väljare som är röstberättigade räknas på det sätt de är avgivna, samt 9) systemet ska kunna revideras; systemet för revidering ska vara öppet och överskådligt, och aktivt rapportera potentiella risker och hot.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att landskapsregeringen har en skyldighet, i enlighet med vallagen, att försöka skaffa sig tillgång till ett tillförlitligt system för elektronisk röstning. Den här utredningen syftar till att utreda förutsättningarna för att ordna elektronisk röstning i samband med nästa ordinarie lagtingsval

¹ LF 3/2018–2019, s. 44–45.

hösten 2023. Först behandlas tidigare utredningar inom området, sedan följer en omvärldsanalys, höranden av sakkunniga, kartläggning av tekniska risker, genomgång av kostnader, genomgång av fördelar med internetröstning och slutligen presenteras förslag för det fortsatta arbetet.

2 Definition av internetröstning

Elektronisk röstning innebär att ett eller flera skeden av röstningsprocessen genomförs med användning av elektronisk utrustning. Elektronisk röstning kan huvudsakligen delas in i två olika kategorier, elektroniska röstningsmaskiner eller röstning via internet.² Elektroniska röstningsmaskiner placeras i vallokalen och väljaren interagerar med maskinen, fördelen med det här röstningsförfarandet är att röstningen sker i en kontrollerad miljö. Internetröstning sker vanligtvis från väljarens egen dator, mobiltelefon eller motsvarande genom att väljaren identifierar sig med en elektronisk identifikation. Som elektronisk identifikation fungerar vanligtvis samma identifikation som används av exempelvis banker. Röstningssystemen kan antingen konstrueras som "black box-system" eller "glass box-system". I ett "black box-system" går rösterna in på ena sidan och valresultatet kommer ut på andra sidan utan att någon har insikt i processen på insidan. I ett "glass-box-system" kan väljarna och andra verifiera att ingen manipulering har skett inne i systemet.³

3 Bakgrund

3.1 Internetröstning utreds första gången

Den första utredningen om röstning via internet i åländska val gjordes redan i början av 2000-talet. Landskapsstyrelsen tillsatte i maj 2000 en arbetsgrupp med uppgift att utreda de juridiska, tekniska, ekonomiska och praktiska förutsättningarna för att införa röstning via internet i lagtings- och kommunalval. Bakom initiativet fanns en politisk vilja att utveckla det åländska IT-samhället men också ett intresse av att förbättra tillgängligheten särskilt för de väljare som var bosatta utanför Åland. I en mellanrapport identifierade arbetsgruppen tre grundläggande problem som behöver lösas innan ett system för internetröstning ska kunna införas: 1) den tekniska utformningen av systemet måste trygga valsäkerheten och väljarnas integritet, 2) identifieringen av väljarna måste bygga på ett befintligt och allmänt spritt elektroniskt system, d.v.s. väljarna måste redan ha elektroniska identiteter samt 3) systemet måste kunna användas även i kommunalvalen utan att valhemligheten äventyras i små kommuner.

Mellanrapporten skickades på remiss och arbetsgruppen skriver i slutrapporten (som överlämnades den 5 september 2001) att de tekniska frågorna tilldrog det största intresset. Svårigheterna inom området bedömdes även av arbetsgruppen som till och med större än vad man bedömt i samband med mellanrapporten. I och med att det fanns olösta frågor kring internetröstningens säkerhet och integritet rekommenderade arbetsgruppen slutligen att *"landskapsstyrelsen följer fortsättningsvis med den internationella utvecklingen när*

² E-röstning och andra valfrågor. SOU 2013:24, s. 259.

³ E-röstning och andra valfrågor. SOU 2013:24, s. 260.

det gäller röstning per internet, men inget system för internetröstning förbereds inför lagtings- och kommunalvalet år 2003".⁴

3.2 Internetröstning utreds andra gången

Landskapsregeringen tillsatte den 9 september 2014 en arbetsgrupp för översyn av vallagstiftningen inför valet 2019. Samtidigt tillsattes även en politisk referensgrupp. Enligt uppdraget skulle arbetsgruppen ta ställning till förutsättningarna för att införa ett elektroniskt förfarande för röstning vid lagtings- och kommunalval samt överväga möjligheter och konsekvenser av att sänka åldern för allmän rösträtt till 16 år. Arbetsgruppen kunde dessutom ge andra förslag till en modernisering av landskapslagen (1970:39) om lagtingsval och kommunalval liksom annan lagstiftning som berör lagtings- och kommunalval. Som tilläggsuppdrag fick arbetsgruppen i uppdrag att föreslå åtgärder för att främja jämställdheten i de valda organen. Arbetsgruppen lämnade sin slutrapport den 18 december 2015.⁵

Arbetsgruppens förslag rörande internetröstning:

- Röstning per internet möjliggörs på försök i lagtingsvalet 2019, dock endast för personer bosatta utanför Åland och som därför saknar rösträtt i kommunalvalet. Röstning per internet ska vara möjligt under förtidsröstningstiden. Systemet ska uppfylla internationellt vedertagna krav på funktion och säkerhet. Ingen av de nuvarande röstningsmöjligheterna tas bort. Försöket utvidgas till valet 2023.
- Möjlighet att förtidsrösta per internet i rådgivande kommunala folkomröstningar införs. Kommunen ska kunna bestämma om förtidsröstningen genomförs som internetröstning eller enligt det nuvarande brevröstningsförfarandet.

Enligt arbetsgruppen var det övergripande skälet till att införa en möjlighet att rösta per internet att det skulle öka tillgängligheten för väljarna att delta i valen (t.ex. utgjorde röstberättigade i lagtingsvalet 2015 6 % av alla röstberättigade medan motsvarande siffror i riksdagsvalet i Finland 2015 var 5 % och i riksdagsvalet i Sverige 2014 2 %). Därtill ansågs röstning per internet kunna utformas på ett sådant sätt att valsäkerheten skulle öka och att vissa risker kunde elimineras (t.ex. sammanblandning av kandidatnummer i lagtings- respektive kommunalvalet). Arbetsgruppen hade bland annat bekantat sig med olika system runt om i världen för internetröstning och även besökt Estland i samband med ett parlamentsval för att närmare studera hur internetröstningen utformats i landet. Arbetsgruppen ansåg det som viktigt att alla väljare på sikt skulle ha möjlighet att internetrösta, det ansågs inte ändamålsenligt att upprätthålla ett system där exempelvis endast röstberättigade utanför Åland skulle ha möjlighet att internetrösta. Däremot ansåg man att internetröstning behöver införas i flera steg för att studera lösningar och utfall, i och med det här föreslogs att det till valet 2019 endast skulle göras möjligt att internetrösta för ålänningar som är bosatta utanför Åland och följaktligen endast har rösträtt i lagtingsval.

⁴ Informations- och kommunikationsteknik (IKT) i valprocessen. Slutrapport från arbetsgruppen för Internetröstning. Åländsk utredningsserie 2001:13, s. 5.

⁵ Arbetsgruppen för översyn av vallagstiftningen. Slutrapport december 2015.

3.3 Ny vallag

Landskapsregeringen föreslog i november 2018 att lagtinget skulle anta en ny vallag i syfte att ersätta den gällande landskapslagen om lagtingsval och kommunalval.⁶ Den enskilt största förändringen som föreslogs var möjligheten att ordna förtidsröstning via internet för väljare i lagtingsval som är bosatta utanför Åland. I lagförslaget ingick även ändringar av kommunallagen för landskapet Åland, landskapslagen om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar samt landskapslagen om valfinansiering. Dessa ändringar utgjorde till övervägande del anpassning till den nya vallagen.

I lagförslagets allmänna motivering kap. 6 beskrivs närmare bakgrunden till införandet av internetröstning. Bland annat att avsikten var att internetröstning skulle omfatta alla väljare i såväl lagtingsvalet som kommunalvalet i samband med valen 2023. Det beskrivs att systemet för internetröstning ska uppfylla högt ställda krav på bland annat datasäkerhet, väljarintegritet och verifierbarhet. För att uppfylla detta föreslogs det att landskapet ska följa de allmänna riktlinjer för röstning via internet som fastslagits av Europarådet.⁷ Avsikten beskrivs inte vara att landskapsregeringen ska anskaffa ett system för internetröstning, kostnaden för det per röst ansågs bli orimligt hög. I stället skulle landskapsregeringen inför varje val anskaffa ett befintligt system genom upphandling. Ytterligare beskrivs det att landskapsregeringens möjligheter att bestämma att röstning via internet inte anordnas är begränsad, detta eftersom det är överensstämmande med grundläggande principer att bestämmelser om val huvudsakligen finns på lagnivå. *”Om röstning via internet ska utvidgas eller avvecklas måste vissa bestämmelser ändras”*.⁸

För att internetröstning ska kunna introduceras på ett framgångsrikt sätt förutsätter lagförslaget att det finns ett grundläggande förtroende för valen och för de myndigheter som administrerar valen. *”Om förtroendet är ifrågasatt i något avseende är det inte att rekommendera att införa nya elektroniska förfaringssätt i valprocessen, i synnerhet inte röstning via internet...det är av väsentlig betydelse att förtroendet för valen inte äventyras i samband med införandet av röstning via internet”*.⁹ Enligt lagförslaget medför röstning via internet en helt ny kategori av risker, så kallade ”systemrisker” som innebär hot mot hela röstningssystemet och som kan innebära manipulation/destruktion av många eller till och med alla angivna elektroniska röster. De allmänna riskerna med ett system för röstning via internet bedömdes som väl kända och måste hanteras av den som levererar systemet medan de specifika risker som implementeringen av systemet i det åländska valen innebär bedömdes behöva hanteras och identifieras lokalt.

Särskilda risker som beskrevs i lagförslaget var intrång eller manipulation (utförda av någon aktör som medvetet är ute efter att störa valet eller påverka resultatet) och överbelastningsattacker (så kallade DDoS-attacker). Om systemet eller någon del av det utsätts för intrång eller attacker av något slag som innebär att

⁶ LF 3/2018–2019.

⁷ Council of Europe: Recommendation CM/Rec(2017)5 of the Committee of Ministers to member States on standards for e-voting. Adopted by the Committee of Ministers on 14 June 2017 at the 1289th meeting of the Ministers’ Deputies.

⁸ LF 3/2018–2019, s. 22.

⁹ LF 3/2018–2019, s. 25.

funktionerna förlorar sin tillförlitlighet ansågs det i lagförslaget att röstningen via internet kommer att behöva avbrytas tillfälligt eller permanent.¹⁰ I lagförslaget berörs även justitieministeriets utredning 2017, som utmynnade i en rekommendation till riksregeringen att inte införa röstning via internet. Bedömningen var att riskerna översteg nyttan. I lagförslaget beskrivs att landskapsregeringen bedömde risken för utomstående påverkan som lägre på landskapets val och att nyttan med att införa internetröstning dessutom bedömdes större i landskapet än i riket.

Lagtingets lag- och kulturutskott berörde landskapsregeringens lagförslag i betänkande 9/2018–2019. Utskottet föreslog att lagförslaget i princip skulle antas oförändrat med endast några mindre ändringar. Däremot anförde man några principiella synpunkter på förfarandet med internetröstning. Utskottet skrev följande om internetröstning:

"Enligt utskottets mening är den allvarligaste risken med internetröstning att valsystemets tillförlitlighet, av grundad eller ogrundad anledning, kan ifrågasättas. Frågor som gick min röst fram, kan någon gå in och se hur jag röstade, kan någon annan rösta i mitt namn och kan ett valresultat utan fysiska valsedlar kontrolleras, kan uppstå och leda till att valsystemets legitimitet ifrågasätts vilket är synnerligen allvarligt i en demokrati. Allvaret består i att även om det saknas verklig grund för oro för eller misstankar om manipulation kan valets tillförlitlighet och därmed valresultatets legitimitet ifrågasättas på basen av lösa rykten. Enligt utskottets mening bör man alltså inte lättvindigt överge ett system som av medborgarna genom många årtionden uppfattat som tillförlitligt.

Utskottet delar landskapsregeringens uppfattning att de allmänna valen är ett av fundamenten för ett demokratiskt samhälle och att de regler som tillämpas vid val intar en särskild ställning eftersom det ställs speciella krav på lagstiftningen om val. Utskottet har inga invändningar mot att internetröstning för en begränsad väljargrupp införs på försök men anser med tanke på framtiden att det noga bör övervägas om nyttan av röstning via internet verkligen överväger riskerna.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att landskapsregeringen har ett stort ansvar för att internetröstningen genomförs på ett rättssäkert sätt".¹¹

3.4 Valet 2019

Åda Ab har i en slutrapport om implementeringen av internetröstningen beskrivit det händelseförlopp som ledde fram till att internetröstningen i lagtingsvalet 2019 inte kunde genomföras. Åda anlätades i april 2018 för upphandlingen av en service för röstning via internet. Åda upphandlade sedan i samarbete med landskapsregeringen ett internetröstningssystem av Scytel secure electronic voting S.A i Barcelona, Spanien. Den 7 januari 2019 skrevs ett avtal med den vinnande leverantören om att ombesörja internetröstning i samband med lagtingsvalet som EaaS (Election as a Service). Samtidigt anlätades i januari 2019 Åda Ab för

¹⁰ Förutsättningar för internetröstning i Finland. Slutrapport från arbetsgruppen. Justitieministeriet, betänkanden och utlåtanden 60/2017 (på finska, sammandrag på engelska och svenska).

¹¹ Lag- och kulturutskottets betänkande 8/2018–2019, s. 3–4.

projektledning samt för delar av projektarbetet för att rösta via internet. Valets genomförande ingick inte i projektet.

I slutrapporten om implementeringen av internetröstningen beskrivs följande om projektförloppet:

"Projektet startade under januari månad 2019. Testmiljön sattes upp av leverantören och levererades till styrgruppen inom utsatt tid. Användarbarhetstester av gränssnittet utfördes i testmiljön under perioden 9 – 24.5 2019 och resultatet levererades till styrgruppen 28.5.2019. En sammanställning över de brister som upptäckts under testperioden levererades vidare till leverantören med uppdrag att uppdatera användargränssnittet. Dessa godkändes sedan av beställaren (CW).

Vid leverans av produktionsmiljön den 12.7.2019 hade leverantören svårigheter med att bygga integrationen mot e-identifikation. Detta då BRC hade produktionsstopp under juli månad. Leveransen av produktionsmiljön försenades delvis p.g.a. svårigheter med denna integration mot e-identifieringsgränssnittet.

Den säkerhetsauditering som utfördes under maj-juni (genomgång av leverantörens system- och tekniska dokumentation) gällande i-röstningssystemet levererades 7.6.2019. Genomgången visade på vissa brister, vilket föranledde att styrgruppen för projektet ansåg att ett penetrationstest av systemet skulle utföras. Projektledaren fick i uppdrag att inhämta offert från företag som genomför penetrationstester. Offerterna behandlades på styrgruppsmöte 19.7.2019 och beslut om vinnande offert togs. Det bestämdes samtidigt att det företag som bistått i systemdokumentations genomgången skulle få i uppgift att koordinera penetrationstesterna, i o m att de besatt den tekniska expertis inom säkerhetsfrågor som krävdes.

Styrgruppen levererade sin rekommendation till landskapsregeringen gällande genomförande av i-röstning den 11.6.2019. Styrgruppen konstaterar då att vissa punkter har lyfts i genomgången av dokumentationen, men att de tillsammans med information om hur systemet används på övriga håll inte pekar på att det skulle föreligga några överhängande risker med att fortsätta genomförandet av projektet och med mål att tillhandahålla e-röstning i höstens lagtingsval.

Planeringen av penetrationstesterna påbörjades i början av augusti där både leverantören av i-röstningssystemet och det företag som skulle genomföra penetrationstesterna, jämte den som skötte koordinering av detta deltog. Från början uppstod problem med access till leverantörens system och svårigheter med att få tillgång till efterfrågad dokumentation. Detta försenades ytterligare och viss dokumentation levererades aldrig till leverantören av penetrationstesterna.

Under augusti utfördes en första pilottest för att kontrollera att e-identifieringens integration var korrekt. Pilottesten skulle enligt tidplan utföras i juni, men bokades om p.g.a. svårigheter med att få tillräckligt antal testpersoner. Under pilottesten upptäcktes stora säkerhetsbrister i integrationen mot e-identifieringen.

En ny pilottest bokades således till 13.9 2019. Denna sköts sedan, på leverantörens begäran, upp till 19-20.9 2019. Då pilottesten påbörjades fanns ännu allvarliga säkerhetsbrister i

integrationen mot e-identifieringen. Pilottesten kunde därför inte slutföras. Under de påföljande veckorna arbetade leverantören med att få integrationen att fungera. Dessa testades sedan och godkändes per mejl den 3.10 2019. Dock kunde aldrig en fullständig pilottest utföras eftersom tidsplanen inte tillät det innan e-röstningen skulle påbörjas.

Under denna tid arbetades det även med penetrationstesterna. Dock hade leverantören svårt att tillhandahålla material för att kunna utföra penetrationstesterna till slut.

Datainspektionen på Åland beslöt i juni att påbörja ett tillsynsärende i juni 2019. Tillsynsrapporten levererades 19.9.2019. Rapporten visade på brister i personuppgiftsbiträdesavtalet mellan Åda och Ålands landskapsregering. Det ansågs vara för allmängiltigt för att omfatta specifika tjänster. Avtalet arbetades om och reglerades innan planerad produktionssättning av tjänsten. Även brister i leverantörens rutiner inom personuppgiftsområdet uppmärksammades i rapporten.

Då rapporten för de delar av penetrationstesterna som kunde utföras levererades till styrgruppen 7.10.2019 visade det sig att det fanns tre medium risker. Vid genomgång av dessa med säkerhetskunniga från Nixu som utfört testerna och säkerhetsansvarig på Åda konstaterades att mediumrisker inte bör förekomma i ett i-röstningssystem och att dessa fel bör åtgärdas omedelbart. Rekommendationen omfattades av styrgruppen. Bristerna påtalades till leverantören 7.10.2019. Leverantören åtgärdade bristerna samma dag och styrgruppen beslutade att beställa en sista test från Nixu. Testen kunde utföras först på eftermiddagen 8.10.2019. Bristerna visade sig då vara åtgärdade och de tre mediumriskerna eliminerade.

Samtidigt som penetrationstrappporten färdigställdes av Nixu så gick säkerhetsansvarig på Åda under perioden 2 - 8.10.2019 genom denna och TechLaws rapport som Datainspektionen beställt och analyserade utfallet av rapporterna. Baserat på analysen av TechLaws rapport, utfallet av penetrationstesterna och svar på frågor som ställts till leverantören med anledning av detta, så var rekommendationen att inte gå vidare med att starta internetröstningen. Det bör även tilläggas att styrgruppen i ett sent (7.10.2019) skede fick muntlig information om att Scytl använder sig av en molntjänst via Amazon Web Services (AWS) för AntiDDoS övervakning via Amazons WAF-tjänst. Denna information hade inte meddelats beställaren och utredning pågår för tillfället för att konstatera om detta var en tredjepartstjänst som borde ha meddelats beställaren i enlighet med personuppgiftsbiträdesavtalet.

Den 8.10.2019 på eftermiddagen beslöt styrgruppen att rekommendera till centralnämnden för lagtingsval att inte gå vidare med internetröstning i lagtingsvalet då flera öppna frågor kring informationssäkerheten och tjänsten fanns. De öppna frågorna var:

- Penetrationstesterna hade inte genomförts i sin helhet. Fullständigt material hade inte erhållits från leverantören varför en del av penetrationstesterna inte kunnat genomföras fullt ut.
- Pilottesterna var inte genomförda i sin helhet. Den var en del av projektleveransen och då produktionsmiljön var behäftad med fel ännu i ett sent skede av projektet så var tiden för knapp för att hinna genomföra en fullständig pilottest. Pilottesterna kunde ha slutförts efter att internetröstningen påbörjats, men innan den avslutats. Dock är syftet med en pilottest att trygga

leveransen för beställaren genom att denne verifierar att tjänsten levererats i enlighet med ställda krav och att betalning kan utgå enligt överenskommen betalningsplan.

• Konsekvensbedömningen var inte genomförd i sin helhet innan internetröstningen skulle påbörjas. Om känsliga persondata hanteras i ett system ska det enligt dataskyddsförordningen och lagstiftningen genomföras en konsekvensbedömning. Detta var även något som påtalades av Datainspektionen vid den granskning som genomfördes. Penetrationstesternas genomförande var en av konsekvensbedömningens aktiviteter, som inte kunde slutföras.”¹²

I slutrapporten till projektet med implementeringen av internetröstningen lämnas ett antal rekommendationer för det framtida arbetet. För det första behöver ett eventuellt projekt för internetröstning i lagtingsvalet 2023 påbörjas i god tid så att alla nödvändiga tester hinner genomföras. Enligt rapporten är det att rekommendera att det finns ett kontrakt med en leverantör minst ett år före tjänsten ska tas i bruk. För det andra behöver det finnas en tidsplan med tydliga beslutspunkter där det tydligt framgår vem som informerar om vad och vid vilka tidpunkter särskilda beslut fattas. Avslutningsvis ansågs det behöva finnas tillräckligt med tid för överlämning av tjänsten till förvaltningen. För implementeringen av internetröstningssystemet blev tiden för implementering och övergång till förvaltningen för kort i och med att tidsplanen försenades redan i början av sommaren 2019.

4 Omvärldsanalys

4.1 Finland

I Finland genomfördes ett försök med e-röstning i tre kommuner i samband med kommunalvalet 2008. E-röstningen skulle utgöra ett komplement till de traditionella röstningsförfarandena. Före röstningen i vallokalen tillfrågades varje väljare om han eller hon ville rösta med pappersvalsedel eller elektroniskt genom särskilda röstningsmaskiner som placerats i vallokalen. Justitieministeriet gjorde sedan en utvärdering av försöken och bedömde att som helhet misslyckades försöket eftersom röstningen hade avbrutits i 232 fall och genom att Högsta förvaltningsdomstolen i efterhand beslöt att valet skulle tas om.

Under 2017 genomförde justitieministeriet en utredning om internetröstning. Arbetsgruppens slutsats var att internetröstning inte ska införas vid allmänna val eftersom riskerna med systemet ansågs vara större än fördelarna.¹³ Arbetsgruppen ansåg att det skulle vara tekniskt sett möjligt att bygga ett system för internetröstning men att tekniken inte ännu är tillräckligt utvecklad. Den största enskilda risken ansågs vara förtroendet för systemet. För att undergräva förtroendet kan det räcka med att sprida falsk information och rykten. När röstning sker på papper kan rösterna konkret räknas och kontrolleras, vilket åtminstone ansågs undanröja misstankar om manipulering av valresultatet. Vid internetröstning behöver man förlita sig på den information som fås ur systemet. Enligt arbetsgruppens uppskattning skulle kostnaderna för införandet av

¹² Slutrapport: Implementation av i-röstning. Styrgruppen för projektet. Version 1.0, 20191202, s. 6–8.

¹³ Förutsättningar för internetröstning i Finland. Slutrapport från arbetsgruppen. Justitieministeriet, betänkanden och utlåtanden 60/2017 (på finska, sammandrag på engelska och svenska).

systemet uppgå till 32 miljoner euro om systemet användes under en period om 15 år. Arbetsgruppen föreslog att Finlands aktivt följer den internationella utvecklingen inom området och utvecklar samarbetet mellan de nordiska valorganisationerna, eftersom man i Norden traditionellt har lagt högt värde på valens allmänna tillförlitlighet.

Landskapsregeringen har varit i kontakt med justitieministeriet så sent som i februari 2021 och meddelats att ingenting har hänt inom området sedan den senaste utredningen genomfördes 2017. Ministeriet har heller inte några planer på att inom den nära framtiden utreda frågan på nytt.

4.2 Sverige

Sveriges regering tillsatte 2011 en vallagskommitté, slutbetänkandet *E-röstning och andra valfrågor* överlämnades till regeringen 2013.¹⁴ Enligt kommittén finns det ett värde i sig att göra det enklare och mindre kostnadskrävande för väljarna att utöva sina demokratiska rättigheter. Ett sätt att uppnå det föreslogs vara att tillåta internetröstning, under förutsättning att de höga säkerhetskrav som måste ställas kan uppfyllas. Syftet med e-röstning rekommenderades dock inte vara att ersätta traditionell röstning utan systemet skulle fungera som ett komplement. Enligt kommittén fanns det ett behov av att genomföra omfattande försök med internetröstning innan systemet kunde implementeras fullt ut. Avsikten med försöken föreslogs bland annat vara att bygga ett förtroende för systemet. Kommittén rekommenderade att de första försöken skulle genomföras i samband med riksdagsvalet 2018. Några försök i samband med valet 2018 genomfördes inte.

Landskapsregeringen har varit i kontakt med den svenska valmyndigheten i mars 2021. Valmyndigheten har låtit meddela att det inte pågår någon diskussion om internetröstning i Sverige för tillfället. Valmyndigheten bevakar den internationella utvecklingen inom området men gör inte några egna utredningar för tillfället utan i stället har man prioriterat att förbättra det analoga valsystemet (digitalisera röstkort etc.). I Sverige har man främst betonat förtroendet för valsystemet och att ett elektroniskt valsystem inte har samma höga förtroende som de traditionella metoderna för röstning.

4.3 Estland

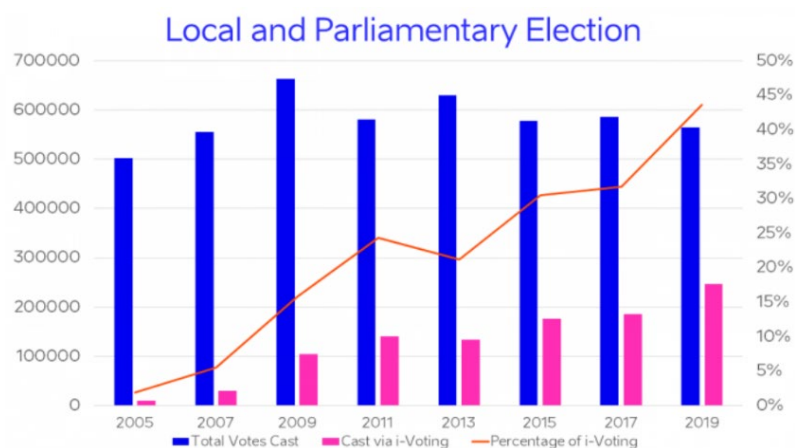
Estland är det land i världen som har den längsta erfarenheten av internetröstning. Idén lanserades redan 2001 och internetröstning användes första gången i lokalvalen 2005.¹⁵ Enligt Europaparlamentets utredningstjänst (EPRS) är Estland det enda landet i världen som erbjuder internetröstning för alla medborgare i val på alla nivåer (lokal, nationell, europeisk).¹⁶ Som figur 1 visar har internetröstningen stadigt ökat i landet sedan den infördes, i parlamentsvalet i mars 2019 röstade hela 43,7 % av de estniska väljarna via internet. År 2007 utsattes Estlands e-infrastruktur för en stor cyberattack men sedan dess har inte några större attacker uppdragats även om mindre incidenter har förekommit. Enligt International Institute for Democracy and Electoral Assistance

¹⁴ E-röstning och andra valfrågor. SOU 2013:24.

¹⁵ E-röstning och andra valfrågor. SOU 2013:24, s. 48–49.

¹⁶ <https://epthinktank.eu/2018/09/12/digital-technology-in-elections-efficiency-versus-credibility/>

(IDEA) rapport 2019 om cybersäkerhet i samband med val är det största problemet i Estland inte försök att hacka valsystemet utan spridandet av information om att det skulle vara möjligt att hacka systemet vilket underminerar förtroendet för valen. Enligt rapporten har Estland använt sig av ett tätt myndighetssamarbete mellan flera myndigheter för att snabbt utreda och motverka risker kopplade till IT-säkerhet. Enligt estniska myndigheters egen bedömning är det låg risk för cyberattacker i samband med lokala val och hög risk i samband med nationella och europeiska val.¹⁷



Figur 1: Internetröstning i Estland. Källa: <https://e-estonia.com/when-will-other-countries-join-estonia-in-voting-on-the-internet/>

En forskargrupp vid University of Michigan undersökte hur Estlands internetröstning fungerade i samband med lokalvalen 2013. Forskargruppen publicerade en artikel med hård kritik mot hur systemet är uppbyggt. Enligt forskarna hade internetröstningssystemet vid tidpunkten så allvarliga brister att det genom en sofistikerad attack utförd av en stat eller cyberkriminella skulle vara möjligt att oupptäckt manipulera valresultatet. I artikeln beskrivs hur en del av de risker som ansågs finnas i samband med implementeringen 2005 ansågs kunna lösas genom diverse processer men att dessa fortfarande var olösta i samband med valet 2013. När forskarna redogjorde för sina resultat för de estniska myndigheterna ansåg myndigheterna att problemen antingen redan var lösta eller att det inte skulle vara möjligt att genomföra sådana attacker som forskarna påstod att var möjliga. Forskarna skrev i artikeln 2014 att Estland med beaktande av de identifierade riskerna inte bör använda internetröstning. Det ansågs generellt inte heller i dagsläget vara möjligt att genomföra internetröstning på ett garanterat säkert sätt.¹⁸

4.4 Grönland

Grönland planerar att införa internetröstning på sikt i samtliga val. Eventuellt kommer internetröstning att kunna användas som valmetod i nästa landstingsval som ska hållas senast 2025 (systemet ansågs inte färdigt i

¹⁷ International Institute for Democracy and Electoral Assistance. *Cybersecurity in Elections*, 2019, s. 57-58.

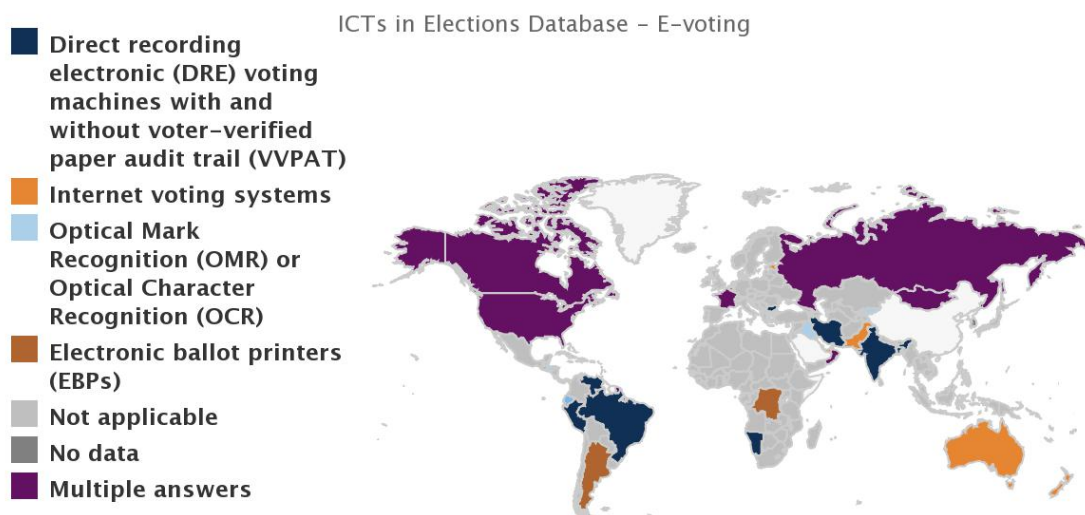
¹⁸ Springall, D., Finkenauer, T., Durumeric, Z., Kitcat, J., Hursti, H., MacAlpine, M. & Halderman, J. A. 2014. *Security Analysis of the Estonian Internet Voting System*.

samband med valet 2021). Administrativt har det stora avstånden inneburit en utmaning för valmyndigheterna, detta har lyfts som en aspekt som internetröstning kunde underlätta. Liksom Estland har också Grönland succesivt utvecklat sina digitala myndighetstjänster och redan 2012 öppnades en medborgarportal på internet (sullissivik.gl).¹⁹

4.5 Världen

Enligt den svenska regeringens utredning 2013 hade redan då genomförts dussintals om inte hundratals försök med röstning över internet, men med några få undantag har detta inte lett till någon universell röstning över internet. Enligt rapporten ansågs tekniken inte vara mogen, det krävs både en fungerande infrastruktur för elektronisk identifiering men också ska systemet klara av att möta väljarnas krav på transparens och verifierbarhet.²⁰ Enligt IDEA:s databas över elektroniska röstningsförfaranden i 178 länder²¹ så används elektronisk röstning i nationella val eller i olika former av folkomröstningar i 26 länder vilket utgör 14,6 % av alla länder som ingår i databasen. Av de länder som har uppgett att de använder elektroniska röstningsförfaranden är det endast 12 länder som använder sig av internetröstning i varierande former. Länderna är Armenien, Australien, Kanada, Estland, Frankrike, Mexiko, Nya Zeeland, Oman, Pakistan, Panama, Schweiz och Förenade Arabemiraten. Inom den här gruppen av tolv länder varierar formerna för internetröstning mycket.

If e-voting is currently being used, what type(s) of technology used?



¹⁹ Møller Jørgensen, Andreas (2016). *Competing Visions of eDemocracy in Greenland: Negotiations of Power in Online Political Participation*. Policy Studies Organization.

²⁰ E-röstning och andra valfrågor. SOU 2013:24, s. 266.

²¹ <https://www.idea.int/data-tools/data/icts-elections>

Figur 2: Internetröstning i Världen. Källa: <https://www.idea.int/data-tools/question-view/743>

Estland har som nämnt de mest utbyggda systemet för internetröstning. I Frankrike planerades internetröstning för fransmän bosatta i utlandet i samband med valet 2017 men detta försök avbröts efter att den nationella cybersäkerhetsmyndigheten bedömde risken för cyberattacker som extremt hög.²² Frankrike planerar ändå att på nytt försöka implementera ett system för internetröstning för väljare i utlandet i kommande parlamentsval. I Kanada har internetröstning använts i vissa regioner. Schweiz tillät i valet 2015 att vissa kantonen testade internetröstning för väljare bosatta i utlandet.²³ Ytterligare ett bevis för att formerna för internetröstning i IDEA:s databas varierar är att Nya Zeeland har uppgett att man använder internetröstning men systemet i landet fungerar enligt en modell där väljare utomlands kan beställa och ladda upp brev röster via internet.²⁴ Med beaktande av det här kan figur 2 ovan fungera som en utgångspunkt för vilka länder som använder internetröstning i världen men den ska läsas med stor reservation för att formerna varierar.

5 Intervjuer med sakkunniga

5.1 Sakkunniga

För uppdraget har landskapsregeringen hört Casper Wrede (tidigare valadministratör), Diana Lönngren (lagberedare), Robert Sundström (ordförande för Centralnämnden för lagtingsval), Raine Katajamäki (tidigare sekreterare i Centralnämnden för lagtingsval) Runa Tufvesson (bitr. finanschef), Anna Nyqvist (valmyndigheten i Sverige), Arto Jääskeläinen (justitieministeriet, skriftligt), Katarina Donning (Åda), Lynn Häggblom (Åda), Kenth Häggblom (ÅSUB), Kim Halavakoski (Deductive labs), Johan Sjölund (Deductive labs), Mikael Lönnqvist (Consilia) och Joel Bergman (Winter).

5.2 Sammanfattning av intervjuvaren

5.2.1 Reflektioner rörande valet 2019

Det hade etablerats en vilja av att vara en föregångare inom området, förebilden var internetröstningen i Estland. Tanken var initialt att Åland skulle testköra ett system för internetröstning som Finland höll på att ta fram men Finland lade ner projektet innan det blev aktuellt. Bedömningen var att det inte fanns kapacitet för att upphandla ett system och därför upphandlades i stället en service/tjänst som inkluderade allt. På grund av att det hade tagit tid att få den nya vallagen på plats så gjordes upphandlingen för sent och tidsramen för hela projektet var i efterhand betraktat för snäv. I och med upphandlingen valdes den klart billigaste leverantören vilket i efterhand kan ha bidragit till projektets utgång. Enligt vissa intervjupersoner förblev det oklart om leverantören förstod omfattningen och seriositeten av projektet. Vissa ifrågasätter även i efterhand om landskapsregeringen utrett IT-säkerhetsriskerna tillräckligt på förhand.

²² <https://www.reuters.com/article/us-france-election-cyber-idUSKBN16D233>

²³ <https://e-estonia.com/when-will-other-countries-join-estonia-in-voting-on-the-internet/>

²⁴ <https://vote.nz/voting/how-to-vote/vote-from-overseas/>

Redan inledningsvis hade det förts en diskussion om hur väljarna skulle identifiera sig. Systemet byggde senare på att det behövdes en finländsk bankidentifikation. Detta uteslöt en del väljare men det ansågs ändå omfatta en tillräckligt stor del av väljarna utanför Åland eftersom den största delen av den här gruppen utgörs av studerande som erhåller studiestöd via Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS). För att erhålla stödet krävdes ett finländskt bankkonto. Integreringen mellan systemet och identifikationsverktygen ansågs slutligen vara det enskilt största problemet. Övriga problem som nämnts: testen utfördes för sent vilket ledde till att det fanns för lite tid att åtgärda felen, leverantören saknade vissa nödvändiga säkerhetscertifieringar, det var problematiskt att en så stor del av arbetet skulle utföras under sommarmånaderna när en stor del av företagets personal var på semester samt att leverantören hemlighöll viss information av affärsmässiga skäl. Slutligen när beslutet om att avbryta valet fattades stod man inför en situation där man inte kunde garantera systemets tillförlitlighet men man kunde inte heller säga att systemet inte var tillförlitligt.

5.2.2 Förutsättningarna för att ordna internetröstning i kommande val

Valets och myndigheternas trovärdighet

Förtroendet för valsystemet och valmyndigheterna är av yttersta vikt och bör hanteras varsamt. Förtroendet har historiskt varit högt men det finns farhågor om att den inställda internetröstningen skadade förtroendet. Hur påverkas förtroendet av ett eventuellt ytterligare försök som misslyckas eller behöver avbrytas i sista stund? Finns det även en risk för att eventuella internetröster kan ifrågasättas? Om man ska gå in för ett internetröstningssystem behöver systemet ha hög trovärdighet.

Bestämmelser om val ska finnas i lag

Principiellt ska bestämmelser om val finnas i lag. Enligt den nuvarande lagen finns det en skyldighet för landskapsregeringen att försöka skaffa sig ett system för internetröstning, om inte detta visar sig vara möjligt bör lagen ändras. Eventuella lagändringar behöver vara på plats senast ett år innan valet.

Långsiktighet

Liksom avsikten med lagstiftningen behöver det finnas en plan för att ett system för internetröstning ska tas i bruk för samtliga väljare. Det är inte ekonomiskt försvarbart att endast upprätthålla ett system för internetröstning för väljare bosatta utanför Åland. I och med att internetröstningen inte kunde genomföras vid valet 2019 skulle det i så fall krävas ett nytt begränsat försök i nästa val.

Upphandlingen

När man gör en sådan här upphandling behöver man titta på mer än bara priset, t.ex. kunde man använda sig av en jury som poängsätter leverantörernas säkerhetsprocesser, tjänsternas kvalitet och tidigare utförda uppdrag. Med specifika krav går det att bygga ett system för internetröstning men det kan vara mycket utmanande att ställa kravspecifikationen. Det är inte långsiktigt hållbart att upphandla ett nytt system vart fjärde år utan det skulle behövas en längre tidsram innehållande ett långsiktigt samarbete med en eventuell leverantör. Ytterligare en principiell sak som behöver funderas över är om hårdvaran måste finnas på Åland

eller om man kan använda sig av molntjänster? Det behöver även göras en inledande kartläggning av risker och hot med internetröstning på Åland.

Projektets genomförande

För genomförandet av ett eventuellt projekt för röstning via internet skulle landskapsregeringen behöva en etablerad partner i branschen som kan ställa tekniska krav på leverantören. Partnerföretaget behöver känna till de lokala förhållandena och de allmänt höga kraven som ställs på allmänna val i Norden. Även om tester sker i tid kommer det behöva göras kontinuerliga tester i och med den tekniska utvecklingen. Penetrationstester kostar omkring 10 000 – 20 000 euro. Det behöver finnas en tydlig plan för vad som skall fungera vid vilken tidpunkt i projektet, om tidsplanen inte håller behöver projektet avbrytas. Det får inte finnas en tvekan att avbryta av prestigeskäl. Eventuellt kan man gå in för att genomföra ett nytt pilottest men även det kostar tid och pengar.

Proportionalitet

Ställt mot landskapets allmänna behov av digitalisering kan kostnaden för en tjänst som endast kan användas ett antal dagar vart fjärde år anses vara hög. Även med beaktande av de höga riskerna. En annan nyckelfaktor är hur stor andel av kostnaderna internetröstning får utgöra i förhållande till kostnaderna för genomförandet av hela valet. Är det värt det ekonomiskt och resursmässigt? En ytterligare faktor är att det behövs en digitalisering av det analoga valsystemet (t.ex. elektroniska röstlängder). Det kan vara skäl att lägga grunden först innan man bygger ut med röstning via internet.

Tekniska aspekter

Det bör inte komma på fråga att bygga ett "enkla" system för internetröstning för Åland. Ska Åland ha ett internetröstningssystem ska det hålla högsta internationella standard. Att bygga ett system för internetröstning är mycket komplext och systemet måste ha mycket hög säkerhet. Samtidigt behöver man vara medveten om att det är mycket svårt att bygga ett helt säkert system för internetröstning men systemet behöver vara så säkert att det kan accepteras av myndigheter och allmänhet.

Övrigt

När det gäller det principiella frågorna är det alltid en risk att lägga ut en del av arrangemanget för allmänna val på en annan aktör som inte är en myndighet. Ytterligare en principiell fråga att beakta är att det är ett mindre ingrepp för den enskilda att röstningssätten klargörs i god tid inför valet än att det sker sena ändringar i röstningssätten. Förtroendefrågan och datasäkerhetsfrågan måste avgöra om det är möjligt att genomföra internetröstning. Efter det kommer kostnaderna. Tidsmässigt finns det fortfarande tillräckligt med tid för att genomföra internetröstning i samband med nästa ordinarie lagtingsval hösten 2023. Viktigt att komma ihåg i jämförelser med Estland är att landet har en helt annan IT-infrastruktur än vad Åland har.

6 Tekniska risker

6.1 Bakgrund

Risker och hotbilder rörande internetröstning har kartlagts i samverkan med IT-säkerhetsföretaget Deductive labs och genom litteraturstudier.

6.2 Centrala begrepp

Med *cybersäkerhet* avses de policys, processer, metoder och åtgärder som används för att skydda och försvara nätverk och tjänster från digitala cyberattacker. *Informationssäkerhet* är de åtgärder och skydd som vidtas för att hindra olovlig åtkomst, förvanskning och förstörelse av information samt för att hålla informationen tillgänglig. Med *cyberrisker* avses risker för finansiella förluster, störningar eller skador för en organisations rykte till följd av ett fel i informationstjänsterna. *Cyberhot* i förhållande till val inkluderar alla teknologiska hot som syftar till att störa eller underminera ett vals integritet.²⁵

6.3 Vem, vilka eller vad utgör ett hot?

Cyberhot kan utgöras av *hacktivister* (högt kunniga angripare eller grupper med politiska motiv), *cyberkriminella* (organiserade verksamheter med resurser och budget för att uppfylla sina mål), *terrorister* (politiskt motiverade extremister eller icke-statliga aktörer som använder digitala verktyg för att skapa fysisk skada, rädsla eller för att påverka en politisk ändring), *opportunisterna* (interna eller externa angripare som exploaterar en brist eller sårbarhet för egen nytta), *industriella spioner* (oftast mycket kunniga och motiverade av finansiell nytta), *nationer* (stater, myndigheter och militär med stora resurser) samt *insiders* (missnöjda anställda som söker finansiell nytta eller vill påverka negativt som hämnd). Hoten mot ett elektroniskt valsystem är inte heller endast begränsade till teknologi utan utgörs även av människor, politik, procedurer och lagstiftning.²⁶ Även yttre hot som stormar och översvämningar kan förstöra den infrastruktur som den digitala miljön är beroende av.²⁷ Motiven för olika grupper/individer att störa valprocessen kan exempelvis vara politiska, geo-politiska, sociopolitiska, nationella intressen, försök till att påverka en nations demokratiska suveränitet, skapa oro i samhället och underminera valet och valresultatet.

6.4 Vilka metoder används?

Generellt finns det två olika kategorier av attacker, *oriktade (indirekta) attacker* där organisationen är del av många andra mål och *riktade (direkta) attacker* där organisationen är det primära målet. I allmänhet är riktade attacker mera sofistikerade och därmed även svårare att avvärja. Metoderna som används kan exempelvis handla om att man försöker övertyga människor att överlämna känslig information, nätfiske (där någon utgör sig för att vara någon annan t.ex. en organisation), skadlig kod och även intrång i programvaran. IDEA har i sin rapport om cybersäkerhet i samband med val sammanställt vilka olika typer av cyberattacker som kan användas för att störa ett val.

²⁵ International Institute for Democracy and Electoral Assistance. Cybersecurity in Elections 2019, s. 10.

²⁶ International foundation for Electoral Systems. Cybersecurity in Elections: Developing a Holistic Exposure and Adaptation Testing (HEAT) Process for Election Management Bodies 2018, s. 34.

²⁷ Isotalo, Anders (2019). E-demokrati: Elektronisk röstning i ett informationssamhälle, s. 64.

Tabell 1: Olika former av cyberattacker och hot som kan användas för att störa ett elektroniskt valsystem.

Generiska cyberattacker, valsystemet utsätts för en indirekt attack	Riktade attacker mot valsystemet	Utnyttjande av valspecifika sårbarheter	Desinformationskampanjer och liknande i syfte att ifrågasätta valets integritet
Denial-of-service (DoS) attack, en attack i syfte att hindra normal användning av systemet. Den vanligaste formen är överbelastningsattacker	Zero-day exploit, utnyttjande av sårbarheter i programvaran som är okända för den som ska försöka förebygga sårbarheterna	Valperioden är satt långt på förhand, det är enkelt att veta när det är attraktivt att störa systemet	Läckandet av konfidentiell information
Deformering av hemsidor och manipulering av informationen	Försöker övertyga människor att delge känsliga uppgifter/nätfiske	Valdagen när mycket står på spel är särskilt sårbar	Spridning av desinformation gällande det elektroniska valsystemets trovärdighet
Indirekta attacker utförda av cyberkriminella eller industrispioner	Manipulerar valdata genom att få tillgång till systemet	Systemet används endast vid enstaka tillfällen med flera års mellanrum men används då av massvis av väljare samtidigt	Spridning av desinformation om valprocesserna
Utnyttjande av låg IT-säkerhet, t.ex. genom att avkoda svaga lösenord	Hackning av elektroniska valsystem	Begränsade resurser att upprätthålla ett tillräckligt säkert system	Projekt för att använda elektroniska valsystem misslyckas vilket leder till att förtroendet undermineras
	Attacker inifrån organisationen	Komplexa strukturer som ofta måste delas mellan olika parter	Desinformation angående valsystemet som sprids som en del av en politisk kampanj

Källa: International Institute for Democracy and Electoral Assistance. *Cybersecurity in Elections 2019*, s. 23, egen översättning.

6.5 Vilka specifika hot finns mot åländska elektroniska valsystem?

När landskapsregeringen gick in för röstning via internet bedömdes riskerna för intrång eller störningar vara lägre för åländska val jämfört med val i Finland eller någon annan stat. Enligt förarbetena till vallagen är det mer sannolikt att den som har tillgång till sådana resurser som krävs för att störa ett val väljer att lägga dessa på ett val som har mer internationell betydelse.²⁸ En sådan bedömning anses fortsättningsvis rimlig, riskerna med internetröstning är högre vid exempelvis finländska och svenska val. Som redogjorts för i kapitel 4.3 är riskerna för intrång eller störningar generellt lägre i lokala val än i nationella val och val på EU-nivå. Samtidigt

²⁸ LF 3/2018–2019, s. 28.

kan det anses existera ett förhöjt generellt hot i och med att internetröstning fortsättningsvis är undantagsvis förekommande i världen. Det här kan öka intresset även för val av mindre betydelse om avsikten är att medvetet störa demokratiska processer och demokratiska innovationer. Att internetröstning är ovanligt förekommande kan leda till ett ökat intresse för att störa de system som faktiskt existerar.

Den enskilt viktigaste riskfaktorn att ta i beaktande är, oavsett möjligheterna och motiven för att störa ett eventuellt val via internet, förtroendet för valsystemet. Att väljarna vet hur man röstar med ny teknik är inte tillräckligt, utan det behöver även finnas ett förtroende för integriteten i den teknik som används.²⁹ Det är endast möjligt att införa internetröstning om medborgarna har förtroende för valsystemet och det är ofta inom det här området som flera länder valt att avstå från att i nuläget utveckla system för internetröstning. Om det finns frågetecken kring valsystemets integritet finns det en risk för att både valprocesserna och själva valresultatet kan ifrågasättas t.ex. av grupper som är missnöjda med resultatet. Utöver detta behöver det också finnas ett stort förtroende för valmyndigheterna. I och med att internetröstningen inte gick att genomföra som planerat vid valet 2019 finns det en risk att både förtroendet för ett internetröstningssystem och förtroendet för valmyndigheterna har skadats. Hur skulle exempelvis förtroendet påverkas om ett nytt internetröstningsprojekt behöver avbrytas i ett sent skede eller att redan angivna röster behöver förklaras ogiltiga om en säkerhetsrisk upptäcks medan röstningen pågår? Förtroendefrågan måste övervägas noggrant vid alla beslut som rör valsystemet men specifikt rörande internetröstning.

Förutom de mer generella riskerna berörs i den sammanfattande tabellen nedan även andra tekniska hot och deras sannolikhet som specifikt identifierats rörande internetröstning i åländska val.

Tabell 2: Identifierade hot i samband med internetröstning i landskapet och deras sannolikhet.

Sannolikhet	Hot	Beskrivning
Medium	Osäker teknisk miljö, valutrustning etc. hos ansvariga	IT-infrastrukturen är inte tillräckligt säker eller hanteras osäkert (hur enheter, USB, osv. används)
Hög	Osäker teknisk miljö, valutrustning etc. hos väljare	Väljarens utrustning är sårbar och en angripare kan få tillgång till väljarens enhet och påverka röstningen/resultatet
Hög	Svårt att beskriva, förklara och auditera ett elektroniskt valsystem för allmänheten och få deras förtroende	Om allmänheten, politiska partier, oppositionen eller andra intressenter ifrågasätter valresultatet eller valsystemets förtroende så är det svårt att bevisa att resultatet och systemet fungerat korrekt

²⁹ Isotalo, Anders (2019). E-demokrati: Elektronisk röstning i ett informationssamhälle, s. 66.

Medium	Belastningsattack mot elektroniska valsystemet, väljarna eller åländsk teknisk infrastruktur som påverkar systemet och möjligheten att rösta	En belastningsattack kan göra valsystemet onåbart och således påverka väljarnas möjlighet att rösta elektroniskt
Medium	Attack /intrång på Ålands val.ax informationssida för att sprida felaktig Information (före/efter val, valresultat, etc.) eller sprida skadlig kod till medborgare som besöker sidan	Val.ax informationssidan innehåller information om åländska val som är viktiga för medborgarna
Hög	Svårighet/hot med att samordna/samarbeta med många olika parter som är med i design, upphandling, leverans, drift och säkerhet av ett internetröstningssystem	Samordning av alla intressenter, leverantörer och partners i en så komplex miljö som i ett internetröstningssystem kan vara utmanande. Behövs en strukturerad och dokumenterad process som följs
Hög	Begränsade resurser (ekonomiska, budget, personal) för att upprätthålla tillräcklig säkerhet för internetröstning	God informationssäkerhet kräver tillräckliga resurser och kunskaper för att hanteras på ett strukturerat sätt
Låg	Fysisk attack mot teknisk infrastruktur under drift av LR eller extern leverantör	Om en angripare fysiskt kommer åt utrustning som används i samband med internetröstning finns det en risk att valresultatet förstörs eller att valhemligheten röjs
Låg	Interna arbetare/medlemmar i valadministrationen som avsiktligt påverkar säkerheten av elektroniska valet, systemet eller processerna för valet	Interna och betrodda medlemmar i valadministrationen kan avsiktligt försöka påverka säkerheten av valsystemet
Hög	Interna arbetare/medlemmar i valadministrationen som oavsiktligt påverkar säkerheten av elektroniska valet, systemet eller processerna för valet	Interna och betrodda medlemmar i valadministrationen kan oavsiktligt påverka säkerheten om systemet för internetröstning är mycket komplext
Medium	Lagstiftningen inom området är inte tillräckligt uppdaterad. Eventuellt existerar kryphål eller brister som kan påverka förutsättningarna för internetröstning	Gäller inte endast bestämmelserna i vallagen utan kan även röra annan lagstiftning om exempelvis informationshantering och säkerhetsutredningar
Låg	En tillräckligt avancerad angripare gör intrång i systemet och påverkar valresultatet obemärkt	En avancerad angripare med tillräckliga resurser kan ha möjlighet att göra

		intrång i systemet och påverka valresultat eller integriteten av rösterna
Hög	Otillräcklig teknisk övervakning av systemet för att identifiera intrång eller försök till intrång på systemet med avsikt att påverka resultatet	Ett säkert system kräver omfattande och avancerad teknisk övervakning för att ha möjligheten att identifiera angrepp mot valsystemet

6.6 Hur kan hot och risker förebyggas?

Det kan konstateras att det finns många hotbilder, motiv och metoder för att störa ett val som genomförs genom internetröstning. Den tekniska omgivning som krävs kommer att vara komplex. En upphandling för att möjliggöra ett sådant projekt behöver innehålla en mycket omfattande kravställning. Det behöver även finnas en förståelse för att ett datasystem aldrig kommer att kunna göras 100 % säkert.³⁰ Den kända IT-säkerhetsexperten Bruce Schneier har exempelvis skrivit att "ett säkert internetröstningssystem är teoretiskt sett möjligt men det skulle vara den första säkra internetapplikationen som någonsin skapats".³¹

IDEA har kommit med tio slutsatser och rekommendationer som bör iakttas vid genomförande av elektroniska val.³²

1. *Cybersäkerhet i samband med val bör hanteras långsiktigt*, resurser som allokeras bör vara långsiktigt säkrade.
2. *Alla tekniska delar av valprocessen kan utsättas*, oavsett om man använder sig av internetröstning eller inte så finns det flera andra delar av valprocessen och systemen som kan utsättas för attacker.
3. *För att motverka cyberhot krävs ett brett myndighetssamarbete*, hoten förebyggs bäst genom att flera myndigheter inom sina respektive områden specialiserar sig och samverkar.
4. *Det är lika viktigt att upprätthålla allmänhetens förtroende för systemet som det är att förebygga attacker*, desinformation och annat förbyggs bäst genom förebyggande åtgärder som t.ex. informationskampanjer. Om incidenter väl uppstår behöver åtgärder vidtas omedelbart.
5. *Myndighetssamarbetet för att undvika störningar ska vara transparent*, myndigheterna ska offentligt redogöra för hur man arbetar med att förhindra risker och hot.
6. *Internationellt samarbete är nödvändigt*, cybersäkerhet i förhållande till val är för komplext och föränderligt för att endast hanteras på nationell nivå. Mer samarbete och utbyte av erfarenheter behövs.

³⁰ 8 Cybersecurity Reasons Why Online Voting May Never Happen. <https://www.cylumena.com/insights/8-cybersecurity-reasons-online-voting-never-happen/>

³¹ Voting & Technology (egen översättning). <https://www.schneier.com/crypto-gram/archives/2000/1215.html#1>

³² International Institute for Democracy and Electoral Assistance. Cybersecurity in Elections 2019, s. 40-42.

7. *Hela samhället bör involveras, förutom myndigheterna behöver även den privata sektorn, politiska partier, högskolor, civilsamhället och media involveras i arbetet. I och med flera aktörer involverade så ökar förståelsen för hur risker och hot hanteras samt att motiven för att störa valet minskar.*
8. *Politiska partier bör göras medvetna om de förödande konsekvenser som kan uppstå av cyberattacker, partierna bör informeras om hur de skyddar sig mot cyberattacker och även vara medvetna om sitt eget ansvar för att skydda kritisk infrastruktur.*
9. *Om spontant samarbete mellan myndigheter saknas inom området föreslås beslutsfattarna inrätta tydliga strukturer för hur cyberhot ska hanteras, behöver tillföras resurser till området, t.ex. genom att erkänna att val hör till kritisk infrastruktur.*
10. *Valobservatörer bör se över myndighetssamarbetet, att observera cybersäkerhet i förhållande till val bör även inkludera att se över hur myndigheterna samarbetar för att hantera dessa hot.*

Som andra relevanta dokument i förebyggandet av cyberhot vid val kan nämnas Europarådets allmänna riktlinjer för röstning via internet³³ (som använts även vid utformningen av vallagen) samt *The Voluntary Voting System Guidelines* som utfärdats av USA:s Election Assistance Commission (EAC). Ytterligare kan det nämnas att för att förebygga cyberhot i samband med val krävs det ett medvetande om de risker som existerar och handlingsplaner för hur riskerna ska hanteras. En särskild utmaning i det här avseendet kan vara att för den breda allmänheten informera om hur cyberhot och risker förebyggs och hanteras.

7 Kostnader

Enligt vallagens förarbeten åligger det landskapsregeringen att försöka skaffa sig tillgång till ett system för röstning via internet men om detta visar sig omöjligt till en acceptabel kostnad eller av något annat skäl ska landskapsregeringen fatta beslut om att röstning via internet inte ska anordnas.³⁴ Vad som ska anses utgöra en acceptabel kostnad är en politisk avvägning. Följande bakgrundsinformation syftar till att ge en uppskattning av kostnaderna för internetröstning.

När Finland övervägde att införa internetröstning uppskattades kostnaden till 32 miljoner euro över en tidsperiod om 15 år.³⁵ Det skulle ge en årlig kostnad på omkring 2,1 miljoner euro. Kostnaderna för det norska e-röstningsförsöket som pågick mellan åren 2008–2012 uppgick till 195 miljoner NOK.³⁶ Omvandlat i euro uppgick kostnaden för försöket till omkring 19 miljoner euro. Enligt IDEA:s sammanställning av kostnader kring e-val 2011 uppskattades kostnaderna för Estlands internetröstning till 500 000 euro för att etablera systemet och därefter årliga underhållskostnader på omkring 100 000 euro. I Schweiz uppskattades kostnaden till 10

³³ Council of Europe: Recommendation CM/Rec(2017)5 of the Committee of Ministers to member States on standards for e-voting. Adopted by the Committee of Ministers on 14 June 2017 at the 1289th meeting of the Ministers' Deputies.

³⁴ LF 3/2018–2019, s. 44–45.

³⁵ Justitieministeriet, pressmeddelande 19.12.2017. *Arbetsgrupp: Mer risker än fördelar med internetröstning.* <https://oikeusministerio.fi/sv/-/tyoryhma-nettiaanestyksen-riskit-suuremmat-kuin-hyodyt>

³⁶ E-röstning och andra valfrågor. SOU 2013:24, s. 193.

miljoner euro under en tioårsperiod. Kostnaden för varje enskild internetröst uppskattades i Estland till omkring 1–5 euro och i Schweiz till 0,3 euro per röst (om systemet används i tre val årligen).³⁷

I samband med försöket att införa förhandsröstning via internet 2019 lämnade två företag in anbud för att utföra tjänsten. Scytl som slutligen vann upphandlingen hade lämnat ett anbud på omkring 45 000 euro för tjänsten (inkluderande service och implementering) och support. Det andra företagets anbud för motsvarande tjänst och tilläggsuppgifter uppgick till omkring 148 000 euro. Enligt Åda:s slutrapport, när penetrationstester och annat inkluderats, uppgick Scytl:s offert till 81 930 euro. Den totala kostnaden för genomförandet av projektet (inkluderande exempelvis Åda:s och andra externa företags tjänster) skulle enligt offerterna landat på 143 100 euro. Det slutgiltiga utfallet när projektet inte kunde slutföras uppgick dock till 120 190,03 euro.³⁸ Med beaktande av att det vinnande anbudet senast var klart lägre än det andra anbudet, att flera av de intervjuade sakkunniga har bedömt att projektet genomfördes för billigt samt att det eventuellt skulle behövas mer stöd av en tredje part i utformningen av kravspecifikationer och annat förväntas kostnaden för en eventuell internetröstning i samband med lagtingvalet 2023 vara högre än i samband med lagtingsvalet 2019. En mycket grov uppskattning är att projektet inte skulle gå att genomföra för mindre än 250 000 euro, men en längre upphandling som sträcker sig över flera val skulle innebära en ännu högre kostnad.

I dagsläget finns det 1 675 personer som är bosatta utanför Åland och som är röstberättigade i lagtingsval. I valet 2019 uppgick valdeltagandet för den här gruppen till 18 % och i det senaste fem valen har valdeltagandet för bosatta utanför Åland varierat mellan 16–21 %.³⁹ Förtidsröstning via internet är i lagtingsval enligt 58 § 3 mom. vallagen förbehållen röstberättigade bosatta utanför Åland. Som redogjorts för ovan har avsikten varit att internetröstning inledningsvis ska testas för den här begränsade gruppen innan systemet kan göras tillgängligt för samtliga väljare. Den mycket preliminärt uppskattade kostnaden om 250 000 euro skulle om samtliga röstberättigade utanför Åland internetröstade ge en kostnad på ungefär 166 euro per avlagd röst. Om fortsättningsvis endast omkring 20 % av de röstberättigade utanför Åland skulle rösta uppgår kostnaden för varje enskild internetröst till ungefär 833 euro. Den uppskattade kostnaden för internetröstning kan även ställas i relation till kostnaderna för valet i övrigt. I samband med valet 2019 uppgick kostnaderna för lagtingsvalet till ungefär 156 000 euro (exklusive kostnader för internetröstning).⁴⁰ Kostnaderna för varje enskild röst i lagtingsvalet (exklusive internetröstning) var ungefär 7,44 euro i valet 2019.

8 Fördelar med internetröstning

I tidigare kapitel har framför allt risker med internetröstning behandlats. I detta kapitel kommer därför fördelar med internetröstning att lyftas fram. Fördelarna med internetröstning baserar sig främst på de tidigare utredningar som har gjorts (som även berördes i kapitel 3). Det främsta argumentet för att använda

³⁷ International Institute for Democracy and Electoral Assistance. *Introducing Electronic Voting: Essential Considerations*, 2011, s. 31–32.

³⁸ Slutrapport: Implementation av i-röstning. Styrgruppen för projektet. Version 1.0, 20191202, s. 5-6.

³⁹ ÅSUB, *Valdeltagandet 2019*. <https://www.asub.ax/sv/statistik/valdeltagandet-2019>.

⁴⁰ Landskapet Ålands årsredovisning 2019, s. 224.

internetröstning är att det skulle förenkla för röstberättigade som befinner sig utanför Åland. I första hand handlar det om bosatta utanför Åland men även exempelvis sjömans valdeltagande kunde underlättas genom internetröstning. Som redogjordes för i kapitel 3.2 har Åland en större andel röstberättigade som är bosatta utanför landskapet än t.ex. Finland och Sverige. Vidare har det framförts att särskilt ungas valdeltagande kunde främjas genom internetröstning. Många åländska ungdomar studerar utanför Åland när det ges möjlighet att rösta i lagtingsvalet för första gången. Det är allmänt känt inom statsvetenskaplig forskning att valdeltagandet främjas av kontinuitet och att deltagande i det första valet som röstberättigad i allmänhet främjar valdeltagandet under resten av livet.

En annan positiv aspekt som har framförts är att vissa risker kunde reduceras genom internetröstning. Bland annat är det vanligare att väljarna sammanblandar kandidatnummer mellan lagtingsval och kommunalval i landskapet än i jämförbara val i närregionen. I och med coronapandemin har även riskerna för valdeltagandet i samband med pandemier aktualiserats. I en situation där en individ vistas i karantänliknande förhållanden skulle det underlätta om individen hade möjlighet att internetrösta. Utöver detta har det ansetts allmänt viktigt att myndigheterna hänger med i den samhälleliga tekniska utvecklingen. En situation där samhället i övrigt är långt framme i den tekniska utvecklingen medan myndigheterna inte är det riskerar i längden att leda till att förtroendet för myndigheterna kan skadas.

9 Överväganden och förslag

9.1 Internetröstning i samband med valet 2023

Den främsta faktorn till att internetröstning inte gick att genomföra i samband med valet 2019 var enligt slutrapporterna tidsbrist. Enligt de flesta bedömare som kontaktas i samband med den här utredningen skulle det tidsmässigt vara möjligt att arrangera internetröstning i samband med nästa ordinarie lagtingsval hösten 2023. Enligt vallagen ska ett system för internetröstning vara tillförlitligt och finnas tillgängligt till en acceptabel kostnad. Internetröstning har övervägts i ett flertal länder, i bland annat Finland och Sverige har det konstaterats att för tillfället finns det inte några system tillgängliga där fördelarna överväger nackdelarna. På Åland gjordes en annan bedömning inför valet 2019, fördelarna övervägde nackdelarna. Sedan dess har cybersäkerhetshotet blivit än mer komplext och desinformationskampanjer överlag och även i samband med val allt vanligare runtom i världen. I närregionen finns även Estland som är längst fram i världen när det gäller att använda sig av internetröstning. Estland har dock en helt annan IT-infrastruktur än vad Åland har och den estniska internetröstning har även kritiserats för att innehålla brister.

Det externa cyberhotet mot åländska val har bedömts vara lägre i jämförelse med val t.ex. i Finland eller Sverige även om inte heller detta hot ska förringas med beaktande av att det ordnas så få val genom internetröstning i världen idag. Oavsett bör ansvariga myndigheter på Åland sträva efter högsta säkerhet i anordnande av val som hör till självstyrelsens behörighet. Förenklade lösningar bör inte accepteras. Enligt 25 § 1 mom. Finlands grundlag (FFS 731/1999) väljs riksdagsledamöterna genom direkta, proportionella och hemliga val. Enligt riksdagens grundlagsutskott gäller valhemligheten av hävd också andra val (GrUB 3/2017 rd). Högsta domstolen ansåg i sitt utlåtande över vallagen (2019:34) att *"man utgår från att landskapsregeringen i samband*

med lagtingsval samt kommunerna i samband med rådgivande kommunala folkomröstningar när de vid tillämpningen av lagstiftningen fattar beslut om röstning via internet noggrant beaktar röstningsförfarandets förhållande till såväl valhemligheten som till de grundläggande fri- och rättigheterna i övrigt".

När det gäller kostnaden för internetröstning kan det konstateras att den är hög i jämförelse med vad det kostar att arrangera valet i övrigt. Enligt 14 § 4 mom. grundlagen har dock det allmänna en skyldighet att främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet. Det kan konstateras att Åland har en högre andel väljare bosatta utanför landskapet än vad t.ex. Finland och Sverige har. Dock kan exempelvis ålänningar bosatta utanför Åland välja att brevrösta eller resa till landskapet i samband med val. I förhållande till bosatta utanför Ålands möjligheter att delta i valen kan det även anses vara ett mer omfattande ingrepp för den enskilde att avbryta internetröstningen, som vallagen möjliggör, kort innan röstningen ska påbörjas eller efter att den har påbörjats. Väljare utanför Åland gynnas av att förutsättningarna för röstning är kända i god tid före valet.

I förhållande till de fördelar som lyftes fram med internetröstningen i 8 kapitlet så är dessa av stor vikt. Det är centralt att främja röstberättigade utanför Ålands valdeltagande, ungas valdeltagande, undvika sammanblandning av kandidatnummer, förbereda inför pandemier och allmänt digitalisera myndigheternas verksamhet. Trots detta är inte internetröstning den enda möjliga lösningen till dessa problem. Samtliga röstberättigades valdeltagande kan främjas också genom andra lösningar rörande deltagande (se t.ex. om röstning via brev och röstning via ambassader i kapitel 10.2) och informationskampanjer. Även om myndigheternas förtroende kunde stärkas av att vara långt framme rörande internetröstning så stärks inte förtroendet av att kostsamma riskprojekt inte går i mål. Det finns grundläggande områden både rörande valadministrationen och landskapets lagstiftning inom IT som behöver utvecklas i första hand innan det finns reella förutsättningar för att gå vidare till att använda internetröstning.

I bästa fall resulterar internetröstning i samband med lagtingsvalet 2023 att fler väljare bosatta utanför Åland röstar i valet och att ett lyckat genomförande möjliggör att internetröstning kan göras tillgängligt för samtliga väljare i valet 2027. I värsta fall behöver röstningen avbrytas på grund av att systemets säkerhet av något skäl inte kan garanteras eller att valsystemet och/eller valresultatet misstänkliggörs och ifrågasätts. Allmänhetens förtroende för valmyndigheterna riskerar även att äventyras om internetröstningen behöver avbrytas i ett sent skede ånyo. Det är inte heller lämpligt att ett projekt med internetröstning blir ett kostsamt prestigeprojekt där det kan finnas en tveksamhet kring att avbryta internetröstningen vid minsta osäkerhet på grund av de höga insatserna. Med beaktande av detta är helhetsbedömningen att oavsett kostnadernas skälighet är riskerna med att anordna internetröstning i samband med valet 2023 betydande. I och med de höga riskerna för valet och valmyndigheternas trovärdighet kan inte internetröstning förordas som valmetod i lagtingsvalet 2023.

9.2 Internetröstning i framtida val

Det är mycket svårt, om inte omöjligt, att förutspå den tekniska utvecklingen i allmänhet och rörande internetröstning i synnerhet. Valmyndigheterna i Sverige och Finland har gjort bedömningen att internetröstning inte kommer att vara tillgängligt inom en överskådlig framtid. Inte heller internationellt sett ser det möjligt ut att internetröstning inom en snar framtid kommer att användas på bred front. En av IDEAs

rekommendationer (se kap. 6.6) rörande internetröstning var att allmänheten måste ha ett förtroende för internetröstning. Rörande förtroendefrågan är det möjligt att befolkningen i framtiden är invanda i ett system där de flesta myndighetsärendena och liknande sköts digitalt. I en sådan framtid är det inte otänkbart att befolkningen överlag är mer medveten om cybersäkerhetsrisker och även har en förståelse för hur sådana risker kan motverkas. Det här i samband med ett ökat förtroende för digitala lösningar i allmänhet kan öka förtroendet även för att använda internetröstning.

I framtida försök med internetröstning bör det även noggrant övervägas om delar av valsystemet ska kunna hanteras av en tredje part eller om infrastrukturen bör finnas hos den ansvariga myndigheten. I försöken med elektronisk röstning i Norge ansågs det exempelvis nödvändigt att ansvariga myndigheter själva bygger upp den infrastruktur och kompetens som behövs för att kunna hantera samtliga aspekter av valsystemet och säkra dess trovärdighet hos allmänheten. I den svenska vallagskommitténs slutbetänkande lyftes det fram som viktigt att staten är drivande i processen.⁴¹ Det att myndigheterna inte själva förfogar över infrastrukturen kan vara en nackdel exempelvis vid ett oförutsett nyval. Valprocedurerna behöver så långt som möjligt vara detsamma oavsett om de rör sig om ordinarie val, omval eller nyval. Valmyndigheterna behöver upprätthålla en beredskap för att när som helst kunna arrangera ett val.

Även om internetröstning inte kan förordas i valet 2023 finns det mycket som kan göras på både kort och lång sikt inom området. Exempelvis har både finländska och svenska valmyndigheter i samband med den här utredningen visat intresse för utvecklingen på Åland. I kapitel 6.6 lyftes vikten av internationellt samarbete inom området. Eventuellt, om intresse finns från alla parter, kunde det vara möjligt att tillsammans inrätta ett pilotprojekt där internetröstning ska testas på Åland men där respektive behörig myndighet på Åland, i Finland och i Sverige bidrar med resurser och kunskap. Vid genomförandet av ett pilotprojekt finns inte heller någonting som säger att ett test av internetröstning måste genomföras i skarpt läge i ett riktigt val. Det kunde vara skäl att testa förfarandet vid helt andra tillfällen för att minska belastningen för ansvariga myndigheter och för att minimera riskerna i samband med egentliga val.

Under utredningens gång har även lyfts fram att man behöver börja med att få den digitala grunden för valsystemet på plats innan man bygger på med internetröstning. I riket finns bland annat ett elektroniskt valdatasystem i fem olika delar som innehåller bland annat ett elektroniskt rösträttsregister (används t.ex. för att registrera vem som har röstat på ett förhandsröstningsställe) och ett resultatuträkningssystem. Dessa system har inte ens i riketsvalen på Åland använts fullt ut. Landskapsregeringen har meddelat riksmyndigheterna, som ställt sig positivt, att det finns ett intresse för att använda systemen även vid val i landskapet. Fortsatta diskussioner ska föras efter rikets kommunalval sommaren 2021. Det finns alltså ett behov av att lägga även den digitala grunden för valsystemet.

Avslutningsvis har myndigheterna ett ansvar för att främja medborgarnas deltagande i samhället. Detta gäller även ålänningar bosatta utanför Åland. Landskapsregeringen föreslår i samband med denna utredning

⁴¹ E-röstning och andra valfrågor. SOU 2013:24, s. 263.

exempelvis moderniseringar som syftar till att förtydliga brevröstningsprocessen. Ytterligare kunde utrikesministeriets möjligheter att bistå landskapsmyndigheterna i samband med landskapsval utredas. Enligt den finländska vallagen 4 § (FFS 714/1998) svarar utrikesministeriet för förhandsröstningen utomlands. Landskapsmyndigheterna har ingen möjlighet att anordna motsvarande. Ett alternativ är att bestämmelser om utrikesministeriets handräckning vid valen i landskapet förs in i självstyrelselagen. Det kan även konstateras att deltagande i samhället inte endast främjas genom deltagande i val. Den enskildes deltagande i samhället kan främjas på många olika sätt. Ingenting hindrar exempelvis att ålänningar bosatta utanför Åland mer aktivt tas med i beslutsprocesserna även på andra sätt.

9.3 Lagstiftningen

Vallagen förutsätter att landskapsregeringen försöker anordna internetröstning. Det är inte förenligt med lagen att under mandatperioden fatta ett beslut om att inte ordna förtidsröstning via internet i samband med nästa val. Att inte försöka upphandla ett system för internetröstning för att sedan i enlighet med lagen fatta ett beslut om att internetröstning inte är möjligt är inte heller förenligt med lagen. Landskapsregeringens beslut om att förtidsröstning via internet inte ska anordnas kan endast fattas utgående från en bedömning av de grundläggande kraven på tillförlitlighet som finns listade i vallagens 79 §. Motiveringen till det är att bestämmelser om val ska fattas på lagnivå, det vill säga av lagtinget. Det lagtekniska alternativen har kartlagts av lagberedare Diana Lönngren som haft det huvudsakliga ansvaret för att bereda den nuvarande vallagen.

Alternativen:

1. Att upphäva alla bestämmelser om förtidsröstning via internet i vallagen.
2. Att bryta ut bestämmelserna om förtidsröstning via internet ur vallagen och lägga in dem i en separat lag, som träder i kraft men börjar tillämpas först när lagtinget genom landskapslag har bestämt det (jfr landskapsskattelagen).
3. Att ändra bestämmelsen om rätt till förtidsröstning via internet i vallagen så att rätten slopas, men att den kan återinföras genom landskapslag.
4. Att ta in en bestämmelse om tillfälligt uppehåll när det gäller förtidsröstning via internet någonstans i vallagen, som anger att förtidsröstning via internet inte ska anordnas i valet 2023.
5. Att stifta en särskild landskapslag med samma innehåll som punkt 4.
6. Att upphäva bestämmelserna om förtidsröstning via internet temporärt under en viss angiven tid.

Valet av lösning bör göras utgående från den långsiktiga målsättningen. Anses det inte att internetröstning alls ska användas som valmetod bör alla bestämmelser om internetröstning upphävas. Om man däremot kan tänka sig internetröstning i framtiden finns fler tänkbara lösningar. I det fall man vill skjuta upp förtidsröstningen via internet tills vidare är lösningen något av de lagtekniska alternativen 1–3 ovan. Gemensamt för dem är att det krävs en lagstiftningsåtgärd för att möjligheten ska återinföras. Det som skiljer de olika alternativen åt är hur omfattande och resurskrävande ett återinförande är, så att alternativ 1 är det som kräver förhållandevis mest resurser och alternativ 3 det som kräver minst resurser. Om man enbart vill

skjuta upp möjligheten att förtidsrösta via internet över valet 2023 är lösningen något av de lagtekniska alternativen 4–6. Inget av alternativen kräver någon vidare lagstiftningsåtgärd för att möjligheten att förtidsrösta via internet ska gälla i valet 2027. En aspekt som också måste beaktas är tydligheten i lagstiftningen, eftersom det kravet är särskilt högt när det gäller vallagstiftning.

Bedömningen är att det finns en stor osäkerhet kring användningen av internetröstning även på längre sikt, d.v.s. åtminstone under tiden fram till valet 2027. Även om resurser skulle tillföras och ett pilotprojekt kunna genomföras är det osäkert om internetröstning kan anordnas i samband med valet 2027. Med beaktande av detta anses det mer skäligt att lagtinget genom ett aktivt beslut skulle behöva besluta om att internetröstning ska användas i samband med allmänna val, d.v.s. lagtinget skulle inte inför varje val besluta om internetröstning är möjligt eller inte. Således återstår alternativ 1–3. Med beaktande av att värdefulla bestämmelser tagits fram rörande förtidsröstning via internet i vallagen och förarbetena finns det skäl att bibehålla dessa för att med mindre resurser och utgående från en stabilare grund snabbare kunna aktivera bestämmelser om internetröstning om omständigheterna förändras. Då återstår alternativ 2 och 3. Av dessa förordas alternativ 2, vilket innebär att bestämmelserna om förtidsröstning via internet bryts ut och sätts i en separat lag som börjar tillämpas först när lagtinget beslutar om det. Alternativet innebär att bestämmelserna om internetröstning kan tas i bruk med mindre resurser men samtidigt innehåller vallagen endast bestämmelser som tillämpas vilket gynnar tydlighet och transparens.

Ytterligare finns i 11a § landskapslag (1998:20) om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar bestämmelser om förtidsröstning via internet. Bestämmelserna infördes samtidigt som förtidsröstning via internet infördes i vallagen. Det anses inte ändamålsenligt att bestämmelser om förtidsröstning via internet finns kvar i landskapslagen om kommunala folkomröstningar om motsvarande bestämmelser stryks ur vallagen. Bedömningen är att det finns omfattande risker med att ordna internetröstning i nuläget och att det kommer bli utmanande för kommunerna att säkerställa att all nödvändig infrastruktur finns på plats. I stället finns det skäl att se över hur kommunerna kan involveras i eventuella pilotprojekt med internetröstning.

9.4 Förslagets verkningar

9.4.1 Ekonomiska konsekvenser

Att inte anordna förtidsröstning via internet i samband med lagtingsvalet 2023 ger en inbesparing på uppskattningsvis 250 000 euro. Om ett pilotprojekt eventuellt genomförs kommer projektet att medföra kostnader.

9.4.2 Samhälleliga konsekvenser

Enligt 58 § 3 mom. vallagen är det endast röstberättigade som inte har sin hemkommun på Åland som har rätt att förtidsrösta via internet. Denna grupp har dock möjlighet att antingen brev rösta eller resa till Åland för att rösta. Väljare bosatta utanför Ålands valdeltagande gynnas inte heller av att det råder en osäkerhet om internetröstningen kommer att kunna genomföras eller inte. Landskapsregeringen avser se över regelverket kring brev röstning.

9.4.3 Övriga konsekvenser

Förslaget förväntas inte medföra några miljömässiga eller jämställdhetsmässiga konsekvenser. Förslaget innebär inte heller några konsekvenser för barn.

10 Ärendets beredning

Ärendet har beretts som tjänstemannaberedning vid Enheten för rättsliga och internationella frågor. Den 24 maj 2021 höll landskapsregeringen ett informations- och diskussionsmöte för samtliga lagtingspartier där utredningen presenterades. Den 27 maj 2021 skickade landskapsregeringen ett utkast av utredningen och tillhörande lag-PM på remiss till lagtingspartierna. Sista dagen för att lämna in utlåtanden var den 30 juni 2021. Endast Ålands Socialdemokrater valde att lämna in ett utlåtande. Socialdemokraterna ansåg att utredningen är grundlig men att den präglas av överdriven försiktighet och bristande ambition. Det att internetröstning inte används innebär enligt utlåtandet att en stor grupp unga väljare kommer att välja bort politiskt deltagande. Man efterlyser en strategi och en ambition för hur man ska arbeta med frågan på längre sikt samt att de ändringar som görs i vallagen ändå håller kvar möjligheten att med minsta besvär ha en juridisk väg öppen för att ordna e-röstning.

Landskapsregeringen delar oron för ungas valdeltagande. Ett sätt att främja ungas valdeltagande i åländska val kunde vara att sänka rösträttsåldern för att på så sätt säkerställa att de flesta unga får en möjlighet att rösta i åtminstone ett åländskt val innan man flyttar utanför Åland för att studera, vilket kunde främja valdeltagandet på längre sikt. Högsta domstolen (HD 2017/136) ansåg i sitt utlåtande den 12 september 2017 att rösträttsåldern i kommunala val inte hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Nyligen skickades ett utkast till proposition med förslag till ny självstyrelselag på remiss. I förslaget föreslås det fastslås att rösträttsåldern för de allmänna valen i landskapet hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapsregeringen avser invänta den föreslagna lagändringen innan frågan om sänkt rösträttsålder ånyo kan bli aktuell. Ytterligare anser landskapsregeringen att det krävs särskild försiktighet när det gäller de allmänna valens genomförande. Det är centralt för demokratin att allmänheten har förtroende för valmyndigheterna och att valens integritet säkerställs i alla lägen. Landskapsregeringen har en tydlig ambition att digitalisera den offentliga förvaltningen och de allmänna valen utgör inget undantag. En digitalisering av valsystemen behöver dock ske varsamt, stegvis och genom samarbete med relevanta aktörer i närområdet.

11 Sammanfattning

- Förtidsröstning via internet för väljare bosatta utanför Åland föreslås inte genomföras i samband med lagtingsvalet 2023. Detta utgående från en helhetsbedömning rörande säkerhetsrisker med röstning via internet och allmänhetens förtroende för valprocesserna och ansvariga myndigheter.
- Vallagen (2019:45) för Åland föreslås ändras så att bestämmelserna om förtidsröstning via internet flyttas ur vallagen och sätts in i en separat lag som träder i kraft men börjar tillämpas först när lagtinget genom landskapslag bestämmer det.
- 11a § i landskapslag (1998:20) om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar föreslås upphävas.
- Lagberedningen får i uppdrag att bereda ändringarna i vallagen så att dessa kan träda i kraft i god tid inför valen 2023. Enligt Europarådets rekommendationer ska vallagsändringar göras senast ett år före följande val.⁴²
- Den övergripande valmyndigheten (landskapsregeringen) får i uppdrag att aktivt omvärldsbevaka utvecklingen av internetröstning samt att se över hur både det analoga och digitala valsystemet kan utvecklas.

⁴² European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission). Code of Good Practice in Electoral Matters. Guidelines and Explanatory Report. Adopted by the Venice Commission at its 52nd session, Venice 18–19 October 2002. The Council of Europe, Strasbourg, 23 May 2003.

Protokoll fört vid enskild föredragning

Regeringskansliet

Enheten för rättsliga och internationella frågor, Rk1a

Beslutande
Vicepresident
Harry JanssonFöredragande
T.f. rättsrådgivare
Rasmus LindqvistJusterat
Omedelbart

Harry Jansson

Rasmus Lindqvist

Nr 151Lagstiftningspromemoria om förslag till
ändring av vallagen (2019:45) för Åland
rörande brevröstning.**ÅLR 2021/4326**

561 Rk1a

BeslutLandskapsregeringen beslöt överföra lagstiftningspromemoria till lagberedningen för
lagstiftningsåtgärder, bilaga 9.

Utdragets riktighet bestyrker: Mariehamn, landskapsregeringen, den 25 augusti 2021

Rasmus Lindqvist
T.f. Rättsrådgivare

Förslag till ändring av vallagen (2019:45) för Åland rörande brevröstning

LAGSTIFTNINGSPROMEMORIA

Dnr: ÅLR 2021/4326

Datum: 23.8.2021

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Innehållsförteckning

1 Bakgrund och behov av ändrad lagstiftning	1
2 Lagstiftningsbehörighet	2
3 Brevröstning i Finland och Sverige	2
4 Förslag till ändrad lagstiftning	3
4.1 Myndighet med ansvar för att skicka brevröstningshandlingar	3
4.2 Beställning av handlingar	4
4.3 Överväganden	4
5 Förslagets verkningar	5
5.1 Ekonomiska konsekvenser	5
5.2 Samhälleliga konsekvenser	6
5.3 Konsekvenser för myndigheterna	6
5.4 Miljömässiga konsekvenser	6
5.5 Jämställdhetsmässiga konsekvenser	6
5.6 Konsekvenser för barn	6
6 Ärendets beredning	6
7 Sammanfattning	7

1 Bakgrund och behov av ändrad lagstiftning

Bestämmelser om val till lagtinget och till kommunernas fullmäktige finns i vallag (2019:45) för Åland (nedan vallagen). 5 § anger att val förrättas genom att det anordnas förtidsröstning och röstning på valdagen. Landskapsregeringen och kommunerna anordnar gemensamt förtidsröstning och kommunerna anordnar röstning på valdagen. Enligt 6 § 4 mom. kan förtidsröstning förutom på förtidsröstningsställen även ske per brev eller via internet. 58 § 2 mom. föreskriver att den som är röstberättigad men som på grund av vistelse utanför Åland eller som till följd av sjukdom eller funktionsnedsättning eller på grund av någon annan liknande omständighet inte kan rösta på ett allmänt förtidsröstningsställe eller i en vallokal under valförrättningen, får förtidsrösta per brev enligt vad som föreskrivs i 9 kap.

I enlighet med 74 § vallagen ska den som har för avsikt att förtidsrösta per brev skriftligen beställa brevröstningshandlingar hos den kommunala centralvalnämnden i den kommun där personen är röstberättigad. Beställningen ska göras personligen på en särskild blankett som säkert fastställer beställarens identitet. Handlingarna kan beställas innan förtidsröstningstiden börjar men beställningen ska ha kommit in till centralvalnämnden (kommunens) före utgången av förtidsröstningstiden. 75 § föreskriver att den kommunala centralvalnämnden utan dröjsmål ska sända brevröstningshandlingarna tillsammans med

anvisningar till den adress som beställaren har uppgivit. Om sammanställningarna av kandidatlistor för de aktuella valen har fastställts ska de bifogas. Om en väljare som beställt brevröstningshandlingar har en adress i kommunen, ska centralvalnämnden på särskild begäran ombesörja att brevröstningshandlingarna förs direkt till väljaren samt att handlingarna avhämtas. Centralvalnämnden ska göra upp en förteckning över väljare till vilka brevröstningshandlingar sänds samt en förteckning över väljare som sänder in brevröstningshandlingar. Förteckningarna är inte offentliga före röstningen har avslutats på valdagen. Enligt 76 § får förtidsröstning per brev ske tidigast den 27 dagen före valdagen.

Förtidsröstning per brev infördes för första gången inför valen 1987 utgående från en hemställningsmotion, efter detta var bestämmelserna i huvudsak oförändrade fram till att den nya vallagen trädde i kraft 2019. Möjligheterna att rösta per brev har nyttjats av allt färre väljare och 2015 var det knappt 150 väljare som brevröstade.¹ I samband med att internetröstningen avbröts i lagtingsvalet 2019 ökade intresset för att förtidsrösta via brev. Inför valet 2019 beställdes 258 brevröster, av dessa returnerades 157 inom utsatt tid och 39 kom in till kommunerna för sent. 62 brevröster skickades aldrig tillbaka. I dagsläget finns det 1675 röstberättigade som är bosatta utanför Åland, i de senaste valen har deras valdeltagande varierat mellan omkring 16–21 %.² I och med att förhandsröstning via brev används endast i begränsad utsträckning i förhållande till antalet röstberättigade utanför Åland samt att ett flertal röster inte återlämnades inom utsatt tid i samband med valet 2019 finns det skäl att se över hur brevröstningen kan underlättas. Det finns också ett behov av att förtydliga tidsgränserna kring brevröstning, även med beaktande av att det pågår en beredning av en ändring av landskapslagen (2007:60) om posttjänster (se landskapsregeringens beslut 26.2.2021, ÅLR 2021/1584).

2 Lagstiftningsbehörighet

Enligt 18 § 1 och 4 mom. självstyrelselagen (1991:71) för Åland hör val av lagtingets ledamöter och kommunala val till landskapets lagstiftningsbehörighet.

3 Brevröstning i Finland och Sverige

I Finland finns bestämmelser om brevröstning främst i kapitel 5a i vallagen (FFS 714/1998). Bestämmelser om brevröstning infördes i riket så sent som 2017. Enligt lagens 66a § har röstberättigade som inte har hemkommun i Finland och andra röstberättigade som bor eller vistas utomlands under hela förhandsröstningsperioden och på valdagen rätt att rösta per brev från utlandet. 66c § föreskriver att brevröstningshandlingar ska beställas skriftligen från justitieministeriet enligt det formulär som ministeriet fastställt. Beställningen kan göras tidigast tre månader före valdagen och den röstberättigade svarar själv för att han eller hon beställer brevröstningshandlingarna i tillräckligt god tid för att rösten ska kunna sändas tillbaka till den kommunala centralvalnämnden inom utsatt tid. I riket finns ett krav om att vid brevröstning ska

¹ LF 3/2018–2019, s. 42–43.

² ÅSUB. Valdeltagandet 2019. <https://www.asub.ax/sv/statistik/valdeltagandet-2019>

det finnas två närvarande vittnen som måste intyga att röstningen har gått korrekt till. Om detta är en nödvändig bestämmelse som uppfyller målsättningarna har varit omtvistat, exempelvis ansåg professor Kimmo Grönlund (företrädare för Finlands nationella valforskningskonsortium) att bestämmelsen inte var behövlig.³ Högsta domstolen (HD) berörde frågan i samband med sitt utlåtande om den nya åländska vallagen (2019:34). Domstolen ansåg att bestämmelserna om brevröstning i den åländska vallagen inte stod i strid med grundlagens och självstyrelselagens bestämmelser om valhemlighet.

I Sverige regleras brevröstning i vallagens (SFS 2005:837) 7 kapitel. Samtliga utlandssvenskar hade möjlighet att brevrösta för första gången 2002. Enligt 7 kap. 11 § i den svenska vallagen får väljare som vistas utomlands eller ombord på ett fartyg i utrikes fart rösta genom brev. Enligt 12 § får brevröster göras i ordning tidigast 45 dagar före valdagen. Även i Sverige ska brevröstning ske i närvaro av två vittnen. I Sverige kan brevröstningshandlingar beställas från Valmyndighetens webbplats, via telefon eller genom att materialet hämtas direkt från en ambassad eller konsulat. Till de utlandssvenska röstberättigade, vars adress är känd, skickas brevröstningsmaterialet automatiskt tillsammans med utlandsröstkortet. Andra utlandssvenskar (utan känd adress) och svenskar som tillfälligt vistas utomlands kan (som redogjorts för ovan) antingen beställa handlingarna eller hämta dem från en ambassad eller konsulat.⁴

4 Förslag till ändrad lagstiftning

4.1 Myndighet med ansvar för att skicka brevröstningshandlingar

I analyserna efter valet 2019 ansågs systemet där brevröstningshandlingarna ska beställas och skickas från kommunernas centralvalnämnder som fördröjande när det gäller att snabbt och effektivt distribuera handlingarna till väljarna. För att förenhetliga processen föreslås det att ansvaret för att distribuera brevröstningshandlingarna ska flyttas från kommunernas centralvalnämnder till landskapsregeringen. En sådan lösning förefaller även naturlig med beaktande av att landskapsregeringen enligt 16 § vallagen fungerar som valregistermyndighet (med ansvar för t.ex. röstkort). Landskapsregeringen ska (liksom kommunernas centralvalnämnder enligt gällande bestämmelser) sända handlingarna utan dröjsmål, med nödvändiga anvisningar och information, på begäran särskilt föra ut handlingarna till en väljare bosatt i landskapet samt föra en förteckning över väljare som brevröstningshandlingarna sänds till (uppgifterna ska i huvudsak motsvara de uppgifter som anges i 75 § vallagen). Kommunernas centralvalnämnder ska fortsättningsvis vara skyldiga att föra en förteckning över väljare som sänder in brevröstningshandlingar. De föreslagna ändringarna berör endast skickandet av brevröstningshandlingar, liksom i nuläget ska fortsättningsvis kommunernas centralvalnämnder ta emot brevröster. Ett liknande förfarande för beställning och mottagande av brevröster tillämpas både i riket och i Sverige.

³ RP 101/2017 rd, s. 21.

⁴ RP 101/2017 rd, s. 7.

4.2 Beställning av handlingar

Enligt 74 § vallagen ska beställningen göras skriftligen och personligen på en särskild blankett eller på något annat sätt som fastställer beställarens identitet. Blanketten ska undertecknas av väljaren och om formatet tillåter kan den undertecknas elektroniskt. Beställarens rösträtt behöver inte kontrolleras för att handlingarna ska kunna skickas.⁵ Avsikten är att landskapsregeringen, genom hemsidan val.ax, ska tillhandahålla ett elektroniskt formulär som använder sig av e-identifiering som brevröstningshandlingar kan beställas från. Det ska även fortsättningsvis vara möjligt att posta skriftliga blanketter till landskapsregeringen. I samband med att lagen revideras kan det även förtydligas att underskrivna blanketter som skannats in och skickats med e-post till landskapsregeringen ska godkännas om innehållet är korrekt.

Enligt de nuvarande bestämmelserna kan handlingarna beställas innan förtidsröstningen har börjat men beställningen ska ha kommit in till centralvalnämnden före utgången av förtidsröstningstiden. Inom det här området föreslås vissa korrigeringar. Det ska även i fortsättningen finnas en möjlighet för väljaren att i god tid beställa brevröstningshandlingar. Däremot finns det skäl att närmare precisera hur tidigt brevröstningshandlingar ska kunna beställas för att den ansvariga myndigheten på ett bättre sätt ska kunna ta emot och hantera beställningar. En rimlig gräns är att brevröstningshandlingar ska kunna beställas tidigast tre månader före valdagen, vilket motsvarar de bestämmelser som föreskrivs i rikets vallag 66c § 2 mom.

Ytterligare föreslås det en ändring gällande sluttiden för beställning av brevröstningshandlingar. Enligt de nuvarande bestämmelserna kan handlingarna beställas fram till och med att förtidsröstningstiden har avslutats, vilket innebär senast den femte dagen före valdagen. Enligt 76 § vallagen får förtidsröstning per brev ske tidigast den 27 dagen före valdagen och för att kunna beaktas måste brevröstningshandlingarna ha kommit till den kommunala centralvalnämnden senast klockan 19 fredagen före valdagen. Teoretiskt finns det alltså en möjlighet att beställa brevröstningshandlingar och returnera samma handlingar inom 48 timmar. I praktiken är detta i det närmaste ogenomförbart och bestämmelsen kan därmed ge väljaren falska förhoppningar. Utöver det här kan det även innebära att myndigheterna skickar i väg brevröstningshandlingar i onödan. Landskapsregeringen föreslår därför att brevröstningshandlingar ska kunna beställas fram till och med den tionde dagen före valdagen. Det finns då en möjlighet, beroende på var väljaren bor, att landskapsregeringen hinner behandla ansökan och skicka materialet till väljaren som i sin tur hinner skicka materialet till den kommunala centralvalnämnden inom utsatt tid.

4.3 Överväganden

Två vittnen vid brevröstning

Som redogjordes för i kapitel 3 finns både i Sverige och Finland bestämmelser om att två vittnen behöver bestyrka att röstningen har gått rätt till. I samband med att bestämmelsen infördes i Finland ifrågasattes dess nödvändighet dock av valeexperter. Med ett sådant arrangemang finns ingen fullständig garanti heller för att vittnena har skött sitt uppdrag korrekt. Brevröstning har tillämpats på Åland mycket längre än i Finland i övrigt.

⁵ LF 3/2018–2019, s. 44.

På Åland har det inte funnits något krav om att vittnen ska bestyrka att brevröstningen har gått till på ett korrekt sätt. Enligt 77 § vallagen har väljaren en skyldighet att vid brevröstning se till att valhemligheten bevaras. HD (2019:34) har ansett att bestämmelserna om brevröstning i den åländska vallagen inte står i strid med grundlagens och självstyrelselagens bestämmelser om valhemlighet. Med beaktande av experters och HD:s utlåtande samt att det inte finns någon garanti för att vittnen tryggar valhemligheten anses det inte finnas något behov av att ändra bestämmelserna om brevröstning på den här punkten.

Skicka handlingar för brevröstning samtidigt som röstkortet

Som redogjordes för i kapitel 3 skickas brevröstningshandlingar automatiskt med röstkortet till alla svenskar i utlandet med känd adress. Enligt vallagen 19 § 3 mom. ska valregistermyndigheten (LR) skicka ut röstkortet till de röstberättigade som har en känd adress senast den torsdag som infaller den 31 dagen före valdagen. I 17 § stadgas att ett rösträttsregister ska upprättas senast den 41 dagen före valdagen och att uppgifterna tas in i rösträttsregistret sådana de är i befolkningsdatasystemet den 1 september klockan 24. Det finns följaktligen begränsningar som påverkar hur tidigt röstkortet kan skickas ut. Den som röstar per brev behöver inte heller vänta in sitt röstkort utan kan skicka sin brevröst utan detta. Med beaktande av att det föreslås att väljarna i god tid (tidigast tre månader innan valet) ska kunna beställa handlingar för brevröstning och genom att röstkortet inte behövs för brevröstning anses det inte nödvändigt att i lagen inta bestämmelser om att alla ålänningar bosatta utomlands som får ett röstkort även automatiskt ska få handlingar för brevröstning. Det är inte heller ändamålsenligt av miljöhänsyn att skicka pappershandlingar till en stor grupp människor som inte väljer att använda sig av dessa handlingar. Avslutningsvis kan det också konstateras att valsedlar i viss mån också är känsligt material som inte borde spridas okontrollerat och i onödan.

5 Förslagets verkningar

5.1 Ekonomiska konsekvenser

Enligt 117 § vallagen svarar landskapsregeringen för kostnaderna för centralnämnden för lagtingsval, kostnaderna för rösträttsregistret och vallängderna, kostnaderna för valförrättarna och de allmänna förtidsröstningsställena, kostnaderna vid kommunalvalet för tryckning av valsedlar, röstkort samt handlingar för förtidsröstningen, kostnaderna för förtidsröstningen via internet, samt anskaffningen av och kostnaderna för de tillbehör för försegling som centralnämnder och valnämnder behöver. Kommunen ansvarar endast för kostnaderna för den kommunala centralvalnämnden, valnämnden och valbestyrelserna. Landskapsregeringen ersätter dock kostnaderna för arvoden, dagtraktamenten och ersättning för resekostnader som betalats till medlemmar, ersättare och biträden i valnämnder och valbestyrelser.

Kostnaderna för förtidsröstning och handlingarna i sin helhet är redan i nuläget landskapsregeringens ansvar och därför medför inte förslaget att landskapsregeringen ska ansvara för att skicka ut handlingarna någon extra kostnad. Landskapsregeringen upprätthåller redan idag hemsidan val.ax och har tillgängliga verktyg för att bygga elektroniska formulär med tillhörande e-identifiering. Förslaget bedöms därför vara kostnadsneutralt.

5.2 Samhälleliga konsekvenser

För den enskilde medborgaren förväntas ändringen vara underlättande. Processen för att beställa brevröstningshandlingar förenhetligas genom att all information samlas på ett ställe och sätten att beställa handlingarna utvidgas. Tidsgränserna för när brevröstningshandlingar kan beställas förtydligas vilket ökar transparensen och förutsägbarheten i myndigheternas agerande.

5.3 Konsekvenser för myndigheterna

Den föreslagna ändringen minskar arbetsbördan för kommunerna. Däremot ökar landskapsregeringens arbetsbörda genom ansvaret att distribuera brevröstningshandlingarna. Ansvaret för distributionen är dock något som kan hanteras med de resurser som landskapsregeringen också i nuläget ställer till förfogande för valadministration. Även om intresset för brevröstning skulle öka dramatiskt bör mängderna kunna hanteras, också med beaktande av att det tydliggörs att brevröstningshandlingar kan beställas så tidigt som tre månader innan valdagen. Landskapsregeringen har således en möjlighet att informera allmänheten om att handlingarna ska beställas i god tid för att undvika hög belastning alldeles i slutskedet. Landskapsregeringen har redan i nuläget också tillgängliga resurser för att bygga elektroniska formulär och sammankoppla formulären med elektronisk identifiering.

5.4 Miljömässiga konsekvenser

Förslaget väntas inte medföra några miljömässiga konsekvenser.

5.5 Jämställdhetsmässiga konsekvenser

Förslaget väntas inte medföra några jämställdhetsmässiga konsekvenser.

5.6 Konsekvenser för barn

Förslaget väntas inte ha några konsekvenser för barn.

6 Ärendets beredning

Ärendet har beretts som tjänstemannaberedning vid Enheten för rättsliga och internationella frågor. Den 24 maj 2021 höll landskapsregeringen ett informations- och diskussionsmöte för samtliga lagtingspartier där lagstiftningspromemorian presenterades. Den 27 maj 2021 skickade landskapsregeringen utkastet till lagstiftningspromemoria och ett utkast till utredning om internetröstning på remiss till lagtingspartierna. Sista dagen för att lämna in utlåtanden var den 30 juni 2021. Endast Ålands Socialdemokrater lämnade in ett utlåtande. Det inlämnade utlåtande berörde främst de föreslagna ändringarna rörande internetröstningen men det framfördes även att de digitala på sikt kommer att ta över kommunikation, bank- och postväsen och annan logistik. Landskapsregeringen uppmanas därför att fokusera på lösningar som anpassas efter den digitala utvecklingen. Landskapsregeringen delar bedömningen att det behövs en fortsatt digital utveckling av de

offentliga tjänsterna, i detta arbete ingår även att succesivt fortsätta digitalisera valsystemen. I och med förslaget förstärks och förenhetligas väljarnas möjligheter att beställa brevröstningshandlingar digitalt.

7 Sammanfattning

Landskapsregeringen föreslår följande ändringar av vallagen (2019:45) för Åland:

- Ansvar för att distribuera brevröstningshandlingarna flyttas från kommunernas centralvalnämnder till landskapsregeringen.
- Brevröstningshandlingar ska kunna beställas tidigast tre månader innan valdagen skriftligen via blankett eller elektronisk blankett.
- Brevröstningshandlingar ska kunna beställas fram till och med den tionde dagen före valdagen.

TJÄNSTEMANNABESLUT

Barn- och äldreomsorg	JAN-MARS	APRIL-JUNI	JULI-SEPT	OKT-DEC
Avskrivningar	-	-		
Barnomsorg i annan kommun	1	2-3		
Övriga beslut inom barnomsorgen	-	-		
Barnomsorgspersonal	1-71	72-278		
Barnomsorg/Beviljade platser	1-76			
Barnomsorg/Avgifter	1-415			
Förvaltning	1-13	14-28		
Hemvårdsstöd	1-38	39-74		
Trygghetsalarm	1	-		
Hemvårdspersonal	1-22	23-99		
Beviljad Hemservice	1-6	7-10		
Hemserviceavgift	1-13	14-17		
RG periodrum	-	-		
Folkhälsan	-	-		
Äldreomsorg	1-8	9-13		
Närståendestöd ö 65	1-2			

ÄRENDEFÖRTECKNING TJÄNSTEMANNABESLUT 1.4-30.6.2021

Biblioteks- och kulturchefen

Tjänstemannabeslut utfärdat av biblioteks- och kulturchefen:

Paragraf 4/2021, 06.04.2021. Semesterordning för sommaren 2021 för direkt underlydande personal till biblioteks- och kulturchefen: Annika Elfsberg, John Knight och Malin Ölund.

Paragraf 5/2021, 12.04.2021. Jomala FBK:s Damklubb r.f. beviljas ett bidrag om 500 € för kostnader i samband med midsommarfirandet vid Oasen. Om pandemiläget så kräver, kommer arrangemanget att genomföras på torsdagskvällen, då även stängen reses i så fall. Bidraget utbetalas mot redovisning.

Paragraf 6/2021, 12.04.2021. Konstnären Simon Häggblom / Simka beviljas ett bidrag om 400 € för kostnader i samband med utställningen i juli-augusti 2021 i Jomala bibliotek. Bidraget utbetalas mot redovisning.

Paragraf 7/2021, 12.04.2021. Danskonstnären Hanna Kivioja, bosatt i Jomala, beviljas ett projektbidrag om 400 € för projektet "Isolering". Bidraget utbetalas mot redovisning.

ÄRENDEFÖRTECKNING TJÄNSTEMANNABESLUT

Fritidsförvaltningen 01.04 – 30.06.2021

- 5§/26.04.21 Beviljande av semester, Stefan Mattsson.
- 6§/26.04.21 Beviljande av semester, Kim Eriksson.
- 7§/26.04.21 Beviljande av semester, Magnus Henriksson.
- 8§/26.04.21 Beviljande av semester, Gustav Mattsson.
- 9§/26.04.21 Öppettider och helgstängt på Vikingahallen/-vallen i sommar.
- 10§/27.04.21 Sparade semesterdagar från 2019-2020, Stefan Mattsson.
- 11§/27.04.21 Sparade semesterdagar från 2019-2020, Kim Eriksson.
- 12§/27.04.21 Sparade semesterdagar från 2019-2020, Magnus Henriksson.
- 13§/20.05.21 Beviljande av vårdledigt, Gustav Mattsson
- 14§/01.06.21 Avtal för JIK Summer Camp 12-13.08.2021

ÄRENDEFÖRTECKNING TJÄNSTEMANNABESLUT

Kommundirektören 2021

Kvartal 2:

- 62 § Semester byråsekreterare
- 63 § Meddelande om uppsägning
- 64 § Anställande av städare 52,29 %
- 65 § Anställande av klasslärare tillsvidare
- 66 § Utlåtande angående trafikillståndsansökningar till Ålands landskapsregering
- 67 § Anställande av köksbiträde 65,36 %
- 68 § Anställande av lärare i BO Sviby
- 69 § Anställande av lärare i BO Vikingen
- 70 § Beslut om deltid
- 71 § Återbetalning hemvårdsstöd
- 72 § Beslut om deltid
- 73 § Beslut om deltid
- 74 § Anställande av städare 100 %
- 75 § Omvandling semesterpeng
- 76 § Sparade semesterdagar barnomsorgschef
- 77 § Jordförvärvsutlåtande, AX Entreprenad Ab
- 78 § Jordförvärvsutlåtande, Rönnhem Ab
- 79 § Jordförvärvsutlåtande, SSK Byggservice AB
- 80 § Semesterordning 2021 för förvaltningschefer och för direkt underlydande personal
- 81 § Stängning av kommunkansliet under sommarperioden 2021
- 82 § Anställande av VA-tekniker C Karlsson
- 83 § Återbetalning hemvårdsstöd
- 84 § Sparade semesterdagar bygginsp
- 85 § Beslut om deltid
- 86 § Sparade semesterdagar
- 87 § Omvandling semesterpeng
- 88 § Val av fritidsföreståndare
- 89 § Beslut om deltid
- 90 § Utdelning från kommunens stipendiefonder
- 91 § Utlåtande elektronisk arkivering
- 92 § Semester barnomsorgsledare
- 93 § Semester bygginsp
- 94 § Anställande av barnskötare 52,29 %
- 95 § Upphandlingsbeslut naturinventering av centralortsområdet
- 96 § Upphandlingsbeslut fornminnesinventering av centralortsområdet
- 97 § Anställande av timlärare i huvudsyssla i idrott
- 98 § Anställande av klasslärare tillsvidare
- 99 § Beslut om deltid
- 100 § Återbetalning av hemvårdsstöd
- 101 § Meddelande om uppsägning
- 102 § Beviljande av avsked
- 103 § Beslut om avbetalningsplan
- 104 § Meddelande om uppsägning
- 105 § Jordförvärvsutlåtande, C Björklund
- 106 § Jordförvärvsutlåtande, E Volikas
- 107 § Jordförvärvsutlåtande, Holmströms
- 108 § Anställande av köksbiträde 78,43 %

ÄRENDEFÖRTECKNING TJÄNSTEMANNABESLUT

- 109 § Utlåtande inför Ålands kommunförbunds stämma
- 110 § Anställande av städare 39,22 %
- 111 § Beslut om deltid
- 112 § Beslut om deltid
- 113 § Anställande av kock 78,43 %
- 114 § Semester bibliotekschef
- 115 § Meddelande om uppsägning
- 116 § Jordförvärvsutlåtande, Ubv BAB Falken i Jomala
- 117 § Jordförvärvsutlåtande, P Bergström
- 118 § Jordförvärvsutlåtande, Backas I Gottby
- 119 § Jordförvärvsutlåtande, Almbacken Möckelö
- 120 § Anställande av barnskötare 100 %
- 121 § Beviljande av avsked

Kvartal 2, 2021

Tjänstemannabeslut utbildningschefen

Tjänstemannabeslut rektorn[illegible]

Av tekniska chefen tagna tjänstemannabeslut 1.4.2021 - 31.6.2021

Beviljade anslutningar till kommunens vatten- och avloppsverk

VA-abonnenter				
Namn	By	Anslutning	Paragraf	Datum
E Kalm / Dödsbo	Vesterkalmare	Vatten och Avlopp	2035	9.4.2021
Mattsson T	Kungsö	Vatten	2036	16.4.2021
Karlsson R	Vestansunda	Vatten	2037	16.4.2021
Wolfensbeger U & T	Hammarudda	Vatten	2038	14.5.2021
Magnusson J & J	Önningeby	Vatten	2039	14.5.2021
Karlström T & Sandell J	Ytterby	Vatten	2040	14.5.2021
Gustafsson J-E	Österkalmare	Avlopp	2041	14.5.2021
Mattsson S	Gottby	Vatten	2042	28.5.2021
Skogberg A	Gottby	Vatten	2043	11.6.2021
Nica O & C	Möckelö	Vatten och Avlopp	2044	11.6.2021
Kumulainen bygg & entreprenad Ab	Sviby	Vatten och Avlopp	2045	11.6.2021
Stenroos S & M	Kungsö	Vatten	2046	11.6.2021
Nora hus Ab	Möckelö	Vatten och Avlopp	2047	11.6.2021
Nora hus Ab	Möckelö	Vatten och Avlopp	2048	11.6.2021
Nora hus Ab	Möckelö	Vatten och Avlopp	2049	11.6.2021
L Karlsson	Gottby	Vatten och Avlopp	2050	11.6.2021
Granlund J	Gottby	Vatten	2051	11.6.2021
Cederberg T	Södersunda	Vatten	2052	18.6.2021
Lindqvist C	Sviby	Vatten och Avlopp	2053	11.6.2021
Hellstrand O & N	Möckelö	Vatten och Avlopp	2054	18.6.2021
Wikström C & Jansén T	Vesterkalmare	Avlopp	2055	11.6.2021
Rautanen P & Zarifkar L	Möckelö	Vatten och Avlopp	2056	11.6.2021
Nora hus Ab / UBV Östra Nybondas 1	Sviby	Vatten och Avlopp	2057	18.6.2021
UBV Solfjädern Bostads Ab / Byggnadsfirma Christer	Vesterkalmare	Vatten och Avlopp	2058	18.6.2021

Övriga beslut

Sökande	Ärende	Beslut	Tjänstemannabeslut	Datum
A Skogberg, ÅEA, Ålands telefon	Tillstånd för väggenomgång i Båtnäsgatan för vatten, el och telefon	Tillstånd beviljas	3/2021	12.5.2021
Jomala kommun	Semesterordningen 2021 för teknisk chef direkt underlydande personal.	Semesterordningen fastställd	4/2021	12.5.2021
Jomala kommun	Upphandling. Komplettering och renovering av Solbergets och Möckelö bostadsområdes lekpark.	Anbud antas	5/2021	3.6.2021
M Fellman	Tillstånd för tillfällig lagring av jord- och momassor på Fågelberget	Tillstånd beviljas	6/2021	17.6.2021
Jomala kommun	Upphandling: Ventilationsrengöring och injustering av luftflöden vid Sviby daghems fastigheter: Smaragden, Rubinen och Diamanten.	Anbud antas	7/2021	29.6.2021

Jomala den 3 sep 2021

Magnus Nordin

Teknisk chef



TECKENFÖRKLARINGAR OCH DETALJPLANEBESTÄMMELSER

BVR

- KVARTERSOMRÅDE FÖR BOSTADSVÄNINGSHUS, RADHUS ELLER KOPPLADE BOSTADSHUS.
- Byggnadernas enhetliga längd får vara högst 20 m efter vilket huskroppen ska avtrappas i breddriktningen med minst 2 m. Alternativt kan fasadlivet brytas med inglasade balkonger/uterum som sträcker sig minst 2 m ut från fasadlivet.
 - Fasaderna ska bestå av trä (dock inte stock) eller puts eller kombination av dem. Taklutningen ska vara 1:2,5 - 1:2.
 - Källarvåning är tillåten. Dess innertak får ligga högst 1,2 m ovanför den lägsta markytan vid byggnadens sockel.
 - På tomten ska reserveras lekområden minst 10 m2/bostad. Endast de delar av tomten som används för bilparkering får asfalteras. Gångvägar, grillplatser osv. som inte planteras får bara beläggas med material som är vattengenomsläppliga.
 - Omhändertagandet av dag- och ytvatten: se allmänna bestämmelser.
 - Om byggande av radhus/kopplade bostadshus gäller BR -bestämmelserna.

BER

- KVARTERSOMRÅDE FÖR EGNAHEM, RADHUS OCH KOPPLADE BYGGNADER FÖR BOSTADSÄNDAMÅL.
- Källarvåning, utfyllnader, dag- och ytvatten: se Allmänna bestämmelser.
- Byggnadernas enhetliga längd får vara högst 20 m efter vilket huskroppen ska avtrappas i breddriktningen med minst 2 m. För varje lägenhet ska reserveras en minst 10 m2 stor egen uteplats på markplan och i direkt anslutning till lägenheten. Uteplatsen får inglasas.
 - 5. samma som på BE -områdena.

BE

- KVARTERSOMRÅDE FÖR EGNAHEMSBEBYGGELSE.
- Källarvåning, utfyllnader, dag- och ytvatten: se Allmänna bestämmelser.
- På varje tomt får en bostadsbyggnad inrymmande högst två lägenheter samt en separat ekonomibyggnad/garage om högst 40 m2 våningsyta byggas. Ekonomibyggnadens gavelbredd får vara högst 4,5 m. En gemensam ekonomibyggnad för parhus får vara högst 60 m2 v-y. Dess gavelbredd får vara högst 6 m och fasadlivets höjd räknad från markytans högsta punkt vid sockeln högst 2,7 m.
 - Byggnaders avstånd från gränsen mot granntomten skall vara minst 4 m om detaljplanekartan inte annat anvisar. Med grannens skriftliga samtycke får ekonomibyggnaden placeras närmare gränsen, dock inte närmare än 2 meter. Det vinkelräta avståndet från garageport till vägområdets gräns skall vara minst 6 m.
 - Byggnaderna skall förses med ås- eller pulpettak vars lutning ska vara 1:3 - 1:2. Fasadmaterial skall bestå av trä (dock inte stock) puts eller kombination av dem.
 - Färdigt golv i första våningen ska ligga minst 30 cm ovanpå den höjd som gatan har vid tomtens infart. Det i plankartan anvisade tomtområde som ska planteras ska fyllas till minst samma höjd som den angränsande gatan.
 - Tomten skall inhägnas med staket eller häck mot väg- och parkområden.

FVL

- KVARTERSOMRÅDE FÖR VERKSTÄDER, HANTVERKSBYGGNADER OCH LAGER.
- Byggnadernas huvudsakliga fasadmaterial ska bestå av trä eller stenmaterial. I mindre delar tillåts plåt.
 - Byggnaderna ska ha ästak med luning 1:4 - 1:2.

PARKOMRÅDE, SOM SKALL BEVARAS I NATURLIGT TILLSTÅND.

PN/1

PARKOMRÅDE, SOM SKALL BEVARAS I NATURLIGT TILLSTÅND. På området får anläggas ytvattens fördröjningsbassänder.

PL

LEKPARK. På området får byggas servicebyggnad inrymmande leksaksförråd och regnskyddsutrymmen. Fasadmaterial ska vara trä.

SF

FÖRNNMINNESOMRÅDE. Området får utnyttjas för rekreation. Detta betyder att det är tillåtet att röra sig mellan gravhögarna men anläggandet av gångvägar är förbjudet.

LJ

JORDBRUKSOMRÅDE. Inom byggnasytan på området får byggas ekonomi- och lagerbyggnader för jordbrukets behov. Fasaderna ska bestå av trä eller stenmaterial.

- GRÄNS FÖR PLANOMRÅDE.
- KVARTERS-, KVARTERSELS- OCH OMRADESGRÄNS.
- BESTÄMMELSEGRÄNS.
- TOMTGRÄNS.
- INSTRUKTIV TOMTGRÄNS.

- BYNAMN.
- BYNUMMER.
- KVARTERSNUMMER.

INGBY
413
41319

2
②

Backasvägen

I

1/2

1/2

e=0.25

60

25%

P

C

av

- TOMTNUMMER.
- TOMTNUMMER, BINDANDE.
- NAMN PÅ GATA.
- ROMERSK SIFFRA ANGER STÖRSTA TILLÄTNA ANTAL VÅNINGAR I BYGGNADER, BYGGNAD ELLER DEL DÄRAV.
- BRUTET TAL FRAMFÖR ROMERSK SIFFRA ANGER HUR STOR DEL AV KÄLLARVÅNING I FÖRHÅLLANDE TILL OVANLIGGANDE VÅNING SOM UTAN HINDER AV VÅNINGANTALET, FÅR ANVÄNDAS FÖR UTRYMMEN SOM INRÄKNAS I VÅNINGSYTAN.
- UNDERSTRECKAT TAL ANGER BYGGNADSRÄTT, BYGGNADSHÖJD, TAKLUTNING ELLER ANNAN BESTÄMMELSE, SOM OVILLKORLIGEN BÖR IAKTTAS.
- BYGGNADSYTA
- EXPLOATERINGSTAL, DVS. FÖRHÅLLET MELLAN BYGGNADSRÄTT I KVADRATMETER VÅNINGSYTA OCH TOMTENS YTA.
- BYGGNADSRÄTT I KVADRATMETER VÅNINGSYTA.
- TALET ANGER HUR MÅNGA PROCENT AV TOMTENS YTA SOM FÅR BEBYGGAS. TOMTENS BYGGNADSRÄTT ÄR DENNA PROCENTANDEL MULTIPLICERAD MED TOMTENS VÅNINGSAKTAL.
- FÖR PARKERING RESERVERAD DEL AV GATA.
- GATA.
- FÖR GÅNG- OCH CYKELTRAFIK RESERVERAD VÄG.
- INSTRUKTIV GÅNG- OCH CYKELVÄG.
- FÖR LEDNING UNDER MARKPLAN RESERVERAD DEL AV OMRADE. OMRADET FÅR INTE ASFALTERAS ELLER TÄCKAS MED MOTSVARANDE MATERIAL.
- DEL AV OMRADE, SOM SKALL PLANTERAS.
- DEL AV VÄGOMRÅDES GRÄNS, DÄR TOMTANSLUTNING ÄR FÖRBUDEN.

- ALLMÄNNA BESTÄMMELSER.
- Byggnaderna ska anpassas till terrängen och massiva utfyllnader är förbjudna. På tomterna där källarvåning är obligatorisk (kvarteren 41320, 41322 -41324) får källarvåningens färdiga golv ligga högst 40 cm ovanför den lägsta, ursprungliga marknivån vid byggnadens sockel. Utfyllnad av marken ska göras som terrasser som anpassas till slutningen. På ett 4 m brett område vid tomtgränser mot parkområden får mark inte utjämnas eller fyllas. Slänt och stödmurar vid tomtgränser förutsätter grannens skriftliga tillstånd.
- Som en del av bygglovsansökan ska sökanden redovisa arbetsritningar om hur tak- och ytvatten på tomten omhändertas under byggnadsskedet och efter. Tomtens dagvatten ska ledas till ytvattenfåra som byggs vid tomtgränsen i tomtens nedre sluttning. Därifrån leds vattnet till kommunens dikessystem. Dagvatten på gator leds till infiltrerande planteringar, ytvattenfåra och/eller dagvattenbrunnar och -ledningar till fördröjningsbassänger som får placeras i parkområden (PN/1). Kommunens dagvattenstrategi ska beaktas vid byggandet. Oberoende av våningsantalet får i alla bostadshus inom planområdet en fjärdedel av vinden användas som bostadsrum inom ramen för tomtens byggnadsrätt.
- BILPLATSBESTÄMMELSER.
- Våningshus (BV): På varje tomt ska reserveras minst en bilplats per bostadslägenhet. Ytterligare ska reserveras minst två gästbilplatser/tomt.
- Radhus och kopplade byggnader för bostadsändamål (BR): På varje tomt ska reserveras minst en bilplats per bostadslägenhet. Ytterligare minst två gästbilplatser / tomt.
- Egnahemshus (BE): På varje tomt ska reserveras minst två bilplatser per bostadslägenhet.

Jomala den 22 november 2020. Reviderad enligt kommunstyrelsens beslut den 12.4..2021 § 69.

Ursula Koponen
Arkitekt SAFA

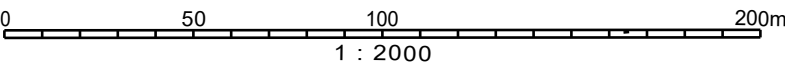
Antagen av kommunfullmäktige den xx.xx.xxxx
Beslutet har vunnit laga kraft den xx.xx.xxxx.



JOMALA
INGBY, BACKAS BRINK

Detaljplan för del av fastigheterna Backas 6:4 och Fridhem 3:44.
Detaljplaneändring av lantbruksområde.

I detaljplanen bildas nya kvarteren 41318 - 41324 samt fornminnes-, park-, jordbruks- och gatuområden.
I detaljplaneändringen ändras del av lantbruksområde till gatu- och parkområden.



JOMALA KOMMUN

BESKRIVNING ÖVER DETALJPLAN

Beskrivningen avser detaljplanekartan som är daterad den 22 november 2020 och reviderad den 17 maj 2021.

Områdesbestämning: Detaljplan för del av fastigheterna Backas 6:4 och Fridhem 3:44.
Detaljplaneändring för del av Backas 6:4.

Lägesbestämning: Området ligger i Ingby, öster om Godbyvägen och söder om Jomalaby vägen.
Områdets areal är 7,46 ha.

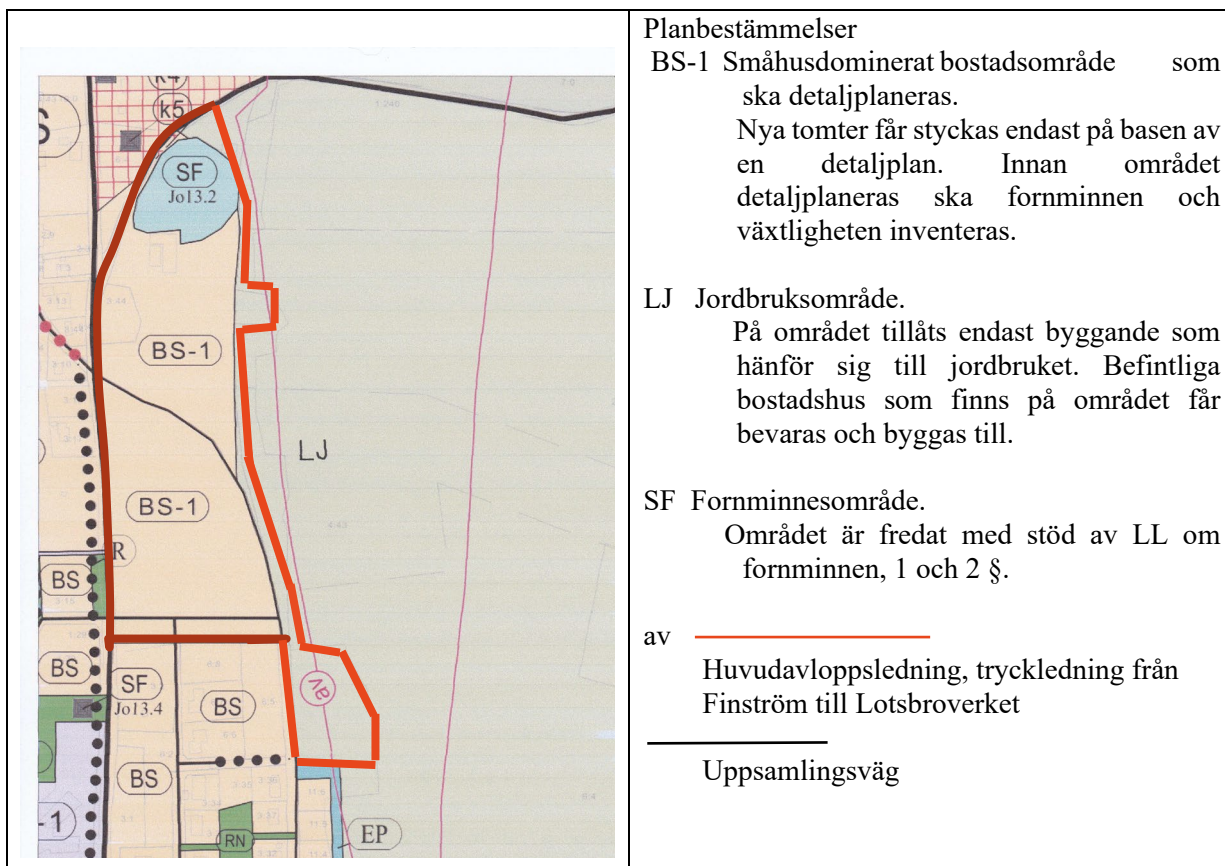


I BASFAKTA

Planeringssituation

Generalplan eller motsvarande

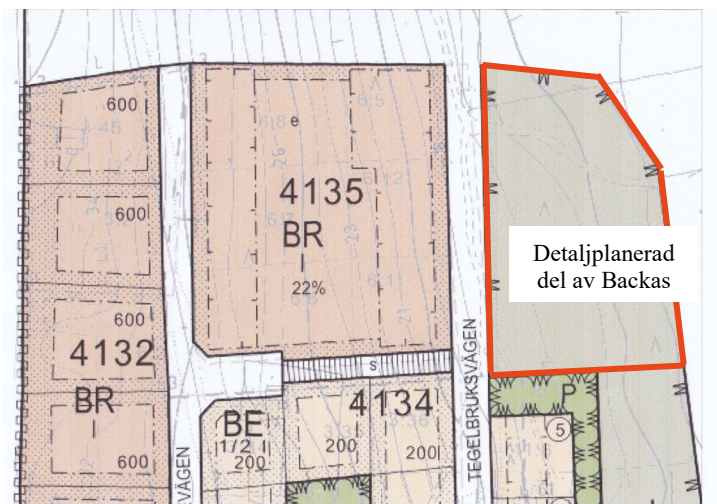
På området finns en delgeneralplan som är antagen av kommunfullmäktige den 27 januari 2015 §4 och vunnit laga kraft den 29 juni 2016.



I delgeneralplanen har i stort sett hela området anvisats för småhusbebyggelse som vid östra gränsen gränsar till ett lantbruksområde. I norr finns ett fornminnesområde bestående av ett högggravfält från yngre järnålder. Två uppsamlingsvägar med väginfarter till Godbyvägen har anvisats i delgeneralplanen: den ena ca 20 m från södra gränsen och den andra längs den befintliga skogsvägen som löper snett över området. I sydöstra delen skär en huvudavloppsledning över området.

Detaljplan

Området har inte tidigare detaljplanerats bortsett från ett ca 0,8 ha stort åkerimpediment i sydöstra hörnet som år 1974 planlades som en del av en större detaljplan och anvisades enligt dess dåvarande användning för jordbruket. Planområdet gränsar till denna detaljplan i söder. Bestämmelserna för planens kvarter 4135 vid Backas södra gräns ändrades år 1990. Möjligheten att fortsätta gatorna norrut till Backas har beaktats i de tidigare detaljplanerna.



Gällande detaljplanerna som gränsar till Backas.

Byggnadsordning

Kommunens byggnadsordning trädde i kraft den 22 januari 1987. Detaljplanens bestämmelser går alltid före det som stipuleras i byggnadsordningen.

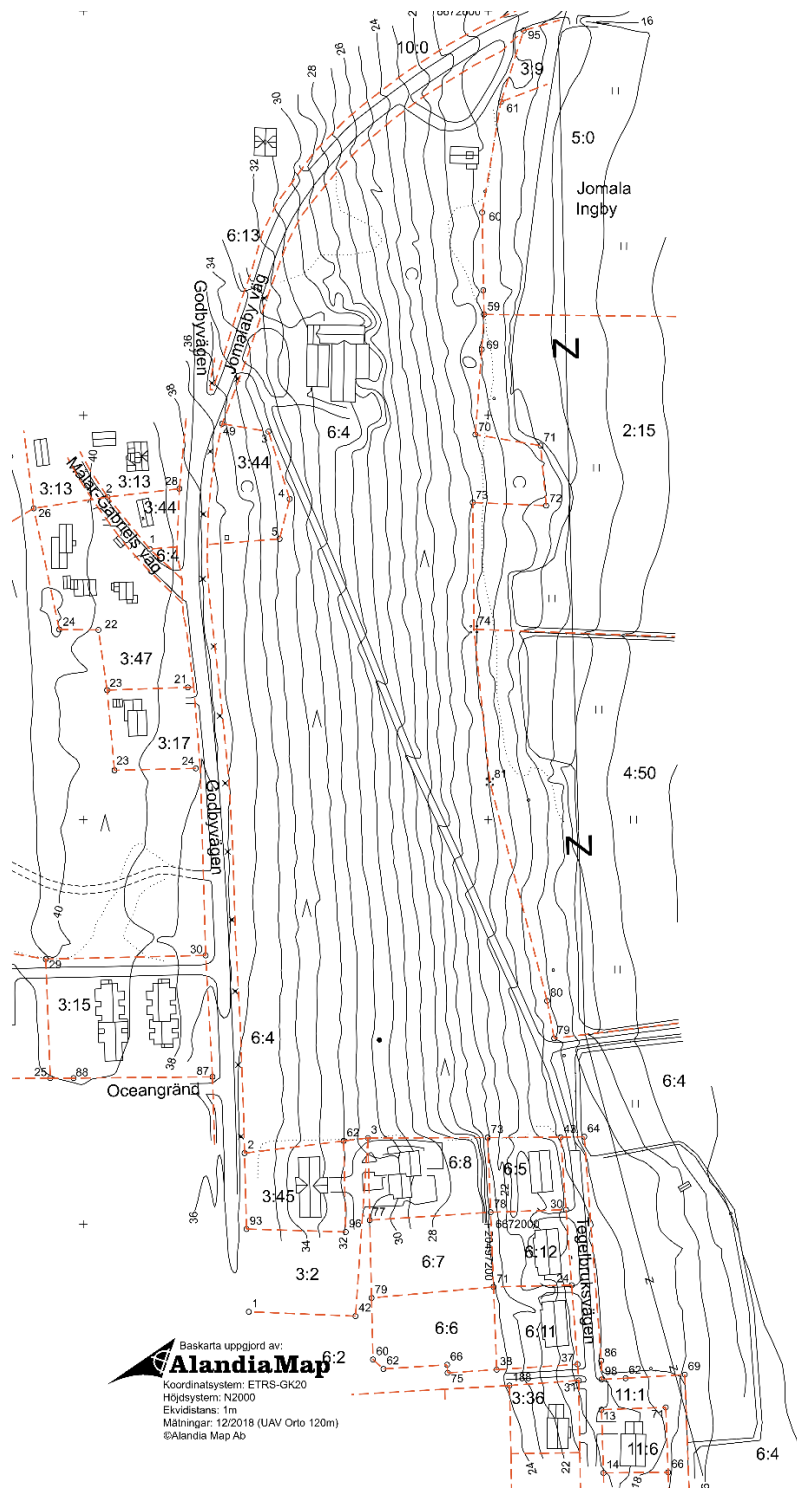
Beslut

Kommunstyrelsen beslöt den 17 december 2018 §302 godkänna Katarina Erikssons och Greger Erikssons anhållan om detaljplaneringen av del av fastigheten Backas 6:4 samt Matts Stenlunds anhållan om att hans fastighet Fridhem 3:44 ska detaljplaneras i samband med Backas. Enligt beslutet ska markägarna åta sig att stå för planläggningskostnader inklusive inventeringskostnaderna. Separata målsättningar för detaljplanen ska inlämnas. Föravtal och markanvändningsavtal ska ingås och godkännas av kommunstyrelsen innan detaljplanen antas.

Kommunstyrelsen godkände målsättningarna för planområdet den 17 oktober 2019 §176.

Baskarta

Baskartan med 1 m höjdkurvor samt kontroll av byggnader, ledningar och råstenar har uppgjorts av Alandia Map år 2018.



Markägande

Hela planområdet är i privat ägo bortsett från en kort sträcka av gatuområdet (Tegelbruksvägen) i sydöstra delen av området som ägs av kommunen. Fastigheten Backas 6:4 ägs av Katarina Eriksson och Greger Eriksson. Arealen på den del av fastigheten som ska detaljplaneras är 7,2718 ha. Bolaget Backas Brink Ab har köpt hela detta område bortsett från ett ca 0,26 ha stort lantbruksområde vid Jomalabyvägen och ca 0,4 ha stort område där Backas gamla ladugård står.

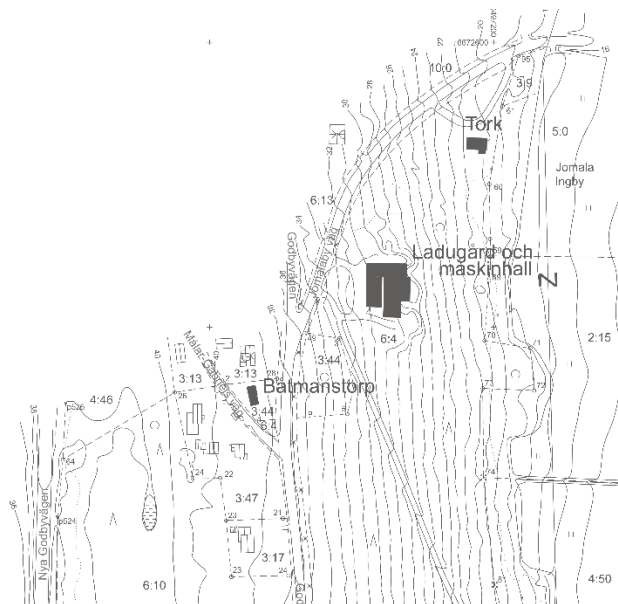
Fastigheten Fridhem 3:44 ägs av Matts Stenlund. Arealen på den del av fastigheten som ska detaljplaneras är 0,1903 ha.

Bebyggd omgivning

Planområdet: Endast i norra delen av planområdet finns bebyggelse. Där finns Backas ladugård, uppförd i vitt cementtegel på 1920-talet och senare kompletterad med en ladugårdslänga samt en större maskinhall. Nordost från ladugården, nära östra rålinjen står en tork från efterkrigstiden. Båda byggnaderna har infart från Jomalabyvägen. Förutom dessa byggnader finns det flera husgrunder efter äldre byggnader runt om i terrängen

Nordöst/öst om ladugården.

Fridhem 3:44 har varit bebyggd med ekonomibyggnader tillhörande till båtmanstorp som står på fastighetens andra skifte på västra sidan av Godbyvägen. Alla byggnader har dock rivits eller flyttats bort och endast växtligheten avslöjar att skiftet är en gammal byggplats.



Söder om planområdet: I söder finns ett detaljplanerat småhusområde där de första egnahemshusen byggdes på 1980 -talet. Tomterna närmast rålinjen har byggts med parhus i början av 2000. I samband med byggandet har sluttningen fyllts ut och en hög slänt mot Backas bildats, vilken försvårar markanvändningen på Backas sida.

Väster om planområdet: I väster gränsar området till Godbyvägen. Vid vägskälet Godbyvägen – Målar-Gabriels väg finns blandad gammal och nyare egnahemsbebyggelse. Enligt kulturbyråns utlåtande kunde denna bebyggelse i detaljplanen utgöra utgångspunkten och inspiration för den kommande bebyggelsens struktur, skala och formspråk. I södra ändan av Godbyvägen finns radhusbebyggelse i en våning från åren 2014-2018.

Naturmiljö

Planområdet bildar en relativt brant sluttning mot öster. Vid Godbyvägen ligger terrängen på +38 m och nere på åkrarna vid fastighetsgränsen på +21 m. Medellutningen på området är 1:8.

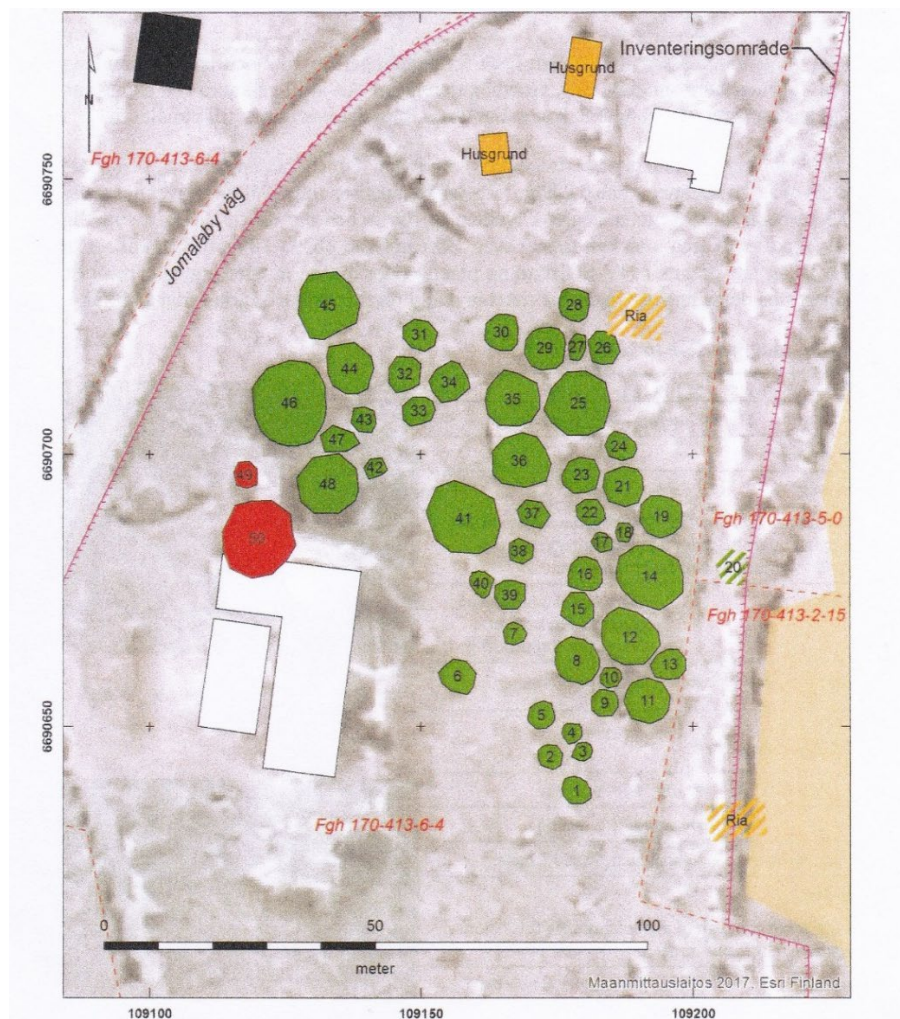
Området bestod av barrskog med stora granar och tallar men stormen Alfrida natten till den 2 januari 2019 fällde mycket av detta trädbestånd. Detta ledde till att området måste avverkas och de eventuella tidigare naturvärdena till stor del förlorades.

Områdets natur har inventerats av Jörgen Eriksson och fågellivet samt fladdermöss av Ann-Christine Johansson under 2019. Enligt dessa inventeringar finns det inte skyddsvärda växter eller biotoper på planområdet.

Inventeringarna Bilaga 1 och 2.

Skyddsobjekt, fornminnen

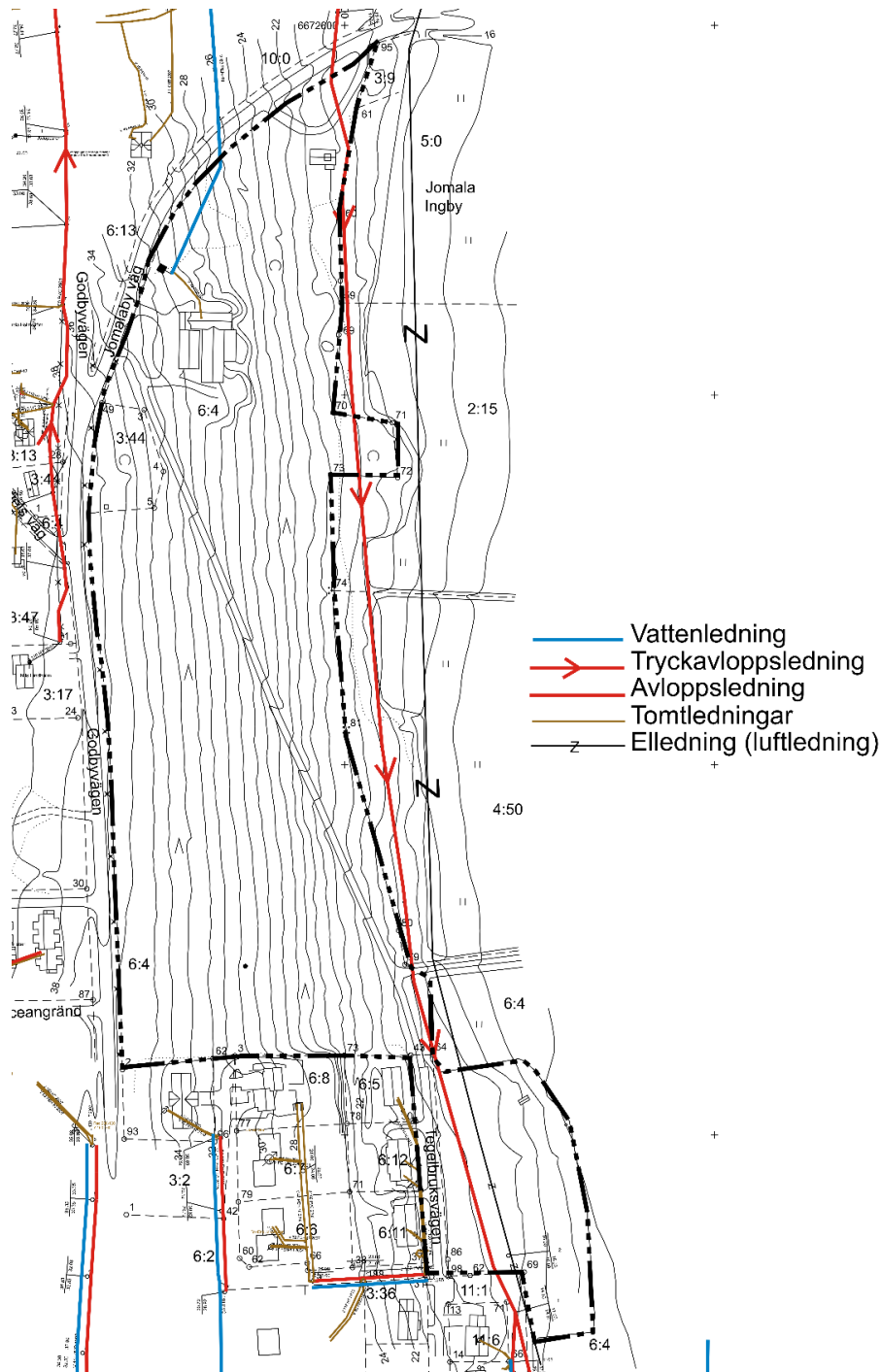
I planområdets norra del mellan ladugården och torken finns en fast fornlämning som består av 48 gravanläggningar från den yngre järnåldern samt två husgrunder från 1830-talet. Kulturbyrån genomförde en arkeologisk inventering av planområdet våren 2019. Inventeringen Bilaga 3.



Figur 3. Karta över objekten som utgör fasta fornlämningen Jo 13.2 numrerat enligt tidigare IK-karta. Synliga fasta fornlämningsobjekt i grönt, synliga husgrunder i orange. Ej påträffade objekt i respektive skräfferade färger (Anl. Obj 20, ria). Borttagna objekt i rött (obj 49, obj 50). I skala 1:1 000.

Kommunalteknik

Färdig kommunalteknik (vatten- och avloppsledningar, gator, elnät) sträcker sig till områdets södra och västra gräns och kan lätt fortsättas till området. Tryckavloppsledning från norra Åland till reningsverket i Mariehamn ligger öster om området och går över den tidigare detaljplanerade delen av Backas i planområdets sydöstra hörn.



Störande faktorer

På området finns inte störande faktorer.

2. MÅLSÄTTNINGAR

Kommunstyrelsen godkände den 7 oktober 2019 § 176 följande målsättningar för detaljplanen:

Avvikelser från delgeneralplanen:

I den antagna delgeneralplanen har området anvisats som bostadsområde och som lantbruksområde. Snett över området har anvisats en vägförbindelse. I den kommande detaljplanen kan vägförbindelsen anvisas också på ett annat sätt, om detta innebär en bättre helhetslösning. Delar av lantbruksområde som inte används för odling kan anvisas som park- eller tomtområde, om detta är motiverat.

Detaljplanen:

1. Området planläggs huvudsakligen för småhusbebyggelse, dvs. för radhus, parhus och egnahemshus. Terrängen sluttar brant och om detta kan utnyttjas för terrasserade flervåningshus kan planen också omfatta tomter för dem. Alternativt kan flervåningshus placeras vid Godbyvägen. Ev. flervåningshus och terrasserade flervåningshus ska anpassas till den i övrigt tänkta bebyggelsen och hållas småskalig.
2. Huvudinfarter till området tas från Godbyvägen men området ansluts också till bostadsområdet i söder. Möjligheterna för en väganslutning eller gång- och cykelled från Jomalabyvägen i norr utreds.
3. Området ska ha fungerande interna gång- och cykelleder som ska anslutas till befintliga gc-vägar.
4. Gatorna ska anpassas till terrängen så, att behovet av markfyllnader minimeras och infarter till tomterna blir trafiksäkra.
5. Tomtstorlekarna anpassas till terrängen så att byggandet är möjligt utan stora fyllnader/schaktningar.
6. De i inventeringarna framkomna skyddade eller värdefulla objekten, djuren eller områdena ska vid detaljplaneringen tas i beaktande enligt inventeringarnas slutsatser och/eller rekommendationer.
7. Eventuella fornminnen anvisas som skyddsområden.
8. På området anvisas en lekpark. Området ska planeras så att det får en naturnära karaktär. Minst ca 1/3 av delgeneralplanens BS-1 område används som grönområde vilket motsvarar ca 1,9 ha. Tillsammans med LJ- och SF-område motsvarar grönområdet ca 3,9 ha av hela planområdet.
9. Tillräckligt stora parkområden avsätts för att minska risken för ett stort dagvattenflöde. Hårdgjorda ytor inom planområdet ska undvikas. Jomala kommuns dagvattenstrategi ska följas.
10. Området ska, på exploatörens bekostnad, anslutas till kommunens avlopps- och vattenledning. Teknisk chef ska kontaktas i tidigt skede för att få en fungerande helhetslösning för ledningsnätet.

3. DETALJPLAN (bilagorna 4a – 4c)

Den totala markanvändningen i detaljplanen är följande:

Bostadsområden totalt	Ha 2,51	% av planområdet 33,6	Byggrätt m²vy 7684
- Egnahemshus BE	1,50		3651
- Radhus och kopplade bostadshus BER	0,52		1560
- Flervåningshus BVR	0,49		2473
Verkstäder, småindustri FVL	0,42	5,6	1300
Parkområden totalt	2,02	27,0	60
- Lekpark PL	0,25		
- Park i naturtillstånd PN,PN/1	1,77		
Fornminnesområden SF	0,63	8,4	
Jordbruksområden LJ	0,73	9,8	200
Gatuområden	1,17	15,6	
Planområdet sammanlagt	7,47	100	9244

Uppskattat invånarantal

Invånarantalet är räknad enligt följande:

- Egnahemshus i medeltal 3 invånare/hus
- Radhus 1,5 invånare/bostadslägenhet
- Våningshus 1,1 invånare/bostadslägenhet

På planområdet finns flera tomter där byggherren kan välja hurudan hustyp det ska byggas på tomten. På egnahemstomter kan byggas en eller två bostadslägenheter, vissa egnahemstomter kan slås samman och byggas med radhus och våningshustomterna kan byggas också med radhus. Allt detta påverkar antalet bostäder. Uppskattningsvis blir invånarantalet max ca 140, om största möjliga antal bostäder byggs på alla tomter.

Detaljplanens förhållande till målsättningarna

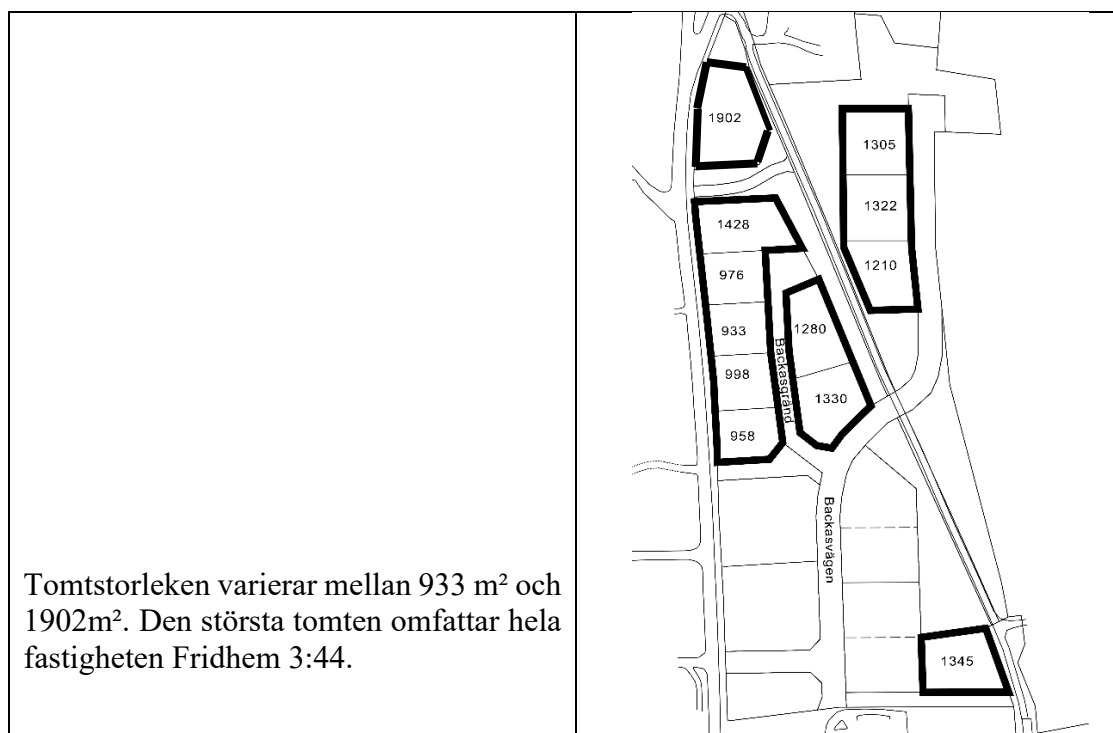
Kommunstyrelsen godkände målsättningarna för detaljplanen den 7.10.2019. Enligt målsättningarna var det möjligt att avvika från delgeneralplanen så att delar av lantbruksområde som inte används för odling kan anvisas som park- eller tomtområde, om detta är motiverat. I planförslaget hade impedimentet, som i delgeneralplanen var del av lantbruksområde, anvisats som parkområde och radhustomt med motiveringen att området inte var odlingsbart. Kommunstyrelsen återremitterade förslaget med motiveringen att detta stred mot delgeneralplanen.

1. Området har planlagts huvudsakligen för småhusbebyggelse såsom målsättningarna förutsätter.
2. Huvudinfart till området kommer från Godbyvägen såsom det ska vara enligt målsättningarna. Området ansluts också till Skomakarvägen och Tegelbruksvägen i söder.
3. De interna gång- och cykellederna ansluter sig till de befintliga gc-vägarna.
4. Gatorna följer terrängen så att schaktningar och utfyllnader kan minimeras, dock inte helt undvikas.
5. Byggnadernas anpassning till terrängen har styrts i planbestämmelserna. Detta har beaktats också i tomtstorlekarna, tomternas byggnadsrätt och våningstal.

6. Natur- och fornminnesinventeringarnas rekommendationer har beaktats i planen.
7. Fornminnesområdet har anvisats som skyddsområde.
8. På området har anvisats en lekpark om ca 2400 m². Enligt målsättningarna ska 1/3 av delgeneralplanens BS-1 område anvisas i detaljplanen som grönområde. Som grönområde räknas park-, jordbruks- och fornminnesområden. Enligt kontrollerade arealerna är delgeneralplanens BS-1 område 5,05 ha och 1/3 av det 1,67 ha. I detaljplanen har inom BS-1 området anvisats 1,550 ha parkområden och 1504 m² fornminnesområden, tillsammans 1,704 ha. Målsättningarnas krav på att 1/3 av BS-1 området ska anvisas som grönområde uppfylls. Förutom dessa grönområden inom delgeneralplanens BS-1 område finns i detaljplanen ytterligare 1,76 ha grönområden som är belägna utanför BS-1 området (PN, PL, SF och LJ).
9. Arealen på parkområden där ytvatten kan omhändertas och fördröjningsbassänger anläggas är totalt ca 2400 m². Planbestämmelserna förutsätter, att kommunens dagvattenstrategi ska följas och omhändertagandet av ytvatten ska beskrivas i samband med bygglov.
10. Målsättningarnas punkt 10 blir aktuellt först i samband med planläggningsavtal mellan kommunen och markägaren.

Egnahemsområden BE

I planen finns totalt 1,520 ha områden som är reserverade endast för egnahemshus. Tomtantalet är 12. Dessa områden ligger i planens norra del i anslutning till den befintliga bebyggelsen vid vägskälet Målar-Gabriels väg – Godbyvägen. Enligt kulturbyråns utlåtande borde denna del av planområdet gärna reserveras för småskalig bebyggelse. Förutom dessa områden ligger en egnahemstomt i planens södra del i anslutning till Tegelbruksvägens bebyggelse.



Exploateringsstalet på tomterna varierar mellan 0,2 – 0,28 vilket innebär att byggnadsrätt blir 276 m² - 475 m². På varje tomt får en bostadsbyggnad inrymmande högst två lägenheter byggas. Förutom huvudbyggnaden får en separat ekonomibyggnad om högst

40 m² byggas. Om ett parhus byggs på tomten, får den gemensamma ekonomibyggnaden vara 60 m². Ekonomibyggnadens byggrätt ingår i hela tomtens byggrätt.

Bortsett från tomten på fastigheten Fridhem 3:44 är våningsantalet på tomterna ½I, eftersom de ligger i sluttning och enligt målsättningarna ska bebyggelsen anpassas till terrängen. Genom att bygga en källarvåning kan utfyllnader på tomterna undvikas. Källarvåning är obligatorisk och hälften av den får användas också för bostadsrum, resten blir förråd o.d. Vill man inte bygga en källarvåning kan man kringgå bestämmelsen genom att bygga en sockel vars höjd motsvarar höjden på en källarvåning. Viktigast är att sluttningen inte fylls och ändras till plant område vilket skulle leda till problem mellan granntomterna och tomternas förhållanden till gatorna. Också bybilden skulle försämrast och områdets sluttningskaraktär förstöras.

Fasadmaterial ska vara trä eller puts. I planbestämmelserna har preciserats att stock inte är tillåtet, eftersom det ibland finns tolkningar att också stock ska räknas som trä, vilket det i plansammanhang inte gör utan bildar ett eget material "stock".

Takformen ska vara ås- eller pulpettak. Dess lutning ska variera mellan 1:3 – 1:2. Dessa takformer och lutningar har använts i omgivningen, vanligast är åstak 1:2½. Eftersom taklutning 1:2 innebär en vind där höjden under takåsen ofta fyller kravet på höjden i bostadsrum, finns i planen en allmän bestämmelse som tillåter att trots tomtens våningsantal får en fjärdedel av vinden användas som bostadsrum inom ramen för tomtens byggnadsrätt.

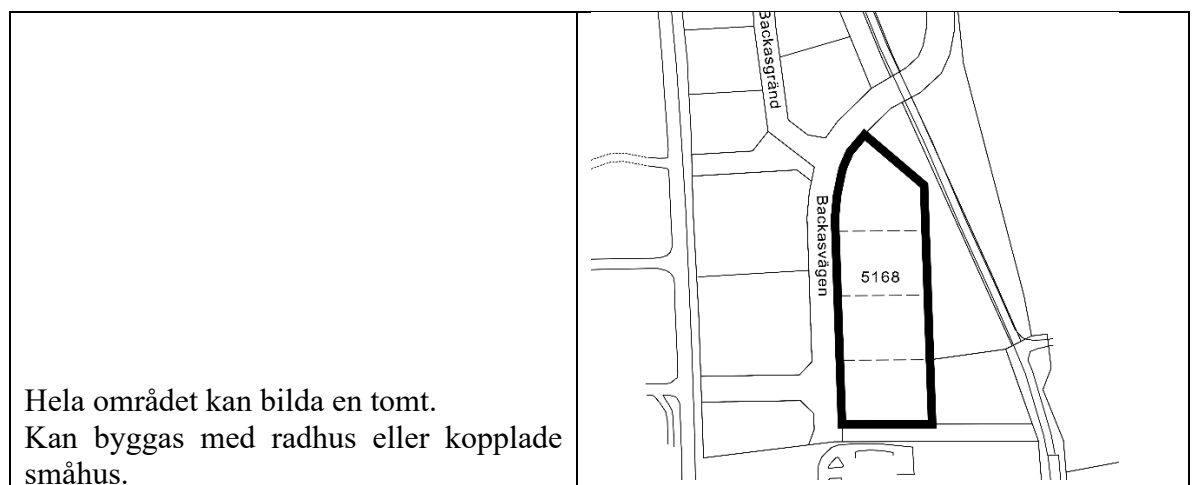
Alla tomter ska ha två bilplatser.

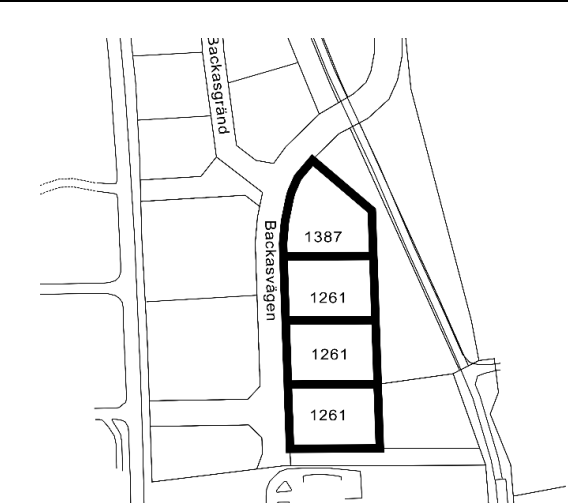
Områden för egnahem, radhus och kopplade bostäder BER

Mitt i området finns ett kvarter där det är möjligt att bygga antingen separata egnahemshus, radhus där bostadslägenheterna ligger vägg mot vägg eller kopplade småhus där lägenheterna har kopplats ihop med varandra med garage, bilskyddstak, förråd o.d. Områdets areal är 5168 m² och det kan delas i flera tomter eller behållas som en tomt. I detaljplanen har instruktivt anvisats fyra tomter men gränserna är inte bindande.

Områdets exploateringsgrad är 0,3 och dess totala byggrätt 1550 m² våningsyta.

Planbestämmelser är annars samma som på egnahemsområden bortsett från att byggnadernas enhetliga längd får vara högst 20 m efter vilket de ska avtrappas i breddriktningen med minst två meter.



Området kan bilda två tomter. Kan byggas med radhus eller kopplade småhus.	
Området kan delas i fyra tomter. Kan byggas med egnahemshus/parhus.	

Områden för flervåningshus och radhus BVR.

Vid Godbyvägen finns ett 4946 m² stort område för flervåningshus eller radhus. Högst 25 % av tomten får bebyggas. Detta innebär att den totala bygggrätten för området är 2473 m² v-y. Området består av två tomter. Våningsantalet är II och källarvåning är tillåtet. Källarvåningen ska ligga huvudsakligen under marken dock så att dess innertak får ligga högst 1,2 meter ovanpå markytan räknad från den punkt där markytan vid sockeln ligger lägst. Detta möjliggör att en del av källarutrymmen kan förses med fönster. Pga. sluttningen blir största delen av källaren ligga under markytan. I källarvåningen får inte placeras utrymmen som räknas som bostadsrum. Gemensamma utrymmen såsom bastu, förråd, tvättstuga, hobbyrum osv. är tillåtna.

Byggnadernas enhetliga längd får vara högst 20m varpå den ska avtrappas i breddriktningen med minst 2 m. Alternativt kan fasadlivet brytas med inglasade balkonger/uterum som sträcker sig minst 2 m från ytterväggen.

För varje lägenhet ska anordnas en bilplats. Undantaget gör lägenheter som är mindre än 50 m² v-y. För dem behöver en bilplats/två lägenheter anordnas. Ytterligare ska två gästbilplatser per tomt reserveras.

Områden för verkstäder, lager och hantverksbyggnader FVL

Området omfattar Backas ladugård och lagerbyggnader vid vägskalet Godbyvägen-Jomalabyvägen. Vid detta område tar tät egnahemsbebyggelse slut och landsbygd med

större tomter tar över. Ladugården används inte mera som ladugård och planbestämmelsen tillåter inte heller detta. Däremot kan byggnaderna användas som hantverks-, småindustri- eller lagerlokaler. Byggnadsrätt har anvisats som %-andel av tomtens yta: 20% av tomten får byggas, vilket innebär att byggrätten är 890 m² v-y i en våning. På en del av byggnadsytan tillåts dock två våningar, vilket innebär att den totala byggrätten blir 1300 m² v-y.

Bestämmelserna angående fasadmateriäl (trä och puts) och takform (1:4-1:2) baserar sig på de befintliga byggnaderna och omgivningen.

Jordbruksområden LJ

I planen finns två jordbruksområden. Det ena ligger vid Jomalaby vägen och dess areal är 2585 m². På detta område står Backas tork. Området har också i delgeneralplanen anvisats som jordbruksområde. För torken har anvisats byggrätt 200 m² v-y vilket betyder att torken kan ersättas också med någon annan byggnad som behövs för jordbruket. Det andra området ligger vid Tegelbruksvägen och dess areal är 4695 m². Området har anvisats som jordbruksområde också i delgeneralplanen.

Parkområden PN och PN/1

Efter stormen Alfrida finns det inte kvar trädbestånd som skulle bilda naturliga parkområden. Mest trädbestånd finns kvar vid östra gränsen och vid åkrar växer enhetlig zon av buskage. Dessa områden har noterats också i växtinventeringen, dock inte som skyddsvärda områden. Parkområdenas placering har följande motiveringar:

- Vid södra gränsen mot befintlig bebyggelse: På befintliga tomter finns en hög utfyllnad som förorsakar att lakvatten rinner på Backas sida. En 10 m bred parkremsa har lämnats mot gränsen för infiltrering av vattnet. Detta område kan utnyttjas också för dragning av vatten- och avloppsledningar.
- Vid befintlig skogsväg som i planen har anvisats som gång- och cykelväg (Betesgången): Vägen ligger bra i terrängen och har hunnit anpassa sig i sluttningen. Den används redan som friluftsled och den omgivande naturen är viktig för dess värde som friluftsled. Därför har tomtmarker inte dragits ända till vägen utan den kantas fortfarande av parkmark. Parkområdet sträcker sig ända till fastighetsgränsen i öst och bildar vid fornminnesområdet en skyddszon mot bebyggelsen i kvarteret 41323. En del av detta parkområde har anvisats med beteckningen **PN/1** som område där vid behov får anläggas fördröjningsbassänger för ytvatten.
- Mellan kvarteren 41320 och 41321: Genom detta område byggs gc-anslutning till gång- och cykelvägen vid Godbyvägens västra sida. Parkområdet fungerar som frisiktsområde och skydd mot de angränsande tomterna.
- Området mellan fornminnesområde och jordbruksområde i norra ändan av planområdet: På detta område har påträffats gamla husgrunder som klassas som kulturminnen. De kan bevaras bäst genom att anvisa området som park i naturtillstånd.
- Området mellan kvarteren 41319 och 41320: Detta parkområde fungerar som barriär mellan våningshus och egnahemshus. Genom området kan byggas en gc-förbindelse från Godbyvägen till Backasvägens trottoar.

Den totala arealen av parkområdena i naturtillstånd är 1,77 ha. Rekreativvärde har endast parken vid den befintliga skogsvägen Betesgången, andra områden kan klassas som olika typer av skydd.

Lekpark PL

Lekpark har placerats vid Tegelbruksvägen på det impedimentsområde som i delgeneralplanen har anvisats för jordbruk. Detta område är bättre för ändamålet än sluttningen där placeringen av ett tillräckligt stort lekområde hade pga. terrängen och den befintliga skogsvägen förorsakat att de bästa områdena för tomter hade blivit små och svåra att delas i byggbara tomter. Vid Tegelbruksvägen ligger parken också centralt med tanke på hela bebyggelsen i södra Ingby. Områdets areal är 2579 m² och det finns utrymme för en liten bollplan och vanliga utrustningar (gungor, sandlåda, klätterställningar osv.) Det finns också bygggrätt för ett mindre servicehus, om det i något skede blir övervakad verksamhet på området och behovet av regnskydd och förvaring av leksaker uppstår.

Fornminnesområde SF.

Fornminnesområdet i norra delen av planområdet har enligt LL om fornminnen anvisats som skyddat område. Dess areal är 6293 m² och avgränsningen baserar sig på kulturbyråns inventering. Planens baskarta har kompletterats med placeringen av höggravarna inom området.

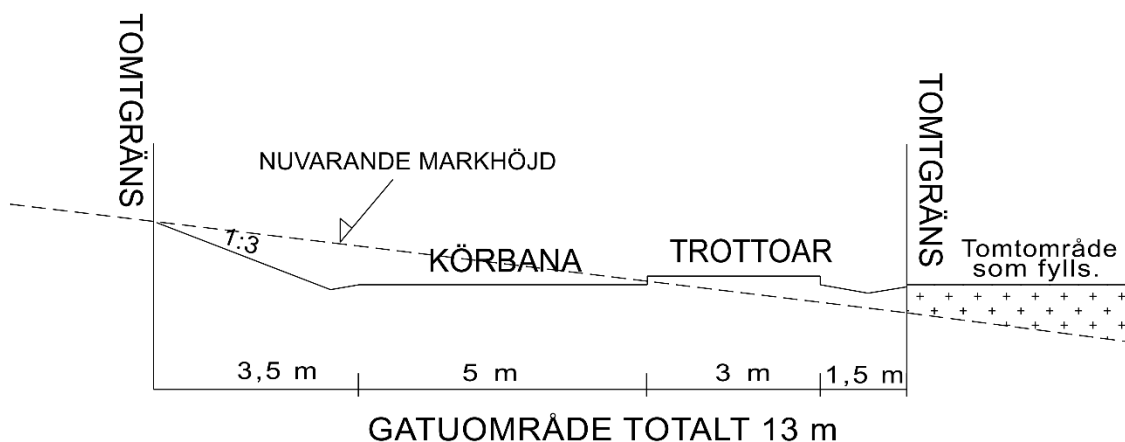
Området kan användas för rekreation när det gäller skogspromenader o.d. Det är dock inte tillåtet att anlägga gångvägar över området.

Gatuområden

Planområdet består av en relativt brant sluttning, där gatorna inte kan dras rektangulärt mot höjdkurvorna pga. att längdlutningen blir för stor. Därför har gatorna dragits parallellt eller diagonalt med sluttningen för att undvika massiva fyllningar, vilket skulle innebära, att också stora delar av tomterna ska fyllas ut.

Till planområdet anläggs en ny infart direkt från Godbyvägen. Den ligger ca 20 m från områdets södra gräns, mittemot Oceangränd, på den i delgeneralplanen anvisade platsen. Bredden på infartsvägen som blir områdets centrala uppsamlingsgata (Backasvägen) är totalt 13 m och den sträcker sig genom området ända till dess östra gräns och fornminnesområdet. Gatans längd är ca 320 m. Till denna gata ansluts befintliga Skomakarvägen söderifrån och en ny, ca 120 m lång tomtgata (Backasgränd) norrifrån.

Backasvägen förses med trottoar och gatuområdet är dimensionerat enligt följande:



Eftersom gatan byggs i sluttningen, innebär detta att tomterna i nedre sluttningen hamnar lägre än körbanan. Därför har i planen tagits med en bestämmelse enligt vilken tomtområde mellan gatan och huvudbyggnaden ska fyllas minst till samma höjd som

gatan har vid tomtens infart och att byggnadens färdiga golv ska ligga minst 30 cm ovanpå gatans höjd.

Bredden på tomtgatan Backasgränd är 10 m: körbanan är 5 m och på båda sidorna finns 2,5 m för vägren och fyllnad/schakt.

Tegelbruksvägen har breddats från nuvarande med 3 m så att parkering vid gatusidan mot lekparken är möjligt. På sträckan ryms 5 bilplatser. Också vändplanen i norra ändan av Backasvägen har dimensionerats så, att parkering är möjligt. Utrymme finns för fyra bilar.

Den befintliga skogsbilvägen, Betesgången, som löper diagonalt över planområdet ändras till gång- och cykelled som i norr ansluter sig till Målar-Gabrielsväg. Därifrån fortsätter förbindelsen via gc- tunneln under nya Godbyvägen till bostadsbebyggelse vid Karrbölevägen. Betesgången korsar Backasvägen som byggs med trottoarer vilket innebär att det finns ett täckande lätt trafik nät på Backas Brink bostadsområde med goda förbindelserna till omgivningen. Från Godbyvägen har anvisats också en riktgivande gc-led direkt till korsningen Backasvägen-Backasgränd. Den blir aktuellt senast i det skede när områdena norr om brandstationen planläggs och byggs. Ytterligare en riktgivande gc-led har anvisats från Backasvägens vändplan till områdets nordöstra gräns som stig/vandringsled för fotgängare och löpare

Vatten, avlopp, el.

Eftersom planområdet ligger i en relativt brant sluttning, innebär byggandet att dag- och ytvattenmängden på planområdet ökar. Därför bestäms i planen, att all yt- och dagvatten ska omhändertas på tomterna och ledas vidare till kommunens dikessystem. Tomtägarna ska redan i samband med bygglovsansökan redovisa hur detta ska lösas. Dagvatten från gator leds till infiltrerande planteringar inom planområdet, ytvattenfåra och/eller via dagvattenbrunnar och -ledningar till fördröjningsbassänger som får placeras i parken öster om Betesgången.

Nya vatten- och avloppsledningar byggs i gatuområdena. Servitut över tomterna behövs inte. Vid planområdets södra gräns finns ett smalt parkområde som vid behov kan utnyttjas för ledningsdragningar för att koppla området till de befintliga ledningarna i sluttningens nedre del.

Alla elledningar, telefon- och internetfiber läggs i kablar i gatuområdena.

Planens allmänna bestämmelser

För att möjliggöra varierande planlösningar i bostadshus finns i planen följande allmän bestämmelse: "Trots våningsantalet får i alla bostadshus inom planområdet en fjärdedel av vindsvåningens yta användas som bostadsrum". I praktiken innebär detta, att det är möjligt att bygga t.ex. extra rum under en högre taklykta, inglasad takterrass o.d. i byggnaderna.

Angående de obligatoriska källarvåningarna ska deras färdiga golv ligga högst 40 cm ovanpå den lägsta marknivån vid byggnadens sockel. Detta för att hindra förfulande utfyllnader på tomterna som ligger i en relativt brand sluttning. Massiva utfyllnader är förbjudna och utjämning och utfyllnad av marken ska genomföras med terrasser som anpassas till sluttningen. På ett 4 m brett område vid tomtgränser mot parkområden får mark inte utjämnas eller fyllas. Slänt och stödmur är inte förbjudna men ifall de ligger vid tomtgränsen där de kan påverka menligt på granntomten, behövs grannens skriftliga tillstånd.

I allmänna bestämmelser finns också bestämmelser angående omhändertagandet av dag- och ytvatten på planområdet som har beskrivits under rubriken ”vatten, avlopp, el”.

4. PLANERINSSKEDEN

- Kommunstyrelsen fattar beslut om detaljplanering av området 17.12.2018 §302
- Alandia Map kartlägger området för en ny baskarta under december 2018.
- Kulturbedriften inventerar områdets fornminnen och kulturmiljö under sommaren 2019.
- Områdets naturvärden inventeras av Jörgen Eriksson våren 2019.
- Områdets fågelliv inventeras av Ann-Christine Johansson våren-sommaren 2019.
- Förslag till detaljplan skickas hem till planområdets grannar samt fastighetsägarna på andra sidan av Godbyvägen så att de kan lämna in sina åsikter och önskemål angående planlösningen under tiden 20.10. – 16.11.2020. Grannarnas frågor gäller huvudsakligen trafik (hastigheter på Godbyvägen, vägskyltning, skyddsvägar) samt lakvatten.
- Kommunstyrelsen behandlade planförslaget den 12. 4. 2021 §69 och återremitterade det för precisering av omhändertagandet av ytvatten och korrigering angående beaktandet av den antagna delgeneralplanen.
- Kommunstyrelsen ordnar samrådsmötet enligt 8§ i plan- och byggförordningen xx.xx.2020. Protokoll Bilaga 5.

5. GENOMFÖRANDE OCH KONSEKVENSER

Enligt kommunens planläggningspraxis står markägarna för både planläggningskostnader och kostnader för anläggandet av kommunalteknik. Innan planen antas ska ett markanvändningsavtal skrivas mellan markägarna och kommunen. Markägarna har bekostat inventeringen av naturmiljön och fågellivet. Kulturbedriften har bekostat inventeringen av fornminnen och kulturmiljön. Dessa inventeringar har beaktats i detaljplanen.

Genomförandet av detaljplanen handhas av bolaget Backas Brink Ab. Bildandet av de nya fastigheterna (tomter, fornminnesområdet och parkområden) och vägnätet förutsätter lantmäteriförrättning.

Konsekvenser för den byggda miljön och landskapsbilden:

Planområdet dominerar inte i en vidare landskapsbild, utan består av ett mindre skogsområde i anslutning till befintlig bebyggelse.

På södra sidan av planområdet finns ett bostadsområde med både parhus och egnahemshus i en och två våningar. Bebyggelsen i den nya planen har samma skala, hustyp och material, vilket innebär att ny byggnation kommer att passa till den befintliga miljön. Också i norr, på västra sidan av Godbyvägen, finns gammal småhusbebyggelse. Detta har beaktats enligt kulturbedriftens önskemål och i norra delen av planen finns endast mindre egnahemstomter, vilket innebär att byggnaderna kommer att ha måttliga proportioner.

Samhällsekonomiska, sociala och kulturella konsekvenser:

Området ligger i anslutning till befintlig kommunalteknik, vilket innebär att långa anslutningsledningar eller -gator inte behövs för att koppla området till befintliga näten. Också kommunens service (skolorna, daghem osv.) ligger på gångavstånd. Samhällsekoniskt är byggandet av området förmånligt. Sociala konsekvenser blir

positiva genom att folkmängden i centrum växer och möjligheter till sociala kontakter blir flera.

Jomala den 17 maj 2021

Ursula Koponen
Arkitekt SAFA

Bilaga 1: Växtinventering
Bilaga 2a: Fågelinventering
Bilaga 2b: Fladdermusinventering
Bilaga 3a: Arkeologisk- och kulturmiljöinventering/utlåtande
Bilaga 3b: Arkeologisk inventering/ fält
Bilaga 4a: Detaljplan
Bilaga 4b: Planbestämmelser
Bilaga 4c: Illustrationsbild
Bilaga 5: Samrådsmöte, protokoll (bifogas efter att kst har ordnat mötet)

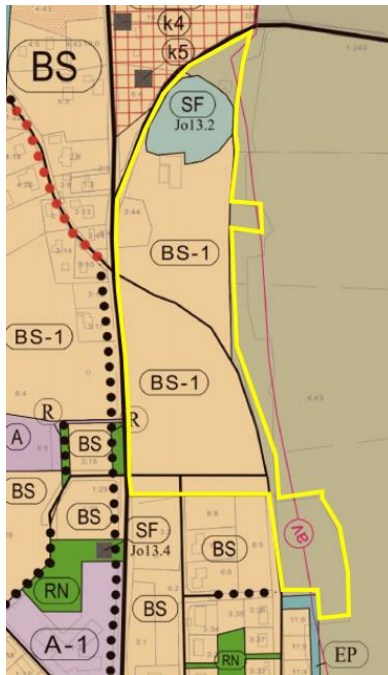
Till kommunstyrelsen i Jomala

Jomala 3.9.2021

Utlåtande över detaljplanering av del av Backas 6:4 i Ingby by.

Status

Målsättningarna har godkänts av KST 7.10.2019. Förslag till detaljplan jämte beskrivning har inkommit från externa planläggaren till kommunen 22.11.2020. KST har 12.4.2021 återförvisat förslaget och begärt att kv 41318 ska ändras så att det följer delgeneralplanen samt att det i planeförslaget ska förtydligas hur punkterna 8 och 9 i målsättningarna uppfylls. Uppdaterat planeförslag jämte beskrivning har inkommit till kommunen 18.6.2021 samt 2.9.2021.



Karta 1: Gällande delgeneralplan.
Planområde markerat med gult



Karta 2: Detaljplaneförslag 2.9.2021.

Utlåtande och slutsats

Planeförslaget jämte beskrivning reviderat 2.9.2021 följer de förtydliganden och ändringsförslag som KST begräat förutom då det gäller området anvisat för lekpark PL som fortsättningsvis anvisas på område vilket i delgeneralplanen är reserverat för L (Jordbruksområde). Motiveringen till avvikelserna är att området till beskaffenheten är impediment och topografiskt bättre lämpat som PL (lekpark) än slutningen i det egentliga bostadsområdet, området blir på denna plats till storleken så rymligt att en mindre bollplan även får plats samt att det ligger mera centralt så att det även kan betjäna hela bebyggelsen i södra Ingby.

En generalplan är avsedd att i stora drag reglera kommunens markanvändning och att styra detaljplanläggning. Gränserna är inte på samma sätt exakt angivna som i en detaljplan, smärre avvikelser kan göras under förutsättningen att avvikelserna är motiverade. I detta fall är motiveringen för avvikelserna terrängförhållandena, den anvisade platsen utgörs av planmark på vilken en mer ändamålsenlig lekplats kan anläggas. Området utgörs av icke produktiv jordbruksmark, avvikelserna försvårar således inte genomförandet av delgeneralplanen.

Kravet på bilplatser för vånings- och radhus har i planeförslaget ställts på minst en bilplats per lägenhet vilket är lägre än vad som tidigare krävts i Jomala. Enligt den externa planläggaren hör det till en strategi som tillämpats sedan några år tillbaka i kommunen för att främja gång, cykling och kollektivtrafik framför personbilstrafik. Terrängförhållandena på planområdet medför även

att möjligheterna att anlägga bilplatser är begränsat, varför kravet på en bilplats per lägenhet i detta fall kan anses rimligt.

Planeförslaget jämte beskrivning kan omfattas och föras vidare till samråd för att officiellt höra berörda grannar och myndigheter.

Mathias Rösgren
planläggare

Till Kommunstyrelsen i Jomala

Utlåtande gällande: Anhållan om detaljplaneändring för KV.4248 samt Parkområden i Sviby, Maxinge Ab.

För gång- och cykeltrafik reserverad väg/del av område

GC-vägens torrläggning sker idag via parkområdets planteringar. I förslag till ny detaljplan gränsar GC-vägen och HF området direkt mot varandra, vilket gör att planteringar enligt ny detaljplan inte är möjliga och vattenavrinningen från GC-vägen kan inte omhändertas på eget markområde. GC-vägen och HF området måste därtill åtskiljas för att uppfylla säkerheten.

Förslag 1

Beteckningen för planteringar justeras i detaljplan. Maxinge Ab ansvarar för omhändertagande av vattnet från kommunens GC-väg i form av infallsbrunnar eller stenlagt dike. GC-väg och HF område åtskiljs med ett säkerhetsklassat vägräcke.

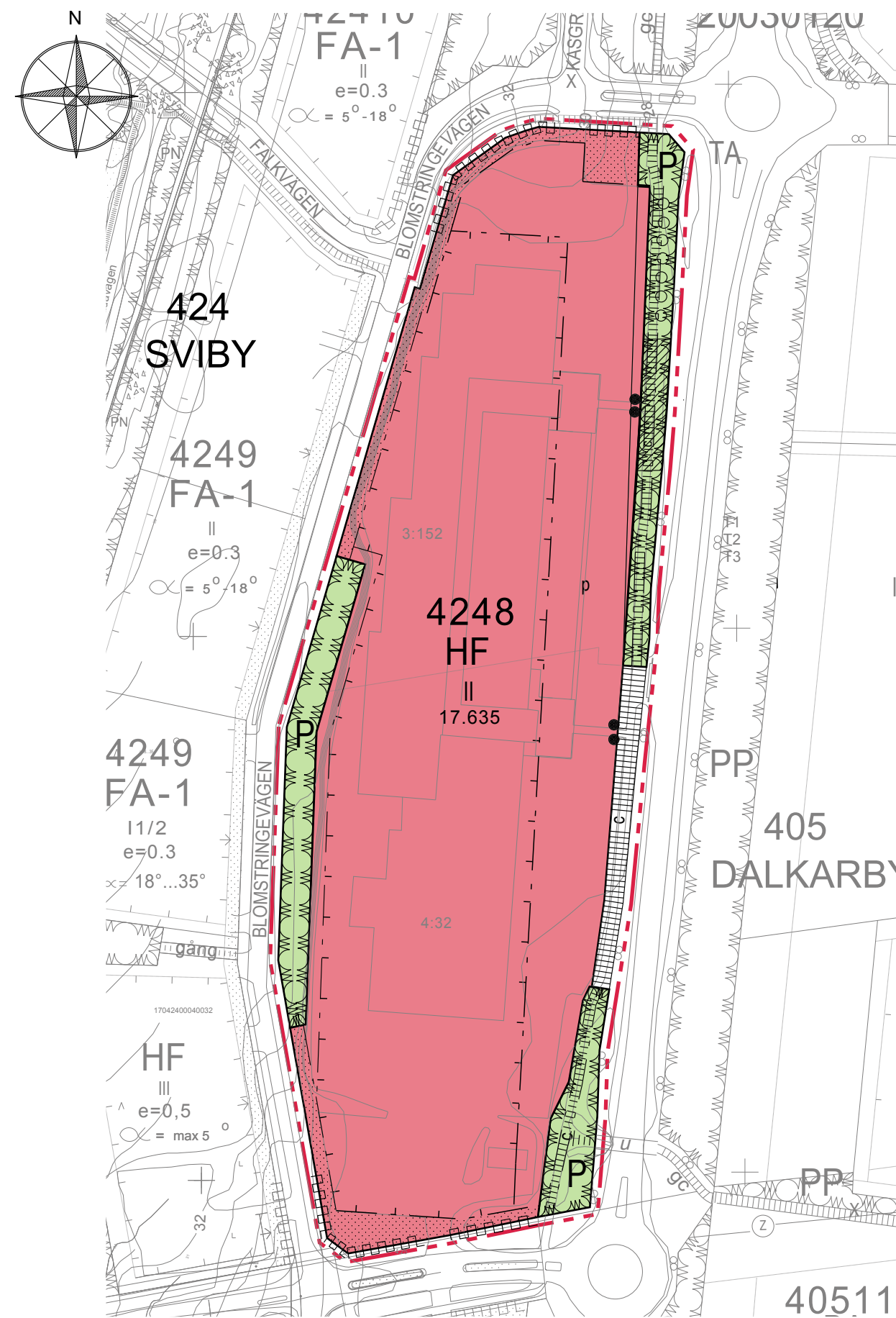
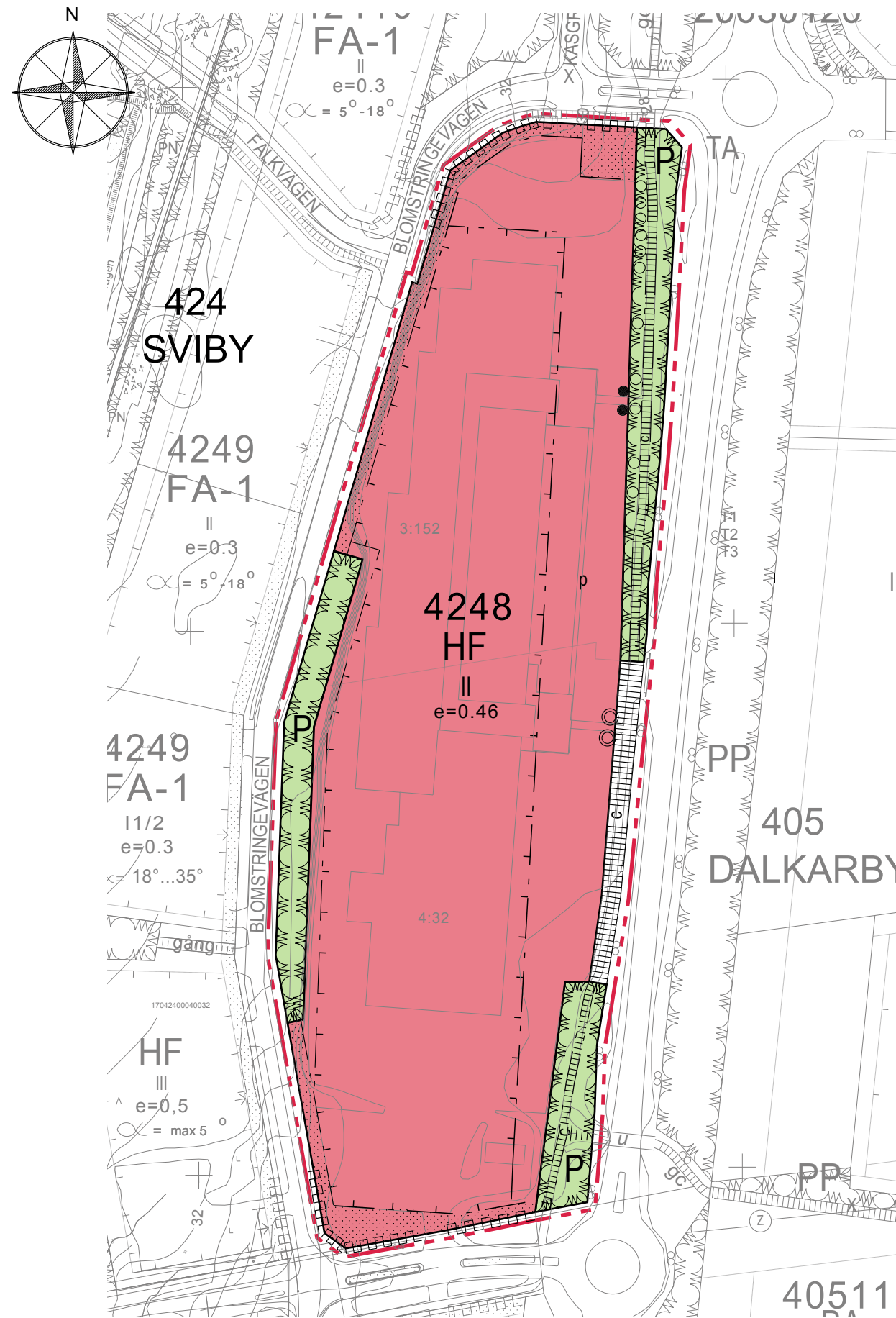
Förslag 2

GC-vägen flyttas österut så att planteringar kan anläggas enligt ny detaljplan. Flytten behöver utföras i samförstånd med Ålands Landskapsregeringen som är väghållare för Nya Godbyvägen.

Jomala den 1 februari 2021

Magnus Nordin

Teknisk chef



TECKENFÖRKLARINGAR OCH DETALJPLANEBESTÄMMELSER:



KVARTERSOMRÅDE FÖR HANDEL, FÖRVALTNING OCH SERVICE

1. Fasad- och takfotslinjer som är längre än 30 m, ska brytas på minst en punkt genom indragning eller förskjutning med minst 2 m, alternativt genom utbyggnad av yttre trapphus eller burspråk, vars fasadliv i sin helhet stiger minst 60 cm över takfotslinjen.
2. Minst 70% av byggnadens väggtyta, fönstren borträknade, ska bestå av antingen betong eller rappad stenmaterial, fasadglas eller stål fasadpål. Andra material såsom trä får användas som kompletterande material.
3. Obegyggda delar av uttområdena, som inte används som gångbanor eller för bilparkering ska planteras eller på annat sätt bringas i värdast skick. Bilplatsområden som är större än 1000 m2 ska delas i mindre fält med buskar och träd. Planteringsareal ska vara minst 5% av parkeringsområdets areal.
4. Av ytan på kvartersområdet får högst 50% asfalteras. Procentandelen räknas inklusive byggnadens grundareal. Större andel av asfalterat yta kan accepteras om den kompenseras med motsvarande areal av takvegetation (sk. grönt tak). Byggnadsnämnden kan av särskilda skäl bevilja undantag från bestämmelsen.
5. Utomhuslagring är inte tillåten.
6. I anslutning till affärs- och kontorsbyggnader får en sk. övervakningsbostad byggas. Bostadens våningsyta får vara högst 120 m2.
7. Från parkeringsområdet ska trygga gångvägar leda till affärsbyggnaders ingångar. Från affärsbyggnadens cykelstallning ska anslutningar till den allmänna gång- och cykelvägen vid Nya Godbyvägen byggas.
8. Vid tomtens östra gräns mot gc- och parkområde ska ett 0,6-0,8 m högt metallstak uppföras.



PARKOMRÅDE SOM SKA IORDNINGSTÄLLAS. Områdets befintliga planteringar ska bevaras eller flyttas samt vid behov kompletteras och förnyas.

LINJE 3 M UTANFÖR DET PLANOMRÅDE FASTSTÄLLELSEN GÄLLER.

GRÄNS FÖR OMRÅDE, KVARTER OCH DEL AV KVARTER.

BESTÄMMELSEGRÄNS

BYNUMMER.

BYNAMN.

KVARTERSNUMMER

ROMERSK SIFFRA ÄNGER STÖRSTA TILLÅTNA ANTAL VÅNINGAR I BYGGNADER, BYGGNAD ELLER DEL DÄRAV.

BYGGNADSRÄTT I KVADRATMETER VÅNINGSYTA

BYGGNADSYTA.

DEL AV OMRÅDE SOM SKA PLANTERAS. GENOM OMRÅDET FÅR INFARSTVÄG TILL TOMTEN ORDNAS.

PARKERINGSOMRÅDE.

FÖR GÅNG- OCH CYKELTRAFIK RESERVERAD VÄG. De befintliga planteringarna inom området ska bevaras samt vid behov kompletteras och förnyas.

FÖR GÅNG- OCH CYKELTRAFIK RESERVERAD DEL AV OMRÅDE.

DEL AV GATUOMRÅDETS GRÄNS DÄR TOMTANSLOTNING ÄR FÖRBJUDEN.

TRÄD SOM SKA PLANTERAS. Trädet planteras antingen på ett planteringsområde som är minst 2,0x2,0 m, omgivet med kantsstenar och ligger minst 30 cm högre än den bredvidliggande markytan eller i en planteringslåda som är minst 0,8x0,8x0,8 m.

TRÄDRAD SOM SKA PLANTERAS

OMRÅDE DIT BEFINTLIGA PLANTERINGAR FRÅN UTVIDGNINGSOMRÅDET SKA FLYTTAS.
Planteringarna nära köpcentrets norra ingång flyttas några meter österut.

BILPLATSBESTÄMMELSER:

På området skall reserveras minst en bilplats/30 m2 affärsvåningsyta och en bilplats/50 m2 kontorsvåningsyta. Affärernas lagerområden räknas inte med i den våningsytan som bilplatserna baserar sig på.

DETALJPLANEBESTÄMMELSER SOM UPPHÄVS:

$$e=0,45$$

EXPLOATERINGSTAL, DVS FÖRHÅLLET MELLAN VÅNINGSYTA OCH TOMTENS YTA.



TRÄD SOM SKALL PLANTERAS. Planteringsområdet ska vara minst 2,0x2,0 m. Det ska omges med kantsstenar och ligga minst 30 cm högre än den bredvidliggande markytan.



PARKOMRÅDE SOM SKALL IORDNINGSTÄLLAS. Områdets befintliga planteringar skall kompletteras med serbgranar (*picea omorica*) och oxelrönnar (*sorbus hybrida*) enligt den i detaljplanen bifogade detaljritningen "Plantering av parkområdet".

Mariehamn den 20 november 2020, reviderad den 4 mars 2021
Tiina Holmberg
arkitektSAFA landskapsarkitekt MARK

Antagen av kommunstyrelsen den xx xxxxx 2020, §xx.
Planen har vunnit laga kraft den xx xxxxx 20120.

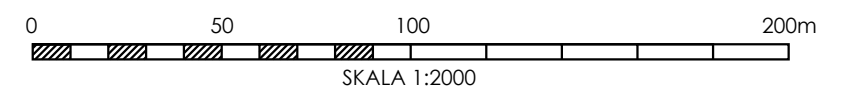


JOMALA Sviby by

Detaljplanändring för kvarter 4248 samt parkområden.

Genom detaljplanändringen förstoras kvartersområdet.
Ändringen avser den 31 mars 2014 antagna detaljplanen för kvarter 4248 i Sviby by.

Detaljplanekarta 1:2000
 Mariehamn den 20 november 2020, rev.04.03.2021 Tiina Holmberg



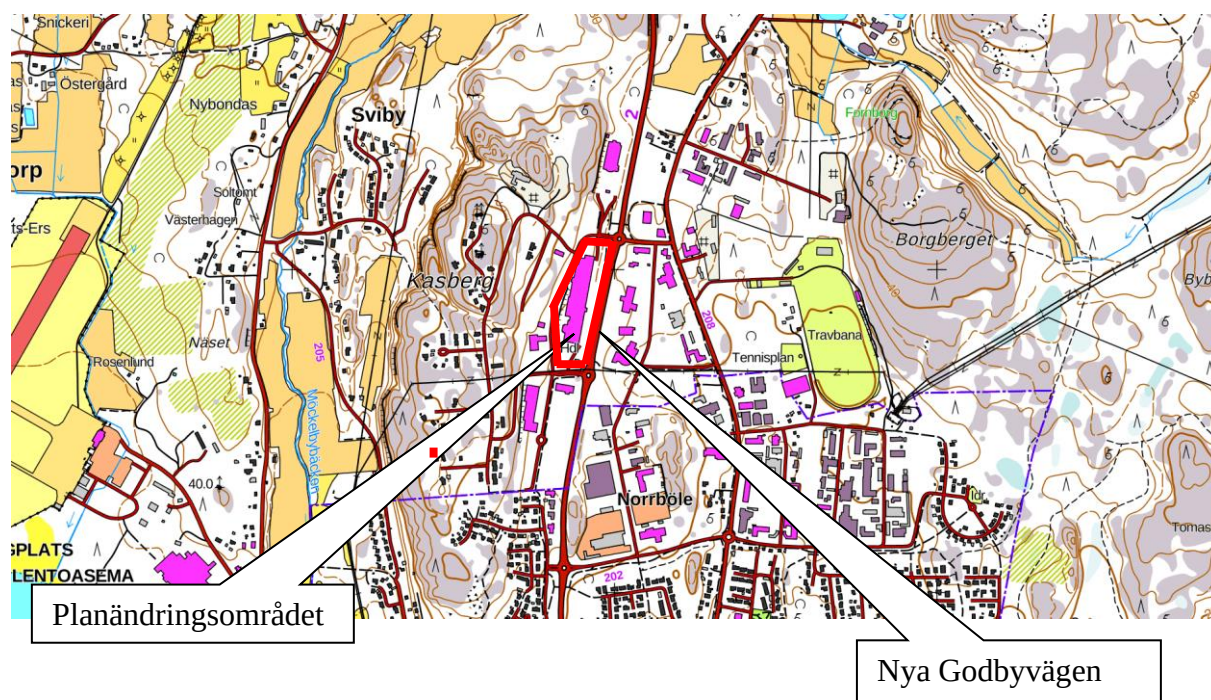
JOMALA KOMMUN SVIBY BY

DETALJPLANÄNDRING FÖR KVARTER 4248 SAMT PARKOMRÅDEN PLANBESKRIVNING

**Genom detaljplanändringen förstoras kvartersområdet.
Beskrivningen avser detaljplankartan som är daterad den 20 november 2020.**

Områdesbestämning: Detaljplanändringen omfattar kvarter 4248, tre parkområden samt område för cykel- och gångtrafik.

Lägesbestämning: Detaljplanändringsområdet omfattar ett 44.923 m² stort område vid Nya Godbyvägen i Sviby.

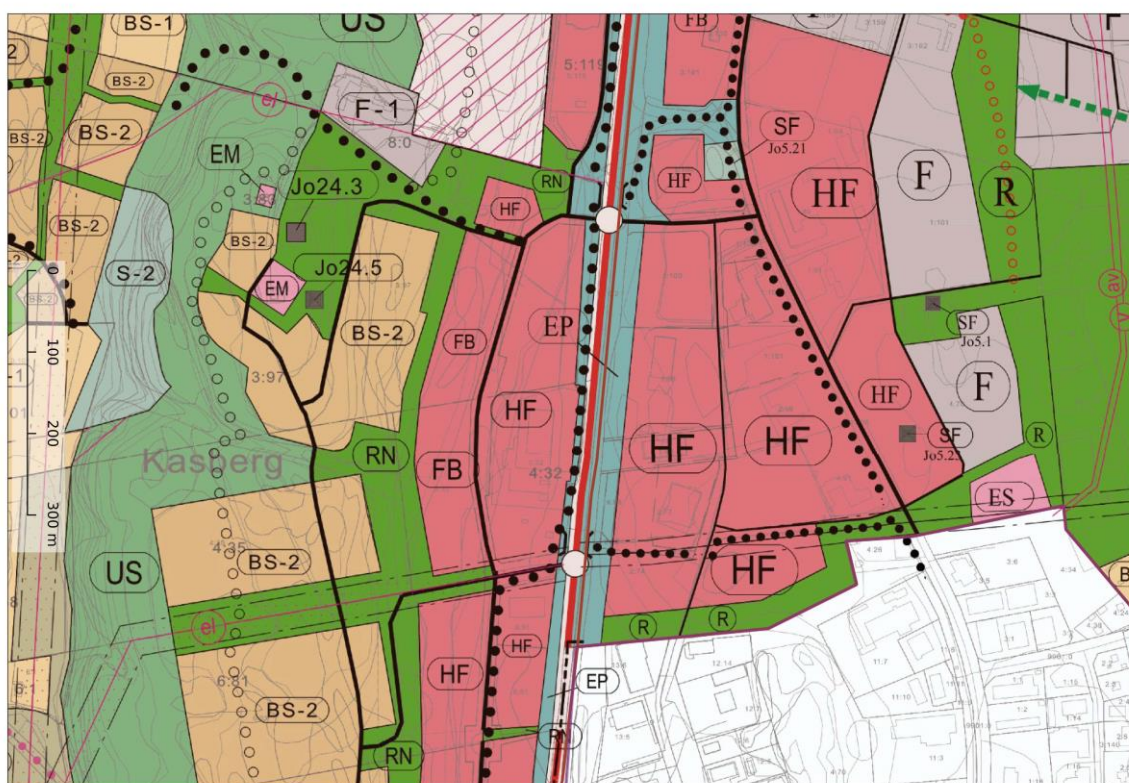


BASFAKTA

Generalplan

Planändringsområdet hör till delgeneralplan för Sviby och Torp byar, fastställd den 17.04.2012.

I delgeneralplanen har kvartersområdet beteckning HF, område för handel, förvaltning och service. Mot Nya Godbyvägen finns ett smalt EP-område, dvs skyddsgrönområde som bildar en skyddszon mot trafikled och där träd och buskage skall bevaras och vid behov planteras. Planändringen följer således delgeneralplanen.



Karta 1: Utdrag ur gällande delgeneralplan: delgeneralplan för Sviby och Torp byar.

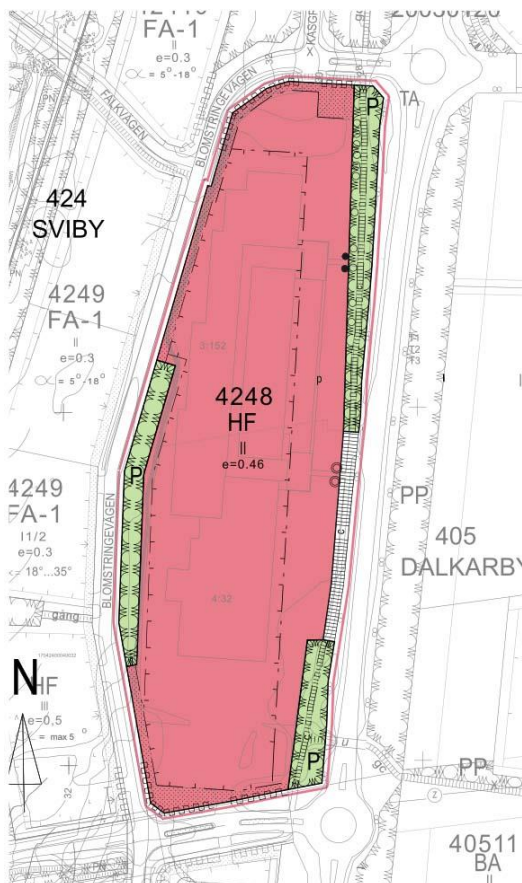
Detaljplan

Planändringsområdet hör till den 12 maj 2014 av Kommunstyrelsen (KST§132/12.05.2014) antagna detaljplanen, som innefattar kvarter 4248 i Sviby by. Tomten har planbeteckning HF, kvartersområde för handel, förvaltning och service. Resten av detaljplanområdet är parkområde (P) och "c-väg".

För HF-området gäller följande:

1. Fasad- och takfotslinjer, som är längre än 30 m, skall brytas på minst en punkt genom indragning eller förskjutning med minst 2 m, alternativt genom utbyggnad av yttre trapphus eller burspråk, vars fasadliv i sin helhet stiger minst 60 cm över takfotslinjen.
2. Minst 70% av byggnadens väggyta, fönstren borträknade, skall bestå av antingen betong eller rappad stenmaterial, fasadglas eller slät fasadplåt. Andra material såsom trä får användas som kompletterande material.
3. Obebyggda delar av tomtområde, som inte används som gångbanor eller för bilparkering skall planteras eller på annat sätt bringas i vårdat skick. Bilplatsområden som är större än 1000 m² skall delas i mindre fält med buskar och träd. Planteringarnas areal skall vara minst 5 % av parkeringsområdets areal.
4. Av ytan på kvartersområdet får högst 50 % asfalteras. Procentandelen beräknas inklusive byggnadens grundareal. Större andel av asfalterad yta kan accepteras om den kompenseras med motsvarande areal av takvegetation (s.k. grönt tak). Byggnads- och planläggningsnämnden kan av särskilda skäl bevilja undantag från bestämmelsen
5. Utomhuslagring är inte tillåten.
6. I anslutning till affärs- och kontorsbyggnader får en s.k. övervakningsbostad byggas. Bostadens våningsyta får vara högst 120 m²
7. Från parkeringsområdet skall trygga gångvägar leda till affärsbyggnadens ingångar. Från affärsbyggnadens cykelställningar skall anslutningar till den allmänna gång- och cykelvägen vid Nya Godbyvägen byggas.
8. Vid tomtens östra gräns mot gc-väg och parkområde skall ett 0,6-0,8 m högt metallstaket uppföras.

Planbeteckning P är parkområden som skall iordningsställas. Områdets befintliga planteringar skall kompletteras med serbgranar (*picea omorica*) och oxelrönnar (*sorbus hybrida*) enligt den i detaljplanen bifogade detaljritningen ”Plantering av parkområdet”



Karta 2: Gällande detaljplan antagen av Kommunstyrelsen §132/12.05.2014

Byggnadsordning

I kommunens byggnadsordning som trädde i kraft 1987 finns inga specialbestämmelser gällande området.

Fastighetsregister och tomtindelning

Detaljplanändringen omfattar en tomt: kvarter 4248.

Detaljplanändringen omfattar fastigheterna Blomstringe II 3:152 och Blomstringe 4:32 samt del av Östra Sviby BPL 11:2, samtliga i Sviby by.

Beslut

Kommunstyrelsen har beslutat den 22 juni 2020 att markägarens anhållan om planändringen samt förslag till planerare (arkitekt Tiina Holmberg) godkänns (KST §122/22.06.202). Enligt anhållan kan parkeringsområdet förstöras med ca 830 m², bygggrätten påverkas inte och Maxinge Ab åtar sig kostnaderna för planändringen. Beslutet gjordes med tillägget att det nya detaljplan får innebära en sänkning om kravet om 5% plantering.

Baskarta

Baskartan är inmätt i augusti 2020 av Alandia Map/Benny Blomster i koordinatsystem GK20 och höjdsystem N2000. Den gamla planen är placerad på den inmätta baskartan och innehåller skillnader i vissa råpunkter.

Markägande och grannar

Fastigheterna 3:152 och 4:32 ägs av Maxinge Ab, som är initiativtagare till planändringen. Maxinge Ab representeras av Dan-Johan Dahlblom. Resten av planområdet, del av fastighet Östra Sviby BPL 11:2 ägs av Jomala kommun.

Planändringsområdet omringas av gatu- och vägområden. Vaghållare för gatorna är Jomala kommun och för vägområdet Landskapet Åland. Området har inga privata rågrannar. Planområdet har 10 grannar på andra sidan av gatu- och vägområden. Av dessa är 7 bebyggda med industri-och affärslokaler.

Bebyggelse

Tomten är bebyggd med en affärslokal på 14.363 m². Gator och kommunalteknik är färdigbyggda och parkområden planterade inom området. Parkeringsområdet innehåller även en obemannad bensinstation i södra ändan.

DETALJPLANÄNDRING

Innehåll

Detaljplanändringen följer kommunstyrelsens beslut:

- Parkeringsområdet förstoras ”ca 830 m²”, enligt planförslaget 765 m²
- Byggrätten behålls samma: exploateringstal som berättigar genom tomtarealen en byggrätt på 17.635 byts till siffra ”17.635” med samma byggrätt.
- Planen får innebära en sänkning av kravet om 5% plantering.

Detaljplanändringen följer delgeneralplanen för Sviby och Torp byar, fastställd den 17.04.2012. Området har planbeteckning HF, område för handel, förvaltning och service samt skyddsparkområdet mot Nya Godbyvägen har planbeteckning EP, skyddsgrönområde i delgeneralplanen. Gränsen mellan HF-område och EP-områden är i stort rätt och får justeras i noggrannare planeringsskede, dvs vid detaljplaneringen.

Detaljplanändringen följer Plan- och Bygglagens krav på detaljplanens innehåll:

1. Marken utnyttjas på ett ekonomisk och ekologiskt hållbart sätt: Tomten hör till kommunens affärsområde med smidigt trafiknät och tillhörande parkering.
2. Trafiken, energiförsörjningen, vatten och avlopp, avfallshantering samt brand- och räddningsväsendet kan ordnas på ett säkert och ändamålsenligt sätt: Planändringen påverkar inte byggrätten, inga nya anslutningar behövs och inga räddningsvägar påverkas.
3. Det skapas en trivsam, trygg och sund livsmiljö som även är tillgänglig för personer med funktionshinder. Tomten hör till ett affärsområde, där smidig parkering nära ingångar och släta ytor garanterar en jämställd och tillgänglig service.
4. Särskilt den bebyggda miljön och landskapet värnas och används på ett ändamålsenligt sätt: Inga ändringar i byggrätten. Befintliga planteringar behålls en del flyttas.
5. Estetiska och kulturhistoriska värden påverkas inte mer än nödvändigt: området har inga speciella kulturhistoriska värden.
6. Det finns tillräckligt med mark för lekplatser, parker eller andra områden som lämpar sig för rekreation: inga ändringar jämfört med dagens plan i denna punkt.
7. Skälig hänsyn tas till befintlig bebyggelse: inga ändringar i bebyggelse, byggytor eller byggrätt görs.

Detaljplanändringen inkluderar:	(i gällande detaljplan)
39.064 m2 tomtareal HF	(38.335 m2)
4973 m2 parkområde P	(5702 m2)
886 m2 trafikområde (CG)	(886 m2)
44.923 m2 Totalt	(44.923 m2)

Byggnadsrätten är oförändrat, dvs 17.635 m2.

Planbestämmelserna för byggnation, lagring och parkering är oförändrade. Planbestämmelserna för planteringar är förnyade, eftersom den tidigare detaljplanen krävde planteringar som är genomförda. Den nya detaljplanen stipulerar att de planteringar som måste avlägsnas när planen förverkligas, flyttas några meter österut.

Genomförande

Initiativet till detaljplanändringen har tagits av ägaren till fastigheterna 3:152 och 4:32, Maxinge Ab. Genomförandet av planändringen förutsätter markköp på 765 m2 från kommunen. Enligt kommunens planläggningspraxis står markägaren för planläggningskostnader och förverkligande av planändringen. Innan planen antas ska ett markanvändningsavtal mellan markägaren och kommunen skrivas.

Konsekvenser

Detaljplanändringen möjliggör en ökning av parkeringsplatser. Inom område för handel, förvaltning och service kan detta öka trafiken inom området. Samtidigt kan trafiken inom kvarteret minska på grund av att parkeringsplatserna räcker till och körning i parkeringsområdet minskar.

Detaljplanändringens påverkan på miljön ändras inte väsentligt från den gällande planen. Landskapsbilden ändras marginellt. Utvidgning av parkeringen kräver som bredast en 4,6 meter bred markremsa av området, vilket i dagsläget är 30 meter brett mellan asfaltytorna för Nya Godbyvägen och dagens parkeringsområde. Det viktigaste för landskapsbilden är att befintliga planteringar flyttas ca 2 meter österut på motsvarande ställe och sköts om så att de överlever flytten.

Planens samhällsekonomiska konsekvenser kan räknas vara ringa eller obefintliga. De sociala och kulturella konsekvenserna är obefintliga jämfört med gällande detaljplan.

Mariehamn den 20 november 2020

Tiina Holmberg
Arkitekt SAFA landskapsarkitekt MARK

10.9.2021

A V T A L OM MARKANVÄNDNING OCH ÖVERLÅTELSE AV FAST EGENDOM

1. PARTER

1. Maxinge Ab ("Markägaren")
FO-nummer: 2734824-2
Adress: Sparvägen 1, 22 150 Jomala

2. Jomala kommun ("Kommunen")
FO-nummer: 0205023-9
Adress: PB 2, 22 151 Jomala

Markägaren och Kommunen benämns nedan gemensamt "**Parterna**".

2. OMRÅDE

Detta avtal avser del av fastigheten Östra Sviby BPL RNr 11:2 (fastighetsbeteckning 170-424-11-2) i Sviby by och benämns nedan "**Området**". Området framgår av Bilaga 1. Området ingår i ett förslag till detaljplaneändring för kvarter 4248 samt parkområden i Sviby by jämte beskrivning av den 20 november 2020, reviderat den 4 mars 2021 ("**Detaljplaneändringen**") enligt Bilaga 2.

I Området ingår allmänna områden.

3. OMRÅDETS NUVARANDE PLANLÄGGNINGSSITUATION

Området ingår i *Delgeneralplan för Sviby och Torp byar*. Delgeneralplanen är antagen av kommunfullmäktige den 24 juni 2008 § 73 och slutligen fastställd av landskapsregeringen den 17 april 2012. I delgeneralplanen visas Området som skyddsgrönområde (EP). I den nu gällande detaljplanen som antogs av kommunstyrelsen 12 maj 2014 § 132 är Området planerat som parkområde som ska iordningställas (P), för gång- och cykeltrafik reserverad väg samt för gång- och cykeltrafik reserverad del av område.

4. AVTALETS SYFTE

Syftet med detta avtal är att Kommunen och Markägaren ska överenskomma om genomförandet av Detaljplaneändringen på Området förutsatt att Detaljplaneändringen vinner laga kraft. Med genomförandet av Detaljplaneändringen avses byggande och underhåll (punkt 6) samt överlåtelse av egendom (punkt 7).

Markägarens avsikt med det aktuella området, en outbruten del om cirka 766 m² av Kommunens fastighet Östra Sviby BPL RNr 11:2 (fastighetsbeteckning 170-424-11-2) i Sviby by i Jomala kommun, är att införliva Området i kvartersområde för handel, förvaltning och service (HF).

5. UTGÅNGSPUNKTER

1. Avtalsparterna konstaterar att Detaljplaneändringen förs till kommunstyrelsen i Jomala kommun ("**Kommunstyrelsen**") för godkännande då föreliggande avtal vederbörligen

10.9.2021

undertecknats. Konstateras att Markägaren har uppgjort och godkänt Detaljplaneändringen som ska föras till Kommunstyrelsen för godkännande.

2. De åtgärder som ansluter sig till genomförandet av Detaljplaneändringen vidtas på Markägarens försorg och bekostnad i enlighet med 33 § 4 mom. plan- och bygglagen (ÅFS 2008:102).

3. Markägaren är införstådd med att Kommunstyrelsens beslut om antagande av Detaljplaneändringen är underkastat besvärsmått och att Detaljplaneändringen träder i kraft först sedan vederbörligt beslut vunnit laga kraft. Detaljplaneändringens slutliga utformning kan sålunda bli beroende av eventuella besvärsmåttansers lagakraftvunna utslag.

6. BYGGANDE OCH UNDERHÅLL

Markägaren bekostar och ansvarar för alla åtgärder som krävs på Området för att förverkliga Detaljplaneändringen om inte något annat nämns i detta avtal.

Ledningar och anordningar

Markägaren ansvarar på egen bekostnad för eventuella flyttningar av ledningar och anordningar som krävs vid förverkligandet av Detaljplaneändringen.

Stamledningar som efter Detaljplaneändringen finns inom Markägarens område ska förbli i Kommunens ägo.

Markägaren ansvarar på egen bekostnad för alla anpassningar som föranleds av att parkeringsområdets marknivå eventuellt ändras, till exempel om brunnsslock eller ledningsbrunnar behöver höjas eller sänkas.

Park- och kvartersområde

Iordningställande av parkområdet (P) och plantering av träd på kvartersområdet (HF) bekostas och ansvaras för av Markägaren. Iordningställandet och planteringen ska göras i enlighet med planteringsplan godkänd av Kommunens tekniska chef. Planteringsplanen ska tas fram och godkännas i samband med gaturitningarna.

Markägaren ska senast den 31 maj 2024 ha utfört åtgärderna ovan och Markägaren kallar till slutsyn. Markägaren ansvarar för planteringen i två år efter godkänd slutsyn.

Gaturitningar

För att förverkliga Detaljplaneändringen krävs det att gaturitningar tas fram för ändring och flytt av GC-väg. Markägaren förbinder sig att på egen bekostnad ta fram förslag till gaturitningar och ansvara för alla åtgärder som krävs för att ändra och flytta GC-vägen, eventuell övrig kommunalteknik och allmänna områden i detaljplaneområdet i enlighet med Detaljplaneändringen. Markägaren och Kommunen förbinder sig vidare att ingå avtal om anläggande av gata och övrig kommunalteknik förutsatt att det förslag daterat 20.11.2020, reviderat 4.3.2021, till detaljplaneändring som framgår av bilaga 2 till detta avtal antas och att beslutet att anta Detaljplaneändringen vinner laga kraft.

Dagvattenstrategi

Vid förverkligandet av Detaljplaneändringen ska *Strategi för dagvattenhantering i Jomala kommun*, antagen av kommunstyrelsen den 10 maj 2010 § 164, iakttas i tillämpliga delar.

7. ÖVERLÅTELSE AV FAST EGENDOM

För att genomföra Detaljplaneändringen har parterna för avsikt att genomföra en överlåtelse av fast egendom. En outbruten del om cirka 766 m² av Kommunens fastighet Östra Sviby BPL RNr 11:2 (fastighetsbeteckning 170-424-11-2) i Sviby by i Jomala kommun överläts mot en ersättning om 35 euro per m² till Markägaren (det vill säga totalt 26 810 euro). Köpeobjektets närmare placering framgår av Bilaga 1. Överlåtelsen ska ske i enlighet med det bifogade föravtal som undertecknas denna dag (Bilaga 3).

8. AVTALSVITE

Markägaren är skyldig att till Kommunen erlægga vite i följande fall:

- a) Om Markägaren överlåter Området eller del av detsamma genom frivilligt avtal till tredje man utan att i överlåtelsehandlingen uttryckligen beakta Kommunens rätt enligt förevarande avtal;
- b) Om Markägaren låter belasta Området med nyttjanderätt eller inteckningar för gäld på ett sätt som inskränker Kommunens rätt;
- c) Om Markägaren på återstående områden vidtar åtgärder som kan äventyra Detaljplaneändringens förverkligande; eller
- d) Om Markägaren inte inom givna frister och tidsplanen enligt 6 punkten ovan uppfyller åtgärderna i detta avtal.

Vitesbeloppet är 35 000 euro för varje enskild kontraktsöverträdelse, a-d ovan. Nämnda vitesbelopp begränsar inte Kommunens rätt till skadestånd eller rätt till andra rättsliga åtgärder.

9. AVTALETS IKRAFTTRÄDANDE OCH BINDANDE VERKAN SAMT HÄVNING

Avtalet träder ikraft och har en bindande verkan för både Kommunen och Markägaren efter att avtalet undertecknats och Kommunstyrelsens beslut om att godkänna detta avtal vunnit laga kraft.

För det fall att beslutet att godkänna Detaljplaneändringen förblir utan laga kraft i högsta instans ska detta avtal förfalla.

Om Detaljplaneändringen träder ikraft med innehållet väsentligt förändrat har part rätt att inom två (2) månader från det att Detaljplaneändringen vunnit laga kraft påkalla hävning. Har part inte inom angiven tid påkallat hävning har rätten till hävning på denna grund gått förlorad. Parterna strävar dock i alla situationer till att genom förhandlingar i första hand ändra avtalet så att det förändrade innehållet beaktas.

Om avtalet, av i föregående stycke nämnd orsak, hävs eller förfaller har parterna inte rätt att framföra krav med stöd av avtalet och parterna är inte skyldiga att betala ersättning till följd av att avtalet hävts eller förfallit.

10. ÄNDRINGAR OCH TILLÄGG

Eventuella ändringar eller tillägg till detta avtal ska för att träda i kraft göras skriftligen och bekräftas av Markägaren och Kommunen.

11. TILLÄMPLIG LAG OCH TVISTELÖSNING

På detta avtal tillämpas Finlands lag och åländsk lagstiftning till de delar landskapet Åland har egen lagstiftningsbehörighet.

Alla eventuella tvister som uppstår på grund av detta avtal ska avgöras av Ålands tingsrätt som första instans.

12. ÖVRIGT

Detta avtal förutsätter Kommunstyrelsens godkännande.

Kommunen svarar för kostnaderna för uppgörandet av detta avtal.

13. DATUM OCH UNDERSKRIFTER

Detta avtal är uppgjort i två (2) likalydande exemplar, ett (1) för vardera part.

Jomala den 10 september 2021

MAXINGE AB

JOMALA KOMMUN

Dan-Johan Dahlblom
Titel

Christian Dreyer
Kommundirektör

BILAGOR

- Karta över fast egendom som överläts till Maxinge Ab (Bilaga 1)
- Förslag till detaljplaneändring för kvarter 4248 samt parkområden i Sviby by av den 20 november 2020, reviderat den 4 mars 2021 (Bilaga 2)
- Föravtal (Bilaga 3)

FÖRAVTAL

1. PARTER

1. Maxinge Ab ("Markägaren")
FO-nummer: 2734824-2
Adress: Sparvägen 1, 22 150 Jomala

2. Jomala kommun ("Kommunen")
FO-nummer: 0205023-9
Adress: PB 2, 22 151 Jomala

Markägaren och Kommunen benämns nedan gemensamt "**Parterna**".

2. BAKGRUND OCH SYFTE

Parterna har denna dag undertecknat ett avtal om markanvändning ("**Markanvändningsavtal**"). Den i detta föravtal reglerade fastighetsöverlåtelsen är en del av parternas överenskommelse i anslutning till nämnda Markanvändningsavtal. Parterna konstaterar att fastighetsöverlåtelsen som regleras i detta föravtal är en viktig del av verkställigheten av Markanvändningsavtalet.

3. KÖPEOBJEKT

Ett ca 766 m² stort outbrutet område från fastigheten Östra Sviby BPL RNr 11:2 (fastighetsbeteckning 170-424-11-2). Området är markerat på bilagda karta (Bilaga 1) och benämns nedan "**Köpeobjektet**". Området är beläget i Sviby, Jomala kommun.

4. VILLKOR FÖR FÖRAVTALET

Kommunen förbinder sig att sälja och Markägaren förbinder sig att köpa Köpeobjektet enligt villkoren i punkt 6 förutsatt att det förslag daterat 20.11.2020, reviderat 4.3.2021, till detaljplaneändring som framgår av Bilaga 2 till detta föravtal ("**Detaljplaneändring**") antas och att beslutet att anta Detaljplaneändringen vinner laga kraft.

För det fall att Detaljplaneändringen vinner laga kraft men med innehållet väsentligt förändrat och någon part i enlighet med Markanvändningsavtalet inom utsatt tid häver Markanvändningsavtalet ska parterna inte vara förpliktade att överlåta respektive förvärva Köpeobjektet.

En tilläggsförutsättning för förpliktelsen att överlåta enligt detta avtal är att Markanvändningsavtalet och detta avtal vederbörligen undertecknats och godkänts av Kommunstyrelsen och att detta beslut vunnit laga kraft.

Överlåtelsen av Köpeobjektet ska fullföljas genom undertecknande av köpebrev ("Köpebrev") med villkor som framgår av punkt 6 nedan senast tre (3) månader efter det att beslutet om godkännande av Detaljplaneändringen vunnit laga kraft, förutsatt att Markanvändningsavtalet fortfarande är i kraft.

5. VITE

För det fall att Markägaren inte skulle medverka till att följa detta avtal eller annars agera på ett sätt så att detta avtal inte kan fullföljas, ska Markägaren alltid vara skyldig att utge ett vite om 5 000 euro till Kommunen. Nämda vitesbelopp begränsar inte Kommunens rätt till skadestånd eller rätt till andra rättsliga åtgärder.

6. VILLKOR FÖR ÖVERLÅTELSEN

Nedanstående villkor intas i tillämpliga delar i Köpebrevet mellan Kommunen och Markägaren:

6.1. Köpeobjekt

Markägaren förvärvar av Kommunen ett ca 766 m² stort område från fastigheten Östra Sviby BPL RNr 11:2 (fastighetsbeteckning 170-424-11-2) markerad på bilagda karta och avsatt som område för handel, förvaltning och service enligt Detaljplaneändringen.

6.2. Köpeskilling

Den sammanlagda köpeskillingen för köpeobjektet är 26 810 euro beräknad enligt 35 euro per m².

Köpeskillingen ska erläggas senast sju (7) bankdagar efter undertecknandet av Köpebrevet.

Försenas betalningen är köparen skyldig att betala dröjsmålsränta enligt räntelagen (633/1982).

6.3. Äganderätt och besittningsrätt

Ägande- och besittningsrätten till köpeobjektet övergår till förvärvaren då köpeskillingen erlagts i sin helhet.

6.4. Gravationer

Säljaren försäkrar och ansvarar för att köpeobjektet inte belastas av inteckningar och gravationer.

6.5. Övrigt

Köparen ansvarar för lantmäteri-, lagfarts- och motsvarande kostnader för överlåtelsen.

7. UNDERSKRIFTER

Detta föravtal har uppgjorts i tre likalydande exemplar, ett för varje part och ett för det offentliga köpvittnet.

Jomala den 10 september 2021

MAXINGE AB

JOMALA KOMMUN

Dan-Johan Dahlblom
Verkställande direktör

Christian Dreyer
Kommundirektör

BILAGOR

- Karta över köpeobjektet (Bilaga 1)
- Förslag till detaljplaneändring för kvarter 4248 samt parkområden i Sviby by jämte beskrivning av den 20 november 2020, reviderat den 4 mars 2021 (Bilaga 2).

I egenskap av offentligt köpvittne intygar jag att Dan-Johan Dahlblom företrädande Maxinge Ab i egenskap av förvärvare, samt kommundirektör Christian Dreyer företrädande Jomala kommun, såsom överlåtare, har undertecknat detta föravtal och att de har varit samtidigt närvarande då avtalet bestyrkts. Jag har kontrollerat undertecknarnas identitet och konstaterat att överlåtelsehandlingen har uppgjorts i den form som anges i 2 kap. 1 § jordabalken.

Ort och tid som ovan

Henrik Häggblom

av Lantmäteriverket förordnat offentligt köpvittne 402702/78

Arbetsplan

Waldorfbarnträdgården

Regnbågen



2021-2022

"I centrum för waldorfpedagogiken står människan som kroppsligt, själsligt och andligt väsen. Det är förskolans och barntädgårdens uppgift att i samarbete med hemmet efter bästa förmåga kärleksfullt befordra den växande människans utveckling till fri och ansvarstagande individ i ett demokratiskt samhälle.

Härvid används utvecklandet av barnets och den unga människans kunskaper och färdigheter som pedagogisk metod.

För att kunna förverkliga detta skall pedagogen ständigt sträva efter fördjupad kunskap om den växande människan. Det är pedagogens och övrig personals uppgift att etiskt och förebildligt utgöra en fostrande omgivning för barnen och ungdomarna i skolan.

Målet för denna fostran är individens frihet."

(Citat från den gemensamma kursplanen för Sveriges Waldorfförskolor och -skolor)

Waldorfbarnträdgården Regnbågen har som målsättning att arbeta i enlighet med den svenska kursplanen och målbeskrivningen "En väg till frihet" vad gäller waldorfpedagogiken för barn i åldern 1-7 år.

Vi följer även de åländska styrdokumenterna som rör verksamheten: "Grunderna för förundervisningen för barnomsorgen i landskapet Åland" samt lagstiftningen som rör barnomsorgen i landskapet Åland och FN:s barnkonvention.

Verksamheten bedrivs i f.d. Björnsby folkskola, Godbyvägen 784, Jomala.

Vi har för tillfället 2 barngrupper. En grupp med 7 barn i åldern 1-3 år och en grupp med 10 barn i åldern 3-6 år varav 3 är i skolförberedande verksamhet.

Vi har sammanlagt 5 personal som jobbar i barngruppen. Det är en föreståndare-/barnträdgårdslärartjänst, två barnträdgårdslärartjänster på deltid, varav den ena är ansvarig för barnen i skolförberedande verksamhet och två barnskötartjänster. Vi har en husmor i köket som också deltar aktivt i det pedagogiska arbetet vad gäller kosthållningen och aktiviteter med barnen som rör matlagning och tillvaratagande av de grödor som vi odlar på gården. Vi har en kanslist som jobbar på deltid.

Waldorfpedagogiken tar tillvara hela människans potential. Både handens arbete, konstnärligt övande och teoretisk kunskap. Vi växer och utvecklas i vår förmåga att skapa och arbeta tillsammans. Var och en av oss bär på en egen gåva. Det vill vi som vuxna se och uppmuntra hos barnen. Växandet sker på barnets villkor och med respekt för vars och ens unika livssituation. Den vuxne befinner sig också dagligen i en lärande situation.

God omvårdnad

God omvårdnad innebär att barnet känner sig välkomnat och omhändertaget hos oss. I omvårdnaden lägger vi stor vikt vid en lugn och trygg rytm. Vi har i början av varje dag en samlingsstund då vi hälsar alla välkomna, äter frukt, leker ringlekar, ramsor och sjunger. Varje dag har sitt välkända innehåll, varierat efter årstid och barnens behov. Maten är av högsta kvalitet. Den är alltid nylagad på plats och vi använder ekologiska produkter och även biodynamiska när det är möjligt. Vi anpassar kosten efter barnets individuella behov o även så långt det är möjligt efter föräldrars ideologi och önskemål. Vi lägger också stor vikt vid trevnaden runt matbordet. Efter maten har alla barnen vilostund. Barnen sover eller vilar på sina fällar inne eller ute under tak. De äldsta barnen kan efter behov även ha en massagestund eller lyssna till en saga.

Vår ambition är att det är samma vuxna som jobbar med barnen och att även vikarierna är personer som återkommer och är bekanta med barnen för att skapa en grundtrygghet. Vi har små barngrupper vilket gör att alla barn kan känna sig sedda och möts utifrån sina individuella behov. Vid våra kollegiemöten, två timmar per vecka, reflekterar vi över något eller några barns situation och diskuterar pedagogiska frågor, så att vi kontinuerligt kan följa barnens utveckling. Vi vinnlägger oss om att se varje barn som unikt och att bemöta varje individ med respekt, oavsett om det är i en trotssituation eller i ett samtal runt matbordet. En tydlig gränssättning med värme, respekt och kärlek bidrar till en trygg uppväxt och som ett stöd till barnet och familjen.

Mål att sträva mot:

- Att ge varje barn möjlighet att i sin takt utvecklas sunt och harmoniskt och känna trygghet och gemenskap i gruppen.
- Att skapa en trygg omgivning
- Att i inskolningsperioden värna om att barnets anknytning till personalen utvecklas på bästa möjliga sätt.
- Att vara trygga, intresserade, varma och kärleksfulla vuxna förebilder som ser varje barn i gruppen så att de får uppleva att de är sedda, omtyckta, behövda och accepterade.
- Att ge barnen möjlighet att uttrycka känslor som t.ex. glädje och nyfikenhet men även ledsenhet, ilska och trots.
- Att föräldrarna känner trygghet då de anförtror sina barn till oss.

Lekmöjligheter

En av pedagogens viktigaste uppgifter är att gestalta barnets omgivning, både mänskligt och materiellt, på ett sådant sätt att barnen får impulser till fri lek. I leken har barnet de allra bästa möjligheterna att utveckla grundläggande egenskaper och kunskaper som är nödvändiga för att stärka barnets identitet och utveckla social förmåga. Leken är en aktivitet där barnets inre dominerar över yttervärlden. Det som barnet upplever och erfar i omgivningen, provas och övas i leken och blir på så sätt till kunskap för barnet. Leken är av stor vikt för barnen.

Waldorfbarnträdgården Regnbågen erbjuder en rikedom av lekmöjligheter. Leken anser vi vara barnens "kungsväg" in i livet och ett viktigt arbete under barnets sju första år för att lära känna sig själv, andra och livets förutsättningar. Vi erbjuder fri lek både ute och inne, rollekar och ensamlekar, bygglekar, vuxenledda ringlekar och sång- och danslekar.

Eurytmi är en särskilt utvecklad rörelsekonst som finns som ett eget ämne i waldorfskolan. Den pedagogiska eurytmin följer barnets sensomotoriska och psykologiska utveckling genom waldorfpedagogikens tolvåriga läroplan, dvs. från barnets tandömsning till artonårsåldern. Det finns även pedagogisk eurytmi för yngre barn som närmast kan beskrivas som en rörelselek. Vi erbjuder i mån av möjlighet eurytmi för de äldre barnen med en skolad eurytmist.

Mål att sträva mot

- Att vi ger barnen tid och förutsättningar till långvarig lek utan avbrott.
- Att barnen i utomhusleken får uppleva de fyra elementen jord, vind, vatten och eld.
- Att leken blir variationsrik genom att barnen själva styr sin lek.
- Att leken aldrig får bli fastlåst utan måste vara barnens egen lek utan att vara styrd av de vuxnas föreställningar. Det är viktigt att låta barnens fantasi flöda fritt och inte förneka eller begränsa deras värld.
- Att materialet vi använder är av naturmaterial och mycket enkelt.
- Att materialet ska stimulera till fritt skapande och gå att förvandla till det man behöver för stunden, detta är mycket viktigt.
- Att vi värnar om leken så att den får den allra bästa grogrunden.
- Att visa på processer i vardagen, samt utförandet av vardagliga sysslor och genom det stimulera till efterhärming och lek.

Pedagogisk verksamhet/lärandet på barnträdgården

Den pedagogiska verksamheten på barnträdgården hämtar sin inspiration från den antroposofiska människokunskapen och vuxnas dagliga kunskapande i mötet med barnen. Pedagogiken under de första 7 åren är intimt sammanbundet med barnets utveckling under de två följande 7-årsperioderna och waldorfskolans 12-åriga läroplan. Vi skall vara ett komplement till familjen och ge barnet en stadig grund i livet.

Vi har som målsättning att anpassa waldorfpedagogiken och sätta in den i ett sammanhang så den passar oss, vår barngrupp och våra yttre och inre förutsättningar. Barnet lär sig genom efterhärmsning och vi vill att barnet ska bli delaktigt i olika processer, det är en handlandets pedagogik snarare än en förklarande pedagogik. Vi vill ge barnet möjlighet att delta i samt följa långvariga processer i vardagen. Alla handlingar på väg mot ett mål är lika viktiga. Att de sker i lugn och ro ger barnen tid att förbinda sig med vardagslivet och känna sig förtrogen med det. Rytmerna i verksamheten gör att barnet känner igen sig och vet vad som ska ske. Detta skapar förväntningar inför årstidsväxlingar och inför varje dags egna speciella karaktär. Varje dag har sin syssla men ändå samma välkända rytm som övriga dagar.

Mål att sträva mot:

- Att anpassa waldorfpedagogiken och sätta in den i vårt sammanhang.
- Att barnet känner trygghet och är harmoniskt.
- Att barnet uttrycker glädje och nyfikenhet.
- Att barnet utvecklas sunt: fysiskt, motoriskt, känslomässigt samt kognitivt.

Barnet och miljön

Omvärlden bör möta barnet på ett sådant sätt att barnet präglas av goda sinnesupplevelser och inte behöver avskärma och skydda sig. Vi eftersträvar ett naturligt och enkelt förhållningssätt i den pedagogiska miljön som skall vara lätt för barnet att ta till sig. Material och miljö är därför av stor betydelse i barntädgården. Vi vill ge barnen möjligheter att utveckla sin egen kreativitet genom att inte ge dem alltför färdiga leksaker. Klossar, stenar, tygskynken, garner, trä m.m. blir verktyg i barnens eget skapande. Vi använder oss av naturmaterial eftersom det talar till barnets alla sinnen på ett kvalitativt sätt.

Den inre miljön ska vara rofylld och omsorgsfullt utformad i milda lasyrfärger, textilier i milda färger, stämningsfull belysning och möbler i naturmaterial ger ett lugnande hölje kring barnen.

Den yttre miljön ska vara trygg och inspirera till egna lekar och aktiviteter. Förutom den egna gården så besöker vi regelbundet naturområden i den nära omgivningen och ibland gör vi längre utflykter tillsammans med föräldrarna. Barnen är med och deltar i de vardagsnära sysslorna som hör till livet på barntädgården. På det sättet lär sig barnen ta hand om lokalerna, medmänniskorna, sakerna och naturen i vår omgivning.

Mål att sträva mot

- Att hela tiden utveckla det miljömässiga tänkandet på förskolan.
- Att miljön för barnen ska vara trygg, ombonad och inspirerande.
- Att barnen utvecklar vilja att värna och vårda sin omgivning.

Rum för fantasi och egen kraft

De första åren i barnets liv präglas av efterhärming, rytm och rörelse. Barnet lär sig genom att vuxna är goda förebilder. Barnet härmar och växer i egen takt in i kroppen och handens arbete tillsammans med andra. "Som de vuxna gör, så vill jag också göra." I en helande veckorytm målar vi, bakar, städar, sjunger, leker och går på äventyr och utflykt tillsammans. Den stora årsrytmen ger oss klanger, färger och övergripande teman som färgar av sig på veckorytmen och de dagliga aktiviteterna. På så sätt upplever sig barnet buret av rytmer och blir trygg av att känna igen sig i återkommande aktiviteter. Barnet kan satsa sina krafter på att växa och utveckla sig själv och det dagliga livets nödvändigheter vävs in i barnens lek.

Mål att sträva mot:

- Att gestalta ett socialt sammanhang som ger trygg grogrund för varje barns unika växande.
- Att barnen utvecklar kreativitet, idérikedom och uppfinningsförmåga.
- Att barnen utvecklar självförtroende och känner sig trygga i sig själva.

Samarbete med hemmet

Att de vuxna runt barnet har ett gott samarbete är naturligtvis viktigt för barnet på flera sätt. Vi strävar efter ett nära samarbete med föräldrar men även mor- och farföräldrar och andra för barnet viktiga vuxna som skall ha möjlighet att känna sig delaktiga i barnets dagliga liv.

Tillsammans väver vi ett nät som bär barnet och ger trygghet. Samarbetet med hemmet vill vi främja och stöda med en god dialog, hembesök, regelbundna föräldraträffar, tydlig information, talkotillfällen, föräldrautbildning, enskilda samtal och, inte minst, entusiasm och uppmuntran. Föräldrarna ger ett viktigt bidrag till barnets dagliga miljö på barnträdgården genom den omsorgsfulla veckostädningen. Hela familjen har också möjlighet att delta i flera av årstidsfesterna som hålls under året.

Flera gånger i året håller vi utbildningstillfällen för föräldrarna om waldorfpedagogiken så de får en inblick i och smaka på vad vi gör med barnen på dagarna.

Mål att sträva mot:

- Att barnträdgården blir en mötesplats där gemenskap uppstår mellan barnen, mellan barn och föräldrar och mellan de olika familjerna
- Att föräldrarna lär känna waldorfpedagogikens grunder, så att en helhet skapas kring barnen
- Att föräldrarna får veta på vilka sätt de har möjlighet till inflytande i verksamheten, såsom olika aktivitetsgrupper och styrelsearbete
- Att det förekommer regelbundna föräldramöten och föräldrasamtal varje termin

Allsidig utveckling

Det är viktigt att barnen lär sig att fungera i samspel med andra barn och vuxna. Vistelsen i barnträdgården är den första platsen utanför hemmet där barnet helt på egen hand ska samspela med andra. Förskolans uppgift är att ge barnet en lustfylld upplevelse av gruppgemenskapen, en god självbild, samt att visa på vägar att lösa problem och konflikter. På waldorfbarnträdgården Regnbågen strävar vi efter att tillsammans med föräldrarna se, stöda och följa upp varje barns individuella utveckling ur olika aspekter. Varje barn har sina gåvor och förmågor och varje barn har sina trösklar att stiga över. Att främja en allsidig utveckling hos barnet handlar för oss om att vara vakna inför barnet egna steg vidare i livet och att stöda dem så mångsidigt som möjligt i vardagen. Verksamheten erbjuder en mångfald av situationer där barnets olika sidor kommer till uttryck både enskilt och i grupp. Vi vuxna speglar barnet genom kollegiala samtal, föräldrasamtal och i barnets egen interaktion med sin omgivning. Vid behov, om möjligt och i samråd med föräldrar tar vi även hjälp av specialkompetens utifrån.

Mål att sträva mot:

- Att barnen utvecklar en positiv självbild.
- Att barnet uttrycker känslor, t.ex. glädje, sorg och nyfikenhet.
- Att genom sånger, lekar, rim och ramsor väcka glädje och upptäckariver hos barnet samt uppleva den sociala gemenskap som uppstår när man gör saker tillsammans i grupp.
- Att barnet utvecklar förmåga att lyssna till andra.
- Att barnet utvecklar respekt för andra människor.
- Att barnet utvecklar självkänsla, kreativitet, idériakedom och uppfinningsförmåga.
- Att barnet utvecklar en respekt för allt levande och omsorg för sin närmiljö.
- Att barnet utvecklar öppenhet, solidaritet och ansvarsförmåga.

Språk

Under de första sju åren grundlägger barnet sin förmåga att kommunicera med hjälp av språket. Barnet övar på att sätta ord på sin inre värld så att yttervärlden kan förstå och ta emot upplevelsen. Waldorfbarnträdgården arbetar mycket medvetet med att ge varje barn ett rikt och nyanserat språk samt mod till att uttrycka sig. Barnträdgårdslärarens roll som förebild för barnet är central. Pedagogerna strävar efter att vårda sitt språk i samtal med både barn och vuxna. Genom det rika sagoberättandet i barnträdgården kommer barnen i daglig kontakt med ett rytmiskt, musikaliskt och bildrikt språk. Eftersom sagan berättas under flera dagar i följd, kan barnet ta språket till sig samtidigt som det skapar sina egna inre bilder. Barnets starka inlevelse i sagans språk visar sig när de själva leker, gör egna dockspel eller berättar egna små sagor. Inlevelsen kommer också tydligt fram när barnen ibland är med och agerar i sagan. Det kan ske i form av en enkel "dramatisering" av en saga som är välkänd för barnen. Pedagog och barn "gör" sagan tillsammans som en gemensam upplevelse, som en gemensam rolllek.

I sagorna finns ofta upprepningar, ordlekar och ramsor som väcker glädje och språklig nyfikenhet hos barnet. Denna språkkvalitet kommer också fram under den gemensamma samlingen med rim, ramsor och sånger. Språket förbinds med rörelser och rytm och går på så sätt in i hela kroppen.

Mål att sträva mot:

- Att barnet utvecklar förmåga och vilja att uttrycka sina egna tankar och känslor genom talet.
- Att barnet utvecklar förmåga att lyssna på andra.
- Att barnet utvecklar förmåga att förstå andras känslor, tankar och uttryckssätt.
- Att barnet utvecklar en nyfikenhet på språket.
- Att barnet får en grund för att utveckla ett rikt och nyanserat språk.

Vi kan bidra genom:

- Det rikliga sagoberättandet, där barnen kommer i daglig kontakt med ett rytmiskt, musikaliskt och bildrikt spark.
- Eurytmi där språket förbinds med rörelser och rytm och går på så sätt in i hela kroppen.
- Drama.
- Rim, ramsor, sång och sånglekar.
- Pedagogens centrala roll som förebild. Pedagogerna strävar efter att vårda sitt språk i samtal både med barn och vuxna.
- Fri lek.

Rörelse, motorik

För det lilla barnet är rörelseutvecklingen intensiv. Det lilla spädbarnet lär känna sin egen kropp genom egenrörelser och andras beröring. När barnet börjar krypa och sedan att gå tar det omgivningen i besittning med hjälp av sin rörelse och tillägnar sig på så sätt en förmåga till rumsorientering. Rörelsen är av stor betydelse för den starka utveckling som sker av kroppens organ under barnets första sju år. Den motoriska utvecklingen är också av grundläggande betydelse för förmåga till perception och omvärldsuppfattning. Barn som får rika möjligheter att röra sig och utveckla motoriska färdigheter kan lära sig att behärska sin kropp, finna sina egna gränser och erhålla ett naturligt förhållande till omvärlden, vilket är betydelsefullt för mod och självkänsla.

I den fria leken finns ovärderliga tillfällen för barnet att i sin egen takt öva sin motorik och ta tag i nya utmaningar. Vi strävar efter att planera inne- och utemiljön på så sätt att barnen stimuleras till att leka rörliga lekar och utveckla sin motoriska skicklighet i egen takt. Rörelsen stimuleras också i gemensamma aktiviteter, t.ex. skogsutflykter, oavsett väderlek, ger rika möjligheter till rörelseutveckling.

Den gemensamma samlingsstunden varje dag i barnträdgården består till stor del av sånger, rim och ramsor som förs i form av glada och roliga rörelselekar som barnen inspireras av.

Mål att sträva mot:

- Att barnet får möjlighet till att utvecklas sunt – fysiskt, motoriskt, känslomässigt samt Kognitivt.
- Att barnet utvecklar lust och mod till fysisk aktivitet.
- Att barnet i sin egen takt ökar sin motoriska skicklighet.
- Att barnet utvecklar kroppsmedvetenhet och god självkänsla.

Vi kan bidra genom att:

- Se till att barnen dagligen får vistas utomhus under en längre sammanhängande tid, med många tillfällen till stimulerande och utvecklande lek och rörelse.
- Inomhus skapa tid och rum för rörliga lekar, t.ex. där stora kojbyggen ingår.
- Väcka barnens lust att röra sig till sång, musik, rim och ramsor.
- Göra lekar tillsammans där varje barn kan agera utifrån sina förutsättningar.
- Regelbundet göra utflykter i naturen, anpassade till årstiden.

Skolförberedande verksamhet

De bästa förutsättningarna för en god skolstart får barnet genom att leka, leka och åter leka. Vi får inte i vår iver att "förbereda" barnet för skolan ta över en del av skolans uppgifter. Barnets första uppgift är att villkorslöst genom leken upptäcka världen. Om vi börjar fråga efter prestation alltför tidigt släcker vi barnets eld dvs. barnets entusiasm och iver att upptäcka nya världar. Däremot ska vi ställa rimliga krav på barnet i relation till ålder och förmåga att gradvis ta mer ansvar för sin situation och sina handlingar.

En god kontakt med skolan där barnet börjar i första klass är av största vikt så att barnet upplever att vägen till skolan är som en bro som känns lite pirrig men ändå stadig att gå på. Sista året präglas av att vara äldst i barngruppen med särskilda uppgifter och utmaningar lämpliga för åldern.

Förundervisningen på waldorfbarnträdgården Regnbågen ingår dels som en integrerad del i den vanliga verksamheten och dels som skild verksamhet.

De blivande skolbarnen:

- Får gradvis ta mer ansvar och utveckla en större förmåga till att reflektera och fundera.
- Erbjuds fler aktiviteter och utmaningar, både grovmotoriskt, finmotoriskt och socialt, såsom flöjtspel, att tälja, mer avancerade lekar och ringlekar/danser.
- Deltar i högre utsträckning i vissa vardagliga hushållssysslor, vattna blommor, duka, sopa, stryka m.m.
- Förväntas fortsätta ett handarbete under en längre tid.
- Hjälper vid behov de mindre barnen med enklare uppgifter.
- Uppmuntras och ges utrymme till mer komplicerade rollekar.
- Lyssnar på längre och mer avancerade klassiska sagor, kan även göra enkla dockspel Själva.
- Bjuds in i språk- och rörelserytmen med mer krävande rim, ramsor, sånger, sång-, klapp- och danslekar.

Mål för vår skolförberedande verksamhet:

- Att sexåringen leker och får jobba med kroppen på olika sätt, därmed utvecklas motorik,

förmåga till socialt samspel, språklig förmåga, kreativitet och självkänsla.

- Att sexåringen får känna stolthet över att vara förebild för de yngre barnen.
- Att sexåringen med glädje tar sig an vissa ansvarsuppgifter.
- Att sexåringens nyfikenhet och lust att lära fördjupas.
- Att sexåringen med trygghet och stark självkänsla kan gå vidare till skolan.

Religiös och etisk fostran

Verksamheten vid waldorfbarnträdgården Regnbågen är konfessionsfri och öppen för barn och familjer från alla trosriktningar. Våra etiska grundvärderingar utgår ifrån en humanistisk livshållning och villkorslös kärlek. I vårt arbete utgår vi ifrån att människan och världen är något mer än bara materia. Vi kommer alla någonstans ifrån och vi är alla på väg någonstans. Vi vill i den dagliga verksamheten förmedla en stilla förundran inför sammanhang i livet och livet självt som en värdefull gåva. Förmåga till empati, ärlighet och rena känslor är eftersträevansvärda i ett socialt sammanhang. Som förebilder som ständigt övar kan vi uppmuntra till att ta ställning för varandra och att inte värja oss för de, ibland, svåra valen.

Barn med särskilda behov

Många barn idag har olika särskilda behov. I de fall där vi i kollegiet själva eller tillsammans med föräldrarna gör bedömningen att något barn är i behov av särskilt stöd och specialkompetens, begär kollegiet i samarbete med föräldrarna hjälp från barnets respektive hemkommun eller annan specialist så att barnets behov av hjälp tillgodoses. Vi kan även vid behov söka hjälp av annan specialkompetens som erfodras samt av eurytmi, målningsterapi eller annan antroposofisk läkekonst. Vi har en kurator som vid behov kan hjälpa och stöda barnen och familjerna.

Kollegiearbetet

En gång per vecka hålls kollegium. Vi strävar efter att våra kollegiemöten ska innehålla konstnärligt övande, studium samt en praktisk och informativ del. Under mötet finns också tid för att fika samt för möte mellan kollegorna som människor.

Genom det konstnärliga övandet stärker vi livskrafterna hos den enskilde, en sida av vår personalvård. Det konstnärliga övandet utbildar känslan hos människan. Ett gemensamt studium av waldorfpedagogiken är nödvändigt för att föra ett aktuellt waldorfpedagogiskt samtal. Studiet utbildar tanken hos människan. En stund på kollegiemötet är till för information och planering och för att förankra och delegera arbetsuppgifter och beslut. Informationsdelen utbildar viljan hos människan. Det är viktigt att alla ges möjlighet att fortlöpande utbilda sig inom pedagogiken.

Mål för kollegiearbetet:

- Vi strävar efter att den vuxne alltid är i ett konstnärligt övande.
- Vi strävar efter att alltid studera någon text om waldorfpedagogik gemensamt på kollegiemötena.
- Vi strävar efter att hela kollegiet ska känna delaktighet samt att var och en tar och ges möjlighet att ta ansvar för verksamheten.
- Vi strävar efter en övergripande plan för hela verksamheten i fortbildningsfrågan och att vi tillsammans utvecklas inom waldorfpedagogiken.

Kvalitetsarbete

Vår arbetsplan följer läsåret. Den revideras årligen i början av höstterminen och utvärderas i slutet av vårterminen.

En verksamhetsberättelse görs också som följer vårt budgetår.

Vi dokumenterar föräldrasamtal och vi upprättar vid behov åtgärdsprogram för enskilda barn.

Vi har dokumenterade utvecklingssamtal med medarbetarna en gång per år.

Samtliga möten i kollegiet och föräldramöten protokollförs och verksamheten utvärderas fortlöpande under året.

Mål att sträva mot:

- Att verksamheten ska hålla hög kvalitet såväl waldorfpedagogiskt som allmänt.
- Att verksamheten hela tiden på ett konstruktivt sätt och för barnens bästa ska granskas, utvärderas och utvecklas av medarbetare, föräldrar, styrelse och myndigheter.

Miljön

Vi strävar efter en så miljövänlig hållning som möjligt både inomhus och utomhus. Vi använder i första hand naturmaterial och vi lagar och återanvänder så mycket som möjligt. Vi undviker kemiska rengöringsmedel så långt det är möjligt och vi sopsorterar. Vi strävar också efter att alltid använda ekologiska och närodlade produkter i den mat som lagas och serveras på barnträdgården. Den pedagogiska verksamheten i barnträdgården följer årstiden. Det hjälper barnet att få en praktisk och naturlig relation och känsla för kretsloppet i naturen som vi ser som viktigt för förståelsen för varför vi skall värna miljön omkring oss. Vår köksträdgårdsodling som barnen deltar aktivt i, från jord till bord är ett exempel på vårt pedagogiska arbete med årstidloppet och känslan för naturens kretslopp.

Mål att sträva mot:

- Vi gör på ett naturligt sätt praktiskt barnen delaktiga i miljöarbetet genom att visa omsorg om materialen vi använder, i hur vi tar hand om naturen, hur vi förhåller oss till djuren och hur vi tar hand om vårt avfall.
- Vi strävar hela tiden efter att utveckla det miljömässiga tänkandet.

Jomala, Augusti 2021



Barnhälsoplan

**FÖR WALDORFBARNTRÄDGÅRDEN REGNBÅGEN
2021-2022**

Datum: 1.9.2021

Waldorf Åland r.f.

Innehåll

Inledning.....	2
1 Syftet med barn- och elevhälsa	3
2 Barn- och elevhälsogrupp	4
3 Rätt till barn- och elevhälsa	5
3.1 Kontakt till barn- och elevhälsa	5
3.2 Behandling av enskilda barn- och elevhälsoärenden	5
3.3 Elevhälsa i samband med disciplinära åtgärder.....	6
4 Barn- och elevhälsotjänster	7
5 Samarbete inom barn- och elevhälsa	9
5.1 Samarbete med utomstående.....	9
5.2 Samarbete med barnet/eleven och deras vårdnadshavare	9
5.3 Samarbete gällande stöd för lärande och skolgång	10
6 Sekretess inom barn- och elevhälsan	11
6.1 Utarbetande och förvaring av barn/elevhälsojournaler.....	11
7 Utvärdering och uppföljning av barn- och elevhälsan	12

Inledning

Barn- och elevhälsa är en viktig del av barnomsorg och grundskola. Barnet och eleven har rätt till en trygg pedagogisk miljö. Det innebär såväl fysisk och psykisk som social trygghet. Målsättningen med barn- och elevhälsan är att skapa grundförutsättningar för barnets/elevens lärande, en frisk och trygg lärmiljö, skydda den psykiska hälsan och förebygga utslagning samt främja välbefinnandet inom hela barnomsorgs- och skolgemenskapen.

Planen för barn- och elevhälsan baserar sig på LL om barnomsorg och grundskola (2020:32, LBG). Syftet med planen är att beskriva hur barn/elevhälsan ska genomföras, utvärderas och utvecklas. Barn- och elevhälsoplanen för barnomsorgsenheten/grundskolan ska tas med i välfärdsplanen för barn och unga (enligt tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen 2008:97).

I uppgörandet av denna plan medverkade:

Planen har framtagits av föreståndaren i samarbete med övriga kollegor i verksamheten.

1 Syftet med barn- och elevhälsa

Barn- och elevhälsa innebär att främja och upprätthålla barn och elevers utveckling och lärande, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande. Målet är att arbeta förebyggande och att säkerställa tidigt stöd för dem som behöver det samt att upprätthålla en barn- och elevhälsa som stödjer hela verksamheten. Utöver det har barnen och eleverna också lagstadgad rätt till individuella barn- och elevhälsotjänster. I barn- och elevhälsan ingår också att se till verksamhetens handlingsförmåga i problem-, olycksfall- och krissituationer. Det är viktigt att målen för den gemensamma barn- och elevhälsan syns i all verksamhet i barnomsorgsenheten/grundskolan och i verksamhetsmiljön.

Arbetet inom barn- och elevhälsan grundar sig på konfidentialitet och ett respektfullt förhållningssätt till barnet, eleven och vårdnadshavaren samt på att stödja delaktighet.

Planen för barn och elevhälsa ska uppdateras årligen.

Det uppskattade behovet av barn -och elevhälsotjänster under läsåret XX:

Vid uppskattningen av behovet av barn- och elevhälsa beaktas bland annat:

- Kognitiva svårigheter, sociala svårigheter, språkstörning, risk för mobbning, psykisk ohälsa.

Det uppskattade antalet barn i behov av specialpedagogiskt eller mångprofessionellt stöd inom barnomsorgen är:

- 2 barn beräknas vara i behov av specialpedagogiskt stöd
- 0-1 barn beräknas vara i behov av mångprofessionellt stöd
- 0-1 barn beräknas vara i behov av en assistent eller extra personalresurs i barngruppen

2 Barn- och elevhälsogrupp

Barnomsorgsenhetens/grundskolans barn/elevhälsogrupp ansvarar för planeringen, utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av barn/elevhälsan. I gruppen behandlas ärenden på ett allmänt och gemensamt plan men även frågor som berör enskilda barn/elever. Barn- och elevhälsogruppen samarbetar med den pedagogiska personalen i ärenden som gäller utredning av stödbehovet av specialpedagogiskt och mångprofessionellt stöd enligt 19–20 § i del III i LBG.

Barnomsorgens barnhälsogrupp leds av daghemsföreståndaren och grundskolans elevhälsogrupp leds av skolans föreståndare/rektor.

Till barnomsorgsenhetens/grundskolans barn/elevhälsogrupp kan ingå:

- lärare/lärare i småbarnspedagogik
- kurator
- psykolog
- skolhälsovårdare
- speciallärare/speciallärare i barnomsorg
- elevhandledare
- socialarbetare

Vid behov kan gruppen bjuda in elever, vårdnadshavare, barnomsorgens/grundskolans personal och andra sakkunniga/berörda beroende på ärendet som behandlas. Personal inom barn/elevhälsan kan konsultera samarbetspartners i frågor som berör enskilda elever, till exempel barnskyddet, den specialiserade sjukvården eller polisen.

Beskrivning av barn/elevhälsogruppen:

Barnhälsogruppen består av den pedagogiska personalen, dvs lärarna i barnomsorg och barnskötarna i verksamheten ("Lilla barnhälsogruppen"). Vid behov kallas verksamhetens kurator, speciallärare och/eller psykolog in till barnhälsogruppens möten ("Stora barnhälsogruppen").

Rutiner kring mötena:

- Vid varje möte skrivs ett protokoll. Protokollen förvaras i en mapp, vilken är tillgänglig endast för barnhälsogruppen.
- "Lilla barnhälsogruppen" träffas en gång per månad eller enligt överenskommelse.
- "Stora barnhälsogruppen" träffas enligt överenskommelse.
- Daghemsföreståndaren är ansvarig för planering av mötena.
- I slutet av varje verksamhetsår gör gruppmedlemmarna en utvärdering av årets arbete.

3 Rätt till barn- och elevhälsa

3.1 Kontakt till barn- och elevhälsa

Ett barn/en elev ska ha möjlighet till ett personligt samtal med någon från barn-/elevhälsan senast den sjunde arbetsdagen efter att barnet/eleven eller vårdnadshavaren bett om det. I brådskande fall ska möjlighet till ett samtal ges senast nästa arbetsdag. Ett barn eller en elev kan hänvisas till barn- och elevhälsans tjänster på eget initiativ eller på initiativ av en vårdnadshavare, lärare, representant inom elevhälsa eller annan person men insikt i barnens/elevens situation.

Personal inom barn-/elevhälsan stödjer barnet/eleven, och deras familjer genom att träffa barnet/eleven, erbjuda rådgivning och handledning till familjerna, konsultera barnomsorgsenhetens/grundskolans personal och delta i barn- och elevhälsoarbete som främjar välbefinnandet för grupperna/klasserna och hela enhetens/skolans gemenskap. Barn- och elevhälsan sam-arbetar med socialvården och hälso- och sjukvården och kan vid behov hänvisa barn/elever vidare för ytterligare stöd.

Rutiner för kontakt till barn-/elevhälsan:

Vårdnadshavaren kontakter i första hand sitt barns lärare i barnomsorg.

Läraren i barnomsorg kontakter daghemmets föreståndare som lägger in ärendet på listan för följande barnhälsomöte.

Vid personalens oro för ett barn kontakter läraren i barnomsorg i första hand vårdnadshavare och ber om medgivande till att ärendet förs vidare till barnhälsogruppen. Läraren meddelar sedan ärendet till föreståndaren.

3.2 Behandling av enskilda barn- och elevhälsoärenden

Vid behandlingen av ett ärende som gäller ett enskilt barn/elev eller en grupp av barn/elever ska bestämmelserna om barnens och elevernas samt deras vårdnadshavares ställning inom elevhälsan beaktas (12 §, del IV), i det fall enskilda barn eller elever kan identifieras. En medlem i barn- och elevhälsogruppen får inte använda de sekretessbelagda uppgifter som han eller hon får tillgång till som medlem i gruppen för något annat ändamål än barn- och elevhälsa

Enskilda barn-/elevärenden kan innebära ordnande av vård, specialdiet eller medicinering som krävs på grund av barnets/elevens sjukdom. I barnomsorgsenheterna/grundskolorna ordnas den vård, specialkost eller medicinering som vården av ett barns/en elevs sjukdom förutsätter. Den vårdande instansen ansvarar tillsammans med vårdnadshavaren för att ordna den vård och medicinering i skolan som behövs för vården av elevens sjukdom.

Rutiner för enskilda barn-/elevhälsoärenden

Rutiner för enskilda barnhälsoärenden:

- Vi samarbetar med vårdnadshavare för att hitta den bästa lösningen för barnet.
- Då det gäller ordnandet av specialkost samarbetar vårdnadshavare med vår husmor/kock.
- Vårdnadshavare samarbetar med vår personal för att ordna vård och medicinering som behövs för vård av barns sjukdom.

3.3 Elevhälsa i samband med disciplinära åtgärder

Skolan ska se till att nödvändig elevhälsa ordnas för en elev som påförts disciplinär åtgärd eller avstängts för viss tid (71–72 §, del III i LBG). Elevhälsotjänster i samband med disciplinära åtgärder ska beskrivas i den skolverksamhetsplanen för fostrande samtal och disciplinära åtgärder.

4 Barn- och elevhälsotjänster

Barn- och elevhälsans tjänster omfattar psykolog- och kuratorstjänster, stöd för barns och elevers utveckling och lärande, samt rådgivningstjänster för barn under läropliktsåldern och skolhälsovård för elever i grundskolan.

Kuratorn är en expert inom socialsektorn som arbetar i barnomsorgen/grundskolan. Arbetet innefattar att ta upp utmaningar i anslutning till elevernas skolgång och välbefinnande och bedöma behovet av psykosocialt stöd. Kuratorn erbjuder barnet/eleven och deras närstående stöd för och råd om till exempel barnets/elevens beteende, sociala relationer, känslolivet, familjesituationen och fritiden. Vid behov begär kuratorn stöd av andra parter för barnet/eleven och vårdnadshavaren, eller rekommenderar tjänster utanför barnomsorgen/grundskolan. Kurator har inte krav på journalföring.

Information om enhetens kuratorstjänster:

Vår kurator kan vid oro kontaktas av lärare i barnomsorg, av vårdnadshavare eller av barnhälsogruppen. Kuratorn finns tillgänglig vid behov. Kuratorn nås via telefon eller mejl.

I den nya barnomsorgs- och grundskolelagen finns riktlinjer gällande hur och när barn och vårdnadshavare ska kunna få kontakt med kurator. I akuta fall gäller en arbetsdag och i övrigt gäller sju arbetsdagar.

I kurators uppgifter finns också handledning till vårdnadshavare, barn och lärare.

Psykologen fungerar som expert inom psykologi i barnomsorgen/grundskolan och hämtar psykologiskt kunnande till verksamhetens vardag genom att erbjuda utvärderings-, konsultations- och rådgivningstjänster. Psykologens arbete omfattar utveckling, inlärningssvårigheter, problem med uppmärksamheten eller skolarbetet, eller problem med känslolivet. Målet är att ge eleverna, vårdnadshavarna och pedagogerna mera kunskap och en bättre helhetsuppfattning om situationen och att hjälpa dem att planera och verkställa behövliga stödåtgärder. Psykolog har krav på journalföring i enlighet med lagen om klient- och patient.

Information om enhetens psykologtjänster:

Psykolog anlitas vid behov för utredningar, rådgivning eller stöd till personal och föräldrar om stödåtgärder.

Övrig personal inom enheten kan ha olika roller för att främja barnomsorgens/skolans trygghet och det allmänna välbefinnandet. Samarbetet mellan den övriga personalen och barn-/elevhälsogrupp och pedagogisk personal är avgörande för att skapa en fungerande verksamhet. För ett gott samarbete behöver det finnas rutiner och tydlig ansvarsfördelning.

Beskrivning av den övriga personalens roll inom barn-elevhälsan

All pedagogisk personal har ett ansvar att se till barnets bästa.

5 Samarbete inom barn- och elevhälsa

5.1 Samarbete med utomstående

Verksamheten inom barn- och elevhälsan genomförs som ett sektorsövergripande samarbete mellan huvudmannen för barnomsorgen och grundskolan, Ålands hälso- och sjukvård, socialväsendet samt vid behov andra samarbetspartner

5.2 Samarbete med barnet/eleven och deras vårdnadshavare

Barnet/ eleven och vårdnadshavaren, inklusive hemundervisade elever och deras vårdnadshavare, ska årligen informeras om elevhälsotjänster som finns att tillgå och anvisas om hur man kan anlita dem. Barnet/eleven och vårdnadshavaren ska få vara delaktiga i elevhälsans arbete. Kunskap om hur barn-/elevhälsan jobbar sänker tröskel för att ta kontakt då det uppstår behov för det.

Barn- och elevhälsans insatser genomförs i samverkan med barnet/eleven och hans eller hennes vårdnadshavare. Barnets/elevens egna önskemål och åsikter ska i enlighet med hans eller hennes ålder, mognad och övriga personliga förutsättningar beaktas i åtgärder och avgöranden som gäller honom eller henne. När barn- och elevhälsogruppen behandlar ett enskilt barn- och elevhälsoärende ska behandlingen grunda sig på barnets eller elevens samtycke, eller om han eller hon inte har förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke, på vårdnadshavarens samtycke. Ett barn eller en elev får med hänsyn till sin ålder, mognad och övriga personliga förutsättningar samt sakens natur, av vägande skäl förbjuda att hans eller hennes vårdnadshavare deltar i behandlingen av ett barn- eller elevhälsoärende och förbjuda att sekretessbelagda elevhälsouppgifter som gäller honom eller henne lämnas ut till vårdnadshavaren, om detta inte klart strider mot barnets eller elevens intresse. Vårdnadshavaren har inte rätt att förbjuda en minderårig att använda elevhälsotjänster.

Barn/elever och vårdnadshavare ska informeras om och ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av barn- och elevhälsan tillsammans med barnomsorgsenhetens/grundskolans barn/elevhälsogrupp. Då det gäller individuellt riktad barn/elevhälsa inleds samarbetet med barnet/eleven och vårdnadshavarna genast då det uppstår oro, och man planerar och utvärderar stödet tillsammans med dem. Barn/elever, vårdnadshavare och samarbetspartner informeras om principerna och praxis för elevhälsan bland annat på elevhälsogruppens möten, föräldrakvällar och i verksamheten/klasserna. Barn- och elevhälsoplanen publiceras på kommunens/enhetens/skolans webbsidor och vårdnadshavarna har möjlighet att ge respons och idéer för att utveckla barn-och elevhälsan.

Rutiner för delaktighet:

Barnhälsoplanen finns tillgänglig på vår hemsida.

På möten med vårdnadshavare informeras om planen och det finns möjlighet till diskussion.

5.3 Samarbete gällande stöd för lärande och skolgång

Varje barn inom barnomsorgen har enligt sitt behov rätt till stöd för sin utveckling och sitt lärande. Stödet ges som allmänpedagogiskt stöd, specialpedagogiskt stöd och mångprofessionellt stöd.

Specialbarnomsorg ges då barnets behov av stöd är regelbundet och då situationen kräver stöd av speciallärare i barnomsorgen. Specialbarnomsorg ska ges av kommunen i den omfattning som barnet har behov av det. Behovet av specialbarnomsorg utreds av kommunen på begäran av vårdnadshavaren eller av personal i daghemsverksamheten. Utredningen görs av en speciallärare i barnomsorgen i samråd med vårdnadshavarna. Vårdnadshavaren kan inte neka barnet specialpedagogiska åtgärder.

Stöd för lärande och skolgång innefattar lösningar för skolan som helhet, för vissa grupper och för enskilda elever i behov av stöd. Varje elev i grundskolan har rätt till adekvat handledning och stöd. Tidiga insatser för att stöda elevens lärande är viktiga. Eleven ska få tillräckligt stöd genast när behovet uppstår och det är därför viktigt att redan i ett tidigt skede identifiera svårigheter och andra faktorer, både tillfälliga och långvariga, som kan hindra och försvåra skolgång och lärande.

Stödet för elevens lärande och skolgång ordnas på tre olika nivåer - *allmänpedagogiskt, specialpedagogiskt och mångprofessionellt stöd*. Stödbehovet ska regelbundet följas upp och vid behov anpassas genom att stödet ökas eller minskas.

Elevhälsogruppen deltar i behandlingen och beredningen av beslut gällande stöd för lärande och skolgång och bidrar vid behov med handledning och råd till lärare och pedagogisk personal kring hur stödet för lärande kan förverkligas.

Rutiner för samarbete mellan elevhälsa och skolpersonal:

Speciallärare handleder lärare i specialpedagogiska frågor, metoder och modeller.

Barnhälsogruppen kan handleda personalen i frågor gällande barnhälsa.

6 Sekretess inom barn- och elevhälsan

Trots sekretessbestämmelserna har de som deltar i anordnandet och genomförandet av individuellt riktade barn-/elevhälsotjänster rätt att av varandra få och till varandra och till den myndighet som ansvarar för barn-/elevhälsan, lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att de individuella barn-elevhälsotjänsterna ska kunna ordnas och genomföras. De har också rätt att få och till varandra, elevens lärare, rektor/föreståndare och utbildningsanordnaren lämna ut information som är nödvändig för att elevens undervisning ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

Den som lämnar ut information måste överväga om det handlar om information som är nödvändig för att garantera barnets/elevens eller de övriga barnens/elevernas säkerhet. Informationen kan till exempel gälla en sjukdom som barnet/eleven har som måste beaktas i verksamheten. Även om det finns en lagstadgad grund för att lämna ut information är det, med tanke på samarbetet och förtroendet, alltid bäst att informera vårdnadshavaren innan sekretessbelagda uppgifter lämnas ut.

6.1 Utarbetande och förvaring av barn/elevhälsojournaler

Individuella möten inom barn- eller elevhälsan, som omfattas av landskapslagen (1993:61) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter, ska antecknas i en patientjournal och i andra journalhandlingar i enlighet med bestämmelserna i lag (1993:61).

Kuratorer omfattas inte av samma lag och har därmed inte journalföringsplikt.

Rutiner för journalföring och register:

Protokoll från barnhälsogrupperna och individuella planer förvaras digitalt i låsta mappar eller i låsta skåp.

Läkarintyg, utlåtanden, utredningar m.m. förvaras i låsta skåp.

7 Utvärdering och uppföljning av barn- och elevhälsan

Varje barnomsorgsenhet och grundskola ska i planen för barn- och elevhälsa beskriva hur barn- och elevhälsan ska utvärderas och utvecklas. Skolans huvudman ska utvärdera utbildningen och delta i den utvärdering som landskapsregeringen beslutar om. Målsättningen med utvärderingen är att säkerställa att barn- /elevhälsan uppfyller lagen och förbättra förutsättningarna för en trygg verksamhet.

Utvärderingen av barn- och elevhälsan ligger som grund för den uppskattade behovet av elevhälsotjänster.

Barnhälsogruppen utvärderar och utvecklar årligen arbetet gällande barnhälsan.



Jomala kommun
www.jomala.ax

TAXA FÖR PLOGNING AV PRIVATA VÄGAR 2022 för Jomala kommun

Antagen av kommunfullmäktige den xx november 2021 § xx
Ikraftträdande den 15 november 2021

Med privata vägar avses i denna taxa vägvägsnitt mellan allmän väg och vändplaner vid bostadshus och företag inom kommunen. Privat väg kan vara såväl enskild väg gemensam för flera fastigheter som infart till enskild fastighet.

För snöplogning av privata vägar debiteras avgifter i enlighet med denna taxa. Avgifterna i denna taxa anges exklusive mervärdesskatt. Vid debitering tilläggs lagstadgad mervärdesskatt i sådana fall sådan ska debiteras.

1 §

Avgiften baserar sig på vägsträckans längd enligt följande:

0-100 m	78,35 euro	(97,15 euro inkl. moms*)
101-200 m	85,89 euro	(106,50 euro inkl. moms*)
201-500 m	93,31 euro	(115,70 euro inkl. moms*)
Över 500 m	130,71 euro	(162,08 euro inkl. moms*)

* Priserna inklusive moms avser moms om 24 procent.

Vägsträckans längd utgör avståndet från allmän väg till berörd fastighets vändplan.

Såvida fråga är om enskild väg, som är gemensam för flera fastigheter, debiteras dels en avgift av väglaget, eller, om väglag inte finns, av den vägintröskel som anmält om plogningen, enligt det ovanstående, samt dels en särskild avgift av varje fastighetsägare som önskar få sin egen infart plogad, varvid fastighetsägarens avgift är **22,49 euro** (27,89 euro inkl. moms).

2 §

Avgiften för plogningssäsongen ska betalas senast på förfallodagen av de som anmält sig till plogning för ifrågakvarande säsong. För den som betalar därefter höjs avgiften med 50 %.

3 §

Följande regler för plogning av infarter gäller:

- Plogningen utförs bara för fastigheter som inte ligger inom byggnadsplaneområde;
- Kommunen plogar infarter åt kommuninvånare och företag inom kommunen;
- Infart och vändplan ska vara utmärkta med reflekterande plogkäppar och fria från fasta hinder och grenar till en höjd av 4 m och till en bredd av 3 meter.
- Vändplan plogas så att det går att vända en personbil på denna;
- Vid snöfall nattetid eftersträvas att plogningen är färdigställd kl. 07.00. I övrigt utförs plogning vid behov därav enligt direktiv som utfärdas av tekniska chefen.

4 §

Frågor i anslutning till denna taxa avgörs av kommunstyrelsen.

Hänvisning

Samtliga åländska kommuner

Kontaktperson
Max Andersson

Ärende

Begäran om synpunkter om den kommunala lagstiftningen

Den 21 december 2020 beslöt landskapsregeringen att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att föreslå en modernisering av kommunallagen. Arbetet har nu inletts och arbetsgruppen vill därför ta del av era synpunkter om den kommunala lagstiftningen i allmänt och om följande frågor i synnerhet. Ni ombeds därför senast den 31 oktober föra fram det som ni anser behöver utredas inför beredningen av en ny kommunallag, alternativt justeras i en kommande kommunallag.

Vi önskar därtill att ni särskilt för fram om det finns något som behöver justeras i fråga om den kommunala lagstiftningen inom följande områden:

- Ansvarsfördelningen mellan landskapet och kommunerna vad gäller markarbete/planering
- Avlyftande av kommunala uppgifter
- Reglering av kommunernas agerande på marknaden
- Frågan om en person ska eller inte ska kunna sitta både i fullmäktige och styrelse
- Sektionsmodell och kommundelsnämnder
- Övriga kommentarer

Viceanträd

Harry Jansson

Rättssakkunnig

Max Andersson

SÖDRA ÅLANDS

HÖGSTADIEDISTRIKT

Förbundsfullmäktige

KALLELSE

I stöd av 7 § Förvaltningsstadga för Södra Ålands Högstadiedistrikt kallas härmed förbundsfullmäktige till sammanträde i Kyrkby högstadieskola, torsdagen den 30 september kl. 19.00.

Jomala den 2 september 2021



Niklas Danielsson
Förbundsfullmäktiges ordförande

Bilagor: Föredragningslista
 Röstlängd

Sammanträdestid	kl. 19.00 -	
Sammanträdesplats	KHS, matsalen	
Beslutande	Mikael Stjärnfelt Eckerö Berit Metsik Eckerö Niklas Danielsson, ordf. Hammarland Britt-Marie Jansson Hammarland Pamela Sjödahl Jomala Hanna Segerström Jomala Maria Björke, vice ordf. Lemland Johanna Häggblom Lemland Ulrika Nordberg Lumparland Robert Williams Lumparland	
Övriga närvarande	Gyrid Högman, förbundsstyrelsens ordförande Mathias Eriksson, skoldirektör Kristian Granberg, rektor Andreas Kahnborg, NÅUDs representant Henrik Boström, Mariehamns representant Elin Grönqvist, föreståndare vid TRA	
Paragrafer	§§ 18-21	
Underskrifter	Niklas Danielsson Mathias Eriksson Ordförande Sekreterare	
Protokolljustering	Ort och tid	Jomala den 30.9.2021
	Underskrifter	Protokolljusterare Protokolljusterare
Protokollet framlagt till påseende	Plats och tid	7.10.2021 på skolkansliet som är beläget i Kyrkby högstadieskola, Jomala och på www.sahd.ax under fliken Protokoll
	Intyg	
Utdragets riktighet bestyrker	Ort och tid	
	Underskrift	

Organ

Förbundsfullmäktige för SÅHD k.f

Kallelsedatum

Kallelsenr

3/2021

Sammanträdestid 30.09.2021, kl. 19.00

Sammanträdesplats KHS, matsalen

Ärendets §-nummer Ärende

18 §:	Sammanträdets laglighet och beslutförhet.....	3
19 §:	Val av protokolljusterare	5
20 §:	Godkännande och komplettering av föredragningslistan.....	6
21 §:	Nybyggnad av specialfritidshem.....	7

18 §:**Sammanträdets laglighet och beslutförhet**

FFGE 30.9.2021

"Kallelse till sammanträde utfärdas av förbundsfullmäktige ordförande eller om, om ordföranden är förhindrad av vice ordföranden. Vid förhinder för hela presidiet kan förbundsfullmäktige sammankallas av förbundsstyrelsens ordförande.

I kallelsen ska anges tid och plats för sammanträdet samt de ärenden som ska behandlas." (Citat från förvaltningsstadgan § 7)

"Kallelse till förbundsfullmäktiges sammanträde ska sändas per e-post till varje förbundsfullmäktigeledamot samt förbundsstyrelsens ledamöter och envar medlemskommuns styrelse senast tjugo (21) dagar före sammanträdesdagen. På begäran kan ledamot få kallelse skriftligen per post. Kallelse ska sändas per e-post till medlemskommunernas officiella e-postadresser. Till kallelsen ska fogas föredragningslista, som ska innehålla förbundsstyrelsens förslag." (Citat från grundavtalet § 11)

"Förbundsfullmäktige är beslutfört då minst två tredjedelar (2/3) av ledamöterna är närvarande och invånarantalet i de medlemskommuner som är representerade vid mötet är minst hälften av det sammanlagda invånarantalet i kommunalförbundets medlemskommuner. Beslut fattas med enkel majoritet av rösterna, dock sålunda att minst två (2) av medlemskommunerna omfattar beslutet." (Citat från grundavtalet § 9)

"Förbundsfullmäktiges sammanträde inleds med namnupprop, som förrättas kommunvis i alfabetisk ordning, dock så att ordföranden uppropas sist. När ordföranden har konstaterat vilka ledamöter som är närvarande konstaterar ordförande vilka ledamöter som eventuellt anmält förhinder och vilka ersättare som är närvarande i deras ställe.

Därefter fastställs antalet närvarande röster enligt röstetal. Härfter ska ordföranden konstatera, huruvida förbundsfullmäktige är lagligen sammankallat och beslutfört." (Citat från förvaltningsstadgan § 13)

"Om inte annat föreskrivs i lag har varje medlemskommun en röst för varje påbörjat femhundratal invånare i kommunen per 31.12. Det sammanlagda antalet röster för de ledamöter i förbundsfullmäktige som valts av en medlemskommun fördelar sig jämnt mellan de närvarande ledamöterna." (Citat från grundavtalet § 8)

Organ
Förbundsfullmäktige för SÅHD k.f

Sammanträdesdatum
30.09.2021

<i>Fullmäktige ledamot</i>	<i>Ersättare</i>	<i>Kommun</i>	<i>Befolkning 31.12.2020</i>	<i>Röstetal</i>
Mikael Stjärnfelt	Tage Mattsson	Eckerö	958	1
Berit Metsik	Birgitta Österlund	Eckerö	958	1
Niklas Danielsson	Robert Järvinen	Hammarland	1 599	2
Britt-Marie Jansson	Johan Holmqvist	Hammarland	1 599	2
Pamela Sjödahl	Wille Valve	Jomala	5 386	5,5
Hanna Segerström	Peggy Eriksson	Jomala	5 386	5,5
Maria Björke	Cia Numelin	Lemland	2 114	2,5
Johanna Häggblom	Annika Humell	Lemland	2 114	2,5
Ulrika Nordberg	Gea Jansén	Lumparland	372	0,5
Robert Williams	Martin Staf	Lumparland	372	0,5
				23

Beslut:

Organ
Förbundsfullmäktige för SÅHD k.f

Sammanträdesdatum
30.09.2021

19 §: Val av protokolljusterare

FFGE 30.9.2021

“Förbundsfullmäktige väljer vid varje sammanträde två ledamöter att justera sammanträdesprotokollet till de delar som protokollet inte justeras vid sammanträdet.” (Citat från förvaltningsstadgan § 31)

Beslut:

Organ
Förbundsfullmäktige för SÅHD k.f

Sammanträdesdatum
30.09.2021

20 §: **Godkännande och komplettering av föredragningslistan**

FFGE 30.9.2021

Beslut:

Organ
Förbundsfullmäktige för SÅHD k.f

Sammanträdesdatum
30.09.2021

21 §: Nybyggnad av specialfritidshem

FST 29.10.2020

Bilaga 2/11/2020

Byggnadskommitténs protokoll nr 1 från den 17.9.2020

Byggnadskommittén för fritidshemmet har sammanträtt torsdagen den 17.9.2020 och behandlat skissritningar och rumsprogram för det nya specialfritidshemmet som enligt förbundsstyrelsens beslut § 59 från den 24.6.2020 ska prioriteras. Kostnadskalkylen för specialfritidshemmet uppgår till 1 153 300 euro och våningsytan inkl. ytterväggar är 336 m².

Ett rumsprogram har gjorts upp i samarbete med den personal vid KST som idag ansvarar för verksamheten. Rumsprogrammet utgår från ett elevantal på 25 elever och följer de minimikrav på ytor som finns för elevintervallet 20-30 elever enligt svensk inredningsstandards rekommendationer samt praktiska fungerande exempel för liknande verksamhet.

Investeringen i ett nytt specialfritidshem kommer att ha en avskrivningstid på 40 år. Landskapsandelssystemet har nyligen varit ute på remiss till kommunerna och lagtinget väntas ta beslut beträffande det nya landskapsandelssystemet under de närmaste veckorna. I det förslag som har varit ute på remiss till medlemskommunerna framgår att ersättningsgraden för specialfritidshemsverksamheten kommer att följa samma logik som för träningsundervisningen och vara 100 %. Det innebär att specialfritidshemmets avskrivningar i sin helhet kommer att finansieras av landskapsandelar så länge landskapsandelssystemet hålls oförändrat.

Förslag:

Förbundsstyrelsen förordar inför förbundsfullmäktige att skissritningarna på ett nytt specialfritidshem godkänns och att medel om 1 153 300 euro reserveras i budgeten för 2021 för byggandet av ett nytt specialfritidshem under förutsättning att förslaget till nytt landskapsandelssystem godkänns av lagtinget så att ersättningsgraden blir minst 90 %.

Anders T. Karlssons förslag: Förbundsstyrelsen ger byggnadskommittén i uppdrag att titta på kostnaderna för att kunna banta projektet. Förslaget erhöll inget understöd.

Beslut: Enligt förslag.

Anders T. Karlsson anmälde avvikande åsikt gällande beslutet.

FST 26.8.2021

Bilaga 1/6/2021

Öppningsprotokoll från den 7.7.2021

Bilaga 2/6/2021

Förslag till utökad ram för byggande av specialfritidshemmet

Bilaga 3/6/2021

Utdrag ur Landskapslag (2017:120) om landskapsandelar till kommunerna

Bilaga 4/6/2021

LR Beslut 3U2 8.1.2021 Fastställande av basbelopp för kommunernas utbildningsverksamhet

Bilaga 5/6/2021

LR Beslut 192 U2 29.6.2021 Justering av landskapsandelar år 2021

En anbudsförfrågan gällande specialfritidshemmet har genomförts. Endast ett anbud inkom och anbudet vad gäller konstruktion, vvs och el överstiger den budgeterade kostnaden på 1 153 300 euro. Byggnadskommittén önskar därför att förbundsstyrelsen tar ställning till hur projektet skall fortskrida.

En utökning av investeringsbudgeten till 1 700 000 euro skulle innebära att projektet med en nybyggnation av specialfritidshemmet kan fortsätta. Då avskrivningstiden för investeringar i fastigheter är 40 år skulle den årliga avskrivningen öka med 13 668 euro så att den blir totalt 42 500 euro per år. Till det kommer en utökning av räntekostnaderna med ca 5000 euro vilket innebär ca 17 000 euro/år. En konkurrensutsättning av lånekostnaderna behöver dock göras.

Avskrivningskostnaderna är en del av driftsbudgeten för specialfritidshemmet som kommunerna får ersatt av Ålands LR enligt landskapsandelssystemet. Kommunerna erhåller landskapsandelar för specialfritidshemsverksamheten enligt Landskapslag (2017:120) om landskapsandelar till kommunerna 3 kap. § 8c, se bilaga 3/6/2021. Basbeloppet för en elev i specialfritidshemmet för år 2021 har fastställts till 10 908,21 euro i beslut nr 3U2 8.1.2021.

Medlemskommunerna har tilldelats 189 075,64 euro för specialfritidshemsverksamheten år 2021. Budgeten för specialfritidshemmet är för innevarande år 184 950 euro. Utfallet ser för närvarande ut att landa på ca 150 000 euro.

Driftskostnader som kan sparas in vid en nybyggnation är hyra av nuvarande lokaler från KST som för närvarande är 28 800 euro per år och transporter av elever mellan specialfritidshemmet och träningsundervisningen som inkommande läsår uppgår till 22 990 euro. Hyrorna belastar för närvarande specialfritidshemmet medan transporterna belastar träningsundervisningen.

För att få till ett välfungerande specialfritidshem är det av största vikt att få verksamheten placerad intill träningsundervisningen.

Nuvarande hyresavtal med KST går ut den 31.12.2021. Förbundsstyrelsen behöver därför förlänga hyresavtalet åtminstone till den 31.7.2022 för att hinna slutföra projektet med ett nytt specialfritidshem.

Direktiv behöver ges till byggnadskommittén huruvida pågående upphandling skall slutföras eller om den pågående upphandlingen skall avbrytas och göras om.

Förslag:

Förbundsstyrelsen föreslår inför förbundsfullmäktige att en tilläggsbudget på 546 700 euro beviljas för att färdigställa specialfritidshemmet. Den pågående upphandlingen slutförs när förbundsfullmäktige beviljat tilläggsanslaget men byggnadskommittén ges i uppdrag att förhandla med entreprenören för att få ner priset. Vidare ges utbildningschefen i uppdrag att förlänga hyresavtalet med KST så att lokaler finns att tillgå för specialfritidshems-

Organ
Förbundsfullmäktige för SÅHD k.f

Sammanträdesdatum
30.09.2021

verksamheten under den tid byggnadsprojektet slutförs. Förslaget motiveras med att driftskostnaderna för specialfritidshemmet är kostnadsneutralt.

Anders T Karlsson förslag: Bygget av specialfritidshem bjuds ut på nytt med motiveringen att det kommer att försena projektet med högst 2 månader. Förslaget erhöll understöd av NÅUD.

Beslut:

Mötet ajourneras och återupptas torsdagen den 2.9 kl. 17.00.

Ordförande förklarade omröstningspropositionen enligt följande: Den som röstar på föredragandes förslag röstar Ja och den som röstar på Anders T Karlssons förslag röstar Nej. Enligt förslag efter omröstning med siffrorna 3 för Ja mot 1 för Nej. Omröstningen utföll enligt följande:

Gunilla Holmberg	Ja
Johanna Häggblom	Ja
Anders T Karlsson	Nej
Gyrid Högman	Ja

Mariehamns stad understödde föredragandes förslag.

Synpunkter från Mariehamns stad och NÅUD kan lämnas in till förbundsfullmäktiges möte.

FFGE 30.9.2021

Bilaga 1/3/2021	Öppningsprotokoll från den 7.7.2021
Bilaga 2/3/2021	Förslag till utökad ram för byggande av specialfritidshemmet
Bilaga 3/3/2021	Utdrag ur Landskapslag (2017:120) om landskapsandelar till kommunerna
Bilaga 4/3/2021	LR Beslut 3U2 8.1.2021 Fastställande av basbelopp för kommunernas utbildningsverksamhet
Bilaga 5/3/2021	LR Beslut 192 U2 29.6.2021 Justering av landskapsandelar år 2021

Beslut:

Fst 1/6/2021
Ftge 1/3/2021

Uppdrag: Specialfritidshem	Upprättad av: Mathias Eriksson	Utförd datum: 2021/07/07	Sidan 1 av 1
Beställare: Södra Ålands Högstadiesdistrikt	Kontrollerad av	Ändringsdatum:	Ändringsbeteckning
	Godkänd av	Status / ersätter	
ÖPPNINGSPROTOKOLL Nybyggnad av specialfritidshem			

Tid: Onsdagen den 7.7.2021

KL: 14.00-14.30

Plats: Förbundskansliet

Kallade / Närvarande:

Anders Karlsson	akkonsult@aland.net	ordförande	AK
Erik Hjärne	erik.hjarne@aland.net	projektledare	EH
Monica Koskinen	monica.koskinen@sahd.ax	ekonomichef	MK
Mathias Eriksson	mathias.eriksson@sahd.ax	utbildningschef	ME (På distans)

§ 1.1 Mötets öppnande

- 1.1.1 Ordförande öppnar mötet och hälsade välkommen
- 1.1.2 Mötet konstaterades vara beslutfört

§ 1.2 Justering av protokoll

- 1.2.1 Protokollet justeras direkt efter mötet

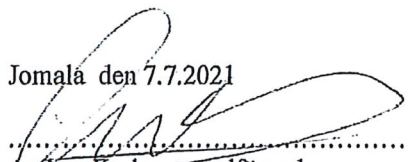
§ 1.3 Anbudsöppning

- 1.3.1 Öppnande av anbud för Specialfritidshemmets utbyggnad
 - 1.3.1.1 Sju företag har tagit ut anbudshandlingarna.
Annons i bägge lokala tidningar den 3.6.2021
 - 1.3.1.2 1 anbud har inlämnats:

Kommentarer:

Den totala kostnaden för det billigaste anbudet vad gäller konstruktion, vvs och el överstiger den budgeterade kostnaden för projektet. Byggnadskommittén för ärendet vidare till förbundsstyrelsen för att avgöra hur projektet skall fortskrida. Det inlämnade anbudet hålls konfidentiellt i väntan på att ev. kontrakt ingås.

Jomala den 7.7.2021


Anders Karlsson ordförande

Kst 2/6/2021
Ftge 2/3/2021

Förslag till utökad ram för byggande av Specialfritidshemmet

Budget 2022	1 153 300
Uppskattat behov av utökad ram	546 700
	1 700 000

Årliga avskrivningar

Enligt ursprunglig budget	Enligt utökad budget	
28 833 €	42 500 €	13 668 €

Ökade avskrivningskostnader per elev
(räknat på 15 elever) 911 €

Årliga räntekostnader (beräknat 1 % ränta)

Enligt ursprunglig budget	Enligt utökad budget	
11 533 €	17 000 €	5 467 €

Ökade räntekostnader per elev
(räknat på 15 elever) 364 €

Kostnader per 19.8.2021

Projekteringskostnader (bygglov, annonsering, el- o VVS-planering)	19 915,52
Projektledararvode	7 253,10
Byggnadskostnader (inköp av tomt)	31 420,00
	58 588,62

Kvar av budget 1 094 711,38

Inskrivna elever i Specialfritidshemmet läsåret 2021-2022 (per kommun)

Hammarland	1
Jomala	8
Lemland	1
Saltvik	1
Vårdö	1
Mariehamn	3
	15

1st 5/6/2021
Ftge 3/3/2021

8c §. (2020/129) Landskapsandel för specialfritidshemsverksamheten

Om det i kommunen finns barn eller studerande som deltar i fritidshemsverksamhet som avses i 15 § 2 mom. i del II i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola får kommunen en landskapsandel för specialfritidshemsverksamheten.

För att beräkna normkostnaden för specialfritidshemsverksamheten fastställs ett basbelopp. Antalet barn och studerande i kommunen som deltar i verksamheten multiplicerat med basbeloppet utgör kommunens normkostnad för specialfritidshemsverksamheten. Landskapsandelen för specialfritidshemsverksamheten motsvarar normkostnaden.

Antalet deltagare i specialfritidshemsverksamheten fastställs vid inledningen av höstterminen året före finansåret. Om det förändras under finansåret justeras landskapsandelen för specialfritidshemsverksamheten i förhållande till förändringen av kommunens normkostnad.

Protokoll fört vid enskild föredragning

Utbildnings- och kulturavdelningen

Utbildningsbyrån, U2

Beslutande

Minister

Annika Hambrudd

Föredragande

Byråchef

Elisabeth Storfors

Justerat

Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 3

Fastställande av basbelopp för kommunernas
utbildningsverksamhet för år 2021

ÅLR 2021/75

3 U2

Ålands landskapsregering beslöt att fastställa nya basbelopp för kommunens utbildningsverksamhet för år 2021 med anledning av att Ålands lagting upphävde beslut om basbelopp för finansåret 2021 till den del besluten gällde fastställande av basbelopp för de kostnadsbaserade landskapsandelarna. De upphävda besluten fattades i oktober 2020.

Ålands lagtings beslut togs i samband med godkännande av LL (2020:129) om ändring och temporär ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2021.

Barnomsorgen inkluderas i bildningssektorn från och med år 2021 i samband med att LL 2020:32) om barnomsorg och grundskola trädde i kraft.

Basbeloppen för år 2021 fastställs enligt följande;
Barnomsorg,
åldersgruppen 0-6 år, 11 790,77 Euro
specialfritidshem, 10 908,21 Euro

Grundskola,
intervall 0 - 40 elever, 26 238,41 Euro
intervall 41 - 60 elever, 16 326,12 Euro
intervall 61 - 80 elever, 11 661,52 Euro
intervall 81 - 100 elever, 4 664,61 Euro
intervall 101 - 150 elever, 2 332,30 Euro
intervall 151 -, 1 457,69 Euro

träningsundervisningen, 32 270,82 Euro
förberedande undervisning, 11 000,00 Euro
grundskoleutbildning för andra än läropliktiga, 7 142,86 Euro.

Basbeloppen som avses i 8a, 8c, 9 och 11 §§ (2020:129) fastställs för finansåret 2021 med nettodriftskostnaderna finansåret 2018 som grund. Basbeloppet för grundskolan inkluderar utökad kalkylerad kostnad om 30 000 euro för elevhandledning. Basbeloppet för barnomsorg inkluderar utökad kalkylerad kostnad om 500 000 euro för barn och elevhälsa samt tillfällig barnomsorg. Basbeloppen har beräknats på det sätt som föreskrivs i 18 och 19 §§ och justeras därefter med förändringen i kostnadsnivån enligt prisindex för den kommunala basservicen på Åland.

Landskapsandelar enligt lagens 11a och 11b §§, dvs landskapsandel för förberedande undervisning och landskapsandel för grundskoleutbildningen för andra än läropliktiga, tilldelas kommunerna först från och med finansåret 2022. De basbelopp som avses i de nämnda paragraferna fastställs dock för finansåret 2021 med en beräknad kostnad som grund. Dessa basbelopp utgör sedan grund för fastställande av basbeloppen för finansåret 2022. Fastställande av basbeloppen enligt denna lag ska betraktas som en uppföljning enligt 17 §.

Tillämpade lagrum

LL (2020:129) om ändring och temporär ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna

Nr 4

Avtal för lärplattformen Itslearning –
komplettering av beslut

ÅLR 2019/9996

4 U2

Landskapsregeringen beslöt komplettera sitt beslut 83 ep 32, 31.12.2019 gällande godkännande av avtalet mellan Ålands landskapsregering och Itslearning AS som gäller för perioden 1.1.2020 -31.12.2020. Landskapsregeringen noterar att avtalet gäller tillsvidare, dvs för följande 12 månader om det inte sägs upp minst 60 dagar före utgången av perioden. Medel finns reserverade i landskapets budget för år 2021 under budgetmoment 53510.

Avdelning
Utbildnings- och kulturavdelningen
Utbildningsbyrån Byråchef
tjänstemannaföredragning

Enligt sändlista

Beslutande
Byråchef Storfors Elisabeth

Föredragande
Specialsakkunnig Regårdh Bodil

Justering av landskapsandelar år 2021

Ärende

Utbetalning av justerad landskapsandel för kommunernas driftskostnader för specialfritidshem och träningsundervisning år 2021.

Beslut

Landskapsregeringen har 29.6.2021 beslutat att justera utbetalningen av den särskilda landskapsandelen för specialfritidshem och träningsundervisningen för kommunerna Eckerö, Finström, Föglö, Geta, Hammarland, Jomala, Lumparland, Saltvik, Sund och Mariehamn från och med 1.8.2021 (bilaga). Justeringen görs utifrån landskapsregeringens beslut om basbelopp.

Motivering

Landskapsregeringen beviljar kommunerna landskapsandelar för finansiering av driften av kommunernas utbildningsverksamhet utan ansökan enligt kalkylerade grunder. Landskapsandelen för kommunernas utbildningsverksamhet inkluderar verksamheterna barnomsorg, specialfritidshem, grundskola och träningsundervisning från och med år 2021.

Landskapsandel beviljas i enlighet med Landskapslag om landskapsandelar till kommunerna inklusive ändringar samt av Ålands lagting godkänd budget för år 2021.

Landskapsregeringen fastställde i beslut nr 3 ep 3U2 8.1.2021 (ÅLR 2021/75) basbelopp för specialfritidshem och för träningsundervisningen.

Södra Ålands högstadiedistrikt, som är huvudman för träningsundervisningen och specialfritidshemmet, har meddelat ändring i antalet elever i träningsundervisningen för berörda kommuner inför

läsåret 2021-2022 (ÅLR2021/2920) och ändring av antalet barn i specialfritidshem vårterminen 2021 (ÅLR 2021/2921). Förändringen i antalet elever och barn framkommer i bilagan.

Med elevens hemkommun avses den kommun, där eleven har sin hemkommun enligt lagen om hemkommun den 1 september respektive den 1 januari.

Tillämpade lagrum

8 c, 11 §§ LL (2017:120) om landskapsandelar till kommunerna
Kap 9 LL (2017:120) om landskapsandelar till kommunerna
1 § Del VII LL (2020:32) om barnomsorg och grundskola

Utbetalning

Landskapsregeringen utbetalar månatlig landskapsandel till kommunerna från och med 1.8.2021 i enlighet med bilagan.

Landskapsandelen utbetalas från budgetmoment 52000, landskapsandelar för grundskolan och stöd för undervisningen.

Övrigt

Sändlista:

Eckerö, info@eckero.ax
Finströms kommun, info@finstrom.ax
Föglö, info@foglo.ax
Geta, info@geta.ax
Hammarlands kommun, info@hammarland.ax
Jomala, info@jomala.ax
Lumparland, info@lumparland.ax
Saltvik, info@saltvik.ax
Sunds kommun, info@sund.ax
Mariehamns stad, info@mariehamn.ax

Kontaktperson byråchef Elisabeth Storfors

Ändringssökande

Bestämmelser som gäller rättelseförfarande och överklagande av beslut framgår av kap 9 LL (2017:120) om landskapsandelar till kommunerna. Besväransvisning bifogas vid ett beslut med anledning av ett rättelseförfarande.

En kommun eller ett kommunalförbund som inte godtar ett beslut om landskapsandel, komplettering av skatteinkomsterna eller beviljande av stöd enligt LL (2017:120) har rätt att inom trettio dagar efter att ha fått del av beslutet framställa ett skriftligt rättelseyrkande hos landskapsregeringen.

Landskapsregeringens beslut med anledning av ett rättelseyrkande får i fråga om lagligheten överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen enligt lagen om rättegång i förvaltningsärenden (FFS 808/2019). (2020/129). Andra beslut som fattats med stöd av denna lag än de som anges i 1 mom. får inte överklagas.

Bilagor

Landskapsandelar för grundskola, barnomsorg, specialfritids och träningsundervisning, justering 1.8.2021.

För kännedom

Ålands kommunförbund, info@kommun.ax

Ekonomisamordnare, ansti.dahlen@regeringen.ax

Övriga kommundirektörer i landskapet, kommun@regeringen.ax

Skoldirektör, cecilia.johansson@ghs.ax

Skoldirektör, mikael.rosback@mariehamn.ax

Skoldirektör, mathias.eriksson@sahd.ax

Skoldirektör, peter.holm@saltvik.ax

Skoldirektör, kerstin.lindholm@sottunga.ax

Landskapsandelar för grundskola, barnomsorg, specialfritids och träningsundervisning, justering 1.8.2021

Bilaga beslut 192 U2, ÅLR 2021/6006

Träningsundervisning 32 270,82
Specialfritids 10 908,21

Beräkningsgrund 2021

Utbetalningsplan 2021

	Grundskola		Barnomsorg		Specfritids vt		Specfritids ht		Specfritids total		Tränunderv vt		Tränunderv ht		Tränunderv total		Totalt helår	Utbetalning belopp/månad*		
	Antal 6-15 år		Antal 0-6 år		Antal 7 mån		Antal 5 mån				Antal 7 mån		Antal 5 mån					Jan-Jul	Aug-Nov	December
Brändö	29	298 278,24	13	56 100,48	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	354 378,72	29 531,56	29 531,56	29 531,56
Eckerö	90	334 498,93	57	111 564,27	1	10 908,21	0	0,00	6 363,12	2	64 541,64	2	64 541,64	64 541,64	516 967,96		43 459,42	42 550,40	42 550,41	
Finström	339	423 129,36	198	387 539,03	3	32 724,63	0	0,00	19 089,37	1	32 270,82	1	32 270,82	32 270,82	862 028,58		68 464,72	76 555,11	76 555,12	
Föglö	48	403 609,71	34	126 680,03	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	1	32 270,82	13 446,18	543 735,92		46 880,05	43 115,12	43 115,11	
Geta	61	281 261,75	33	64 589,84	0	0,00	0	0,00	0,00	2	64 541,64	2	64 541,64	64 541,64	410 393,23		31 510,20	37 964,36	37 964,38	
Hammarland	199	381 905,89	118	230 957,60	2	21 816,42	1	10 908,21	17 271,33	2	64 541,64	1	32 270,82	51 095,47	681 230,29		58 268,46	54 670,21	54 670,21	
Jomala	778	552 394,40	523	1 023 651,07	5	54 541,05	8	87 265,68	68 176,31	5	161 354,10	10	322 708,20	228 584,98	1 872 806,76		149 328,38	165 501,61	165 501,62	
Kumlinge	18	185 198,22	15	64 731,33	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	249 869,55		20 822,46	20 822,46	20 822,47	
Kökar	14	143 996,39	1	4 315,42	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	148 311,81		12 359,32	12 359,32	12 359,31	
Lemland	278	405 167,71	207	405 154,44	1	10 908,21	1	10 908,21	10 908,21	1	32 270,82	1	32 270,82	32 270,82	853 501,18		71 125,10	71 125,10	71 125,09	
Lumparland	44	225 197,86	18	35 230,82	0	0,00	0	0,00	0,00	1	32 270,82	1	32 270,82	32 270,82	292 699,50		21 702,39	28 156,55	28 156,57	
Saltvik	213	386 028,24	146	285 761,10	1	10 908,21	1	10 908,21	10 908,21	3	96 812,46	2	64 541,64	83 366,29	766 063,84		65 868,19	60 997,31	60 997,30	
Sottunga	0	0,00	2	8 630,84	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	8 630,84		719,24	719,24	719,22	
Sund	122	354 286,18	57	111 564,27	1	10 908,21	0	0,00	6 363,12	1	32 270,82	1	32 270,82	32 270,82	504 484,39		43 328,14	40 237,48	40 237,48	
Vårdö	44	381 275,58	35	130 405,92	1	10 908,21	1	10 908,21	10 908,21	1	32 270,82	1	32 270,82	32 270,82	554 860,53		46 238,38	46 238,38	46 238,37	
Mariehamn	1150	661 931,05	747	1 462 079,06	4	43 632,84	3	32 724,63	39 087,75	5	161 354,10	5	161 354,10	161 354,10	2 324 451,96		195 901,12	190 628,82	190 628,83	
Åland	3 427	5 418 099,51	2 204	4 508 955,52	19	207 255,99	15	163 623,15	189 075,64	24	774 499,68	28	903 581,96	828 284,38	10 944 415,05		905 507,12	921 173,03	921 173,07	

*) Månadsbeloppet utbetalas den 11:e varje månad

Fet siffra =justering i antal från föregående beslut/termin